

بیر جفت لعنتی جوراب!

عزیز نسن

تیلماج: محمد حلیم یارقین

www.ezgu.org

بیر جفت لعنتی جوراب!

(۱۵ ته طنز حکایه)

عزیز نسین

تیلماج: محمد حلیم یارقین

کابل: ۲۰۲۴/۱۴۰۳

کتاب بېلگيری:

کتاب آتی: بیر جفت لعنتی جوراب!

يازووچی: نسین، عزیز

تیلماج: یارقین، محمد حلیم

نشر اېتووچی:

باسیلگن بیلی: قویاش ۱۴۰۳/میلادی ۲۰۲۴

باسیلگن بېری: کابل

سانی:

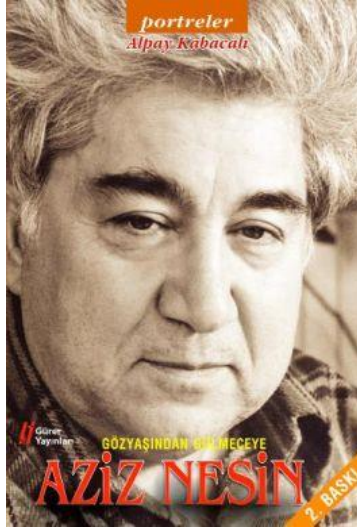
مقوا دیزاینی: اولنیش

بسم الله الرحمن الرحيم

۲۹- میزان: اۋزبېك تېلى كۈنىگە ساوغە!

«افغانستان و اولوسینی سېوه من. اؤلکه نگیزگه سفر قیلیشنی کؤنگلیم ایسته یدی. بیر مدت او یبرده قالیب، ایریم نرسه لرنی یازسم، دېمن...»
(عزیز نسین - دکتور اسدالله حبیب روایتیدن)

«مردم کولسه لر-ده، اوروشمه یدی لر. اوروشسه لر ده، کولمه یدی لر... و کولیش انسان تینچلیگی ضامنی دیر» (عزیز نسین)

کتاب مندرجہ سی

ب	قیسقہ کیریش سوز.....
۲	عزیز نسن نینگ اوزی یازگن ترجمہ حالی.....
۱۰	تام اوستیدہ گی تہلبہ!.....
۱۹	بیر جفت لعنتی جوراب!.....
۲۴	نفرین بؤلگن یورت!.....
۳۳	محتکر!.....
۳۷	پلاستیک جراحی.....
۴۲	دموکراسی ممنوع!.....
۵۶	مدال آلگن اہشک!.....
۶۳	قؤیلر نینگ بویوک امپراتورلیگی.....
۷۱	سوودن و هوادن!.....
۸۳	حمدی فیل.....
۹۱	جراحی لر نینگ خلق ارا قوریل تایی.....
۱۰۰	بیزله آدم بؤمہی بیز!.....
۱۱۱	زنگلہ گن تونیکہ!.....
۱۱۶	لایق شاروال.....
۱۲۳	آلغہ بارہ یلیک... یوکسہ لہ یلیک... رواجلنہ یلیک!.....

قيسقه كيريش سۆز

۱۳۴۴-۴۶ يىللار سرپىل شەھرى منھاج سراج اۋرتە مەكتەبە (ھاضر لىسە) اۋقىب يورگن كېزلردە كۋپراق قيسقه داستانلار، ناوللر و رومانلارنى زور اشتياق و مراق بىلن اۋقىر اېدىم. بو اثرلر اساسن ايرانلىك يازوچىلار (محمدعلى جمالزادە، صادق ھدايت، صادق چوبەك، جواد فاضل، حسينقىلى مستعان، ارونقى كرمانى، امير عشيرى، محمد حجازى، پرويز قاضى سعيد، حمزە سردادور، ...) و ايران تىلماچلرى ارقلەلى فارس تىلەدەگى جدا كۆپ چەت اېل يازوچىلرى (ماكسىم گوركى، تولستوى، ويكتور ھوگو، چخوف، گوگول، داستايوفسكى، چنگىز ھىيت متوف، غفور غلام، عبدالله قھار، الكساندر دوما، بالزاک، جك لندن، ارنست ھىنگوى، آناطول فرانس، ژول ورن، جرجى زىدان، عزيز نسين، ...) و افغانستانلىك يازوچىلردن (عزيزالرحمن فتحى، اسدالله حبيب، رھنورد زىباب، سپوژمى زىباب، مريم محبوب، اكرم عثمان، جلال نورانى، ...) نىنگ اثرلرى اېدى. يازوچىلارنىنگ بو فھرستى تۋلىق اېمس، البتە.

كۆريب تورگىنىگىزدېك، يازووچىلرىگە كۆره اثرلر عشقى، تارىخى، پوليسى، جنائى، فلسفى، سىياسى كىي تولى موضوعلرده بۆلگن. او پىتلرده، مېنده مطالعه و كتاب اوقىش اشتىاقى جدا كوچلى اېدى. حتى بىر كتابنى بىر كېچەده توگه تر اېدىم، دېسم مبالغه اېمس.

بو كتابلرنى رحمتلى بابام (استاد قارى عظيمى) و رحمتلى آتەم (ذره عظيمى) لرنىنگ مېده كتابخانه لرى، رحمتلى عبدالستار گلشنى اوپىده جايلىگن افغانستان خلق دموكراتىك حزبى سرپل بۆلىمى كتابخانه سى، رحمتلى محمد قىوم عزيزى و رحمتلى محمد يحيى حفيظى لرنىنگ شخسى كتابخانه لرىدن آلب اوقىر اېدىم. اينىقسە حزب، عزيزى و حفيظى كتابخانه لرىده جدا كۆپ كتاب بار اېدى. بولردن تشقرى، صنفداشلىر و اورتاقلر هم بىر-بىرىمىزنىنگ كتابلرىمىزدن فايده لەنر اېدىك. قىسقسە سى، قولگە ايلىنگن كتابنى البته اوقىب چىقر اېدىم.

مېن انه اوشە عجايب چوچوك ياشلىك دورده، مشهور تورك طنزچىسى عزيز نىن اثرلرى بىلن تانىشىپ، اۋتە مراق و اشتىاق بىلن اۋقىگنم. بو آقىم كېن هم بوتون عمر بۇيى حاضرگچە دوام اېتماقده.

دېمك، مشهور فزىك عالمى ايزاك نيوتن "مېن اوزاقلرنى بويوك انسانلرنىنگ بىلكە سىدن تورىب كورالدىم" دېگنىدېك، بدىعى نئردە انه شو بويوك يازووچىلرنىنگ اثرلرى مېنگە دە تورتكى و يۇللاوچى بۇلىب كېلگن. اينىقسە طنزچىلىكدە عزيز نىن اثرلرى نىنگ تاثيرى جدا كۆپ بۇلگن.

قرەنگ كە، يىللر اۋتېب مېن هم خدا بېرگن آزگىنە "طنز" استعدادى طفىلى "طناز" لر جرگە سىگە قۇشلىب، نېچە يىلدىن بېرى شو ترماقده قلم تېبرە تىب كېلماقده من.

بو آقېمده اؤز ايجادي ايشيملر تشقري، اؤلكه ميز و چېت اېل طنزچيلري اثرلريدن ده(هم) اؤزبېك تيليگه اؤگيريش و سېوملي تيلداشلر يميزگه بيتكه زيش فكري و ريجه سي تاپيلدي. شونگه كؤره، بيرينچي ايش افغانستان تانيقلي طنزچيسي جلال نوراني نينگ (۱۱)ته داستاني اؤزبېكچه گه اؤگيريب، اوني ۱۳۹۲-ييلي "بو اؤشه بيچاره گينه!" عنوانلي كتابده نشر اېتديك. بو كتاب، افغانستان بديعي نثر ترجمه سي بوييچه، طنز ترجمه سي ترماغي نينگ باسيلب چيققن ايلك (بيرينچي) مستقل كتابي اېدي.

عزيز اؤقووچيلر، منه يوقاريدنه اېسلنگن اؤشه اؤي و ريجه گه كؤره، طنز ترجمه سي بوييچه ايگينچي طنزلر توپلومي قؤلنگيزده. كتابده گي (۱۵)ته طنز نينگ دپيرلي برچه سي، قرداش توركيه نينگ دنياگه دانگ تره تگن بويوك يازووچيسي رحمتلي "عزيز نسين"(اصل املا و تلفظي: نېسېن) نينگ داستانلريدن عبارت دير.

كتابده گي طنزلر ايران تيلماجلري ارقله لي فارسچه گه اؤگيريليب، ايرانده باسيلب چيققن كتابلر يا هم انترنت سايتلريدن تئلب آلينگن. اولر نينگ كؤپلري سوژه و مضمون نقطه نظر دن جامعهميزده گي موضوعلر و خلقيميز عرف-عادتليگه ماس دير. اولرده عكس اېتتيريلگن نارساليكلر، توپنليكلر، كمچيلىكلر و يره مس عادت و قيلميشلر حاضر هم جامعهميزده بېداد قىلب، خلقيميزنى اېزيب تورگن.

ترجمه قىلينگن طنزلر نينگ مضمونى و اؤتكير انتقادي تىلى و كولگىلى خصوصيتلري، تىلميز خصوصيتلري و امكانيتلريگه كؤره سقله نيب قالىشده تلاش بؤلگن.

دېمك، تۆپلمدەگى طنزلىر سىز عزیز اوقو وچىلرگه هم مراقلى و قىزىق
بۆلەدى، دېب امید قىلەمن .

حلىم يارقىن
كابل: ۱۳۹۳

عزیز نسين نينگ اۋزى يازگن ترجمە ھالى

آتەم اۋن اوچ ياشلر يەدە آناتولى قىشلاقلرى نينگ بىرىدن استانبولگە كېلدى. آنەم ھەم چەقەلا قىلگىدە آناتولى نينگ تەغىن بىشەقە بىر قىشلاغىدن استانبولگە كېلدى. اولر سەفر قىلىشگە مەجبور اېدىلەر، چۈنكە مېنىڭ توغىلىشىم اوچون اولر بىر-بىرلىرى بىلەن اوچرەشىپ، اويلماقلرى كېرەك اېدى-دە.

مېنىڭ تىلش ھەقىم يۇق اېدى، شۇنىڭ اوچون جەدا ئاقولەي بىر پىت، بىرىنچى جەھان اوروشى نينگ اېنگ كىئىف كۈنلىرىدىن بىرىدە، ۱۹۱۵-يىلى؛ "ھىلى آزالى" آتلى يمان بىر يەردە توغىلدىم. "ھىلى" استانبول يقىندە جايلىشگن تۈركىيە بايلرى نينگ يىلاقى دىر. بايلر، كىمبىللىرىسىز يىشالما گىنلىكلرى اوچون، بىزلىر ھەم اۋشە آزال (جىزىرە) دە يىشەر اېدىك. بو سۆزلىر بىلەن اۋزىمنى بختسىز بىر آدم اېدىم، دېماقچى اېمىس مەن. عەكسىنچە، باي-بەدولت، نەجىب زادە و تانىقلى بىر عايلەدن بۆلمە گىنىم اوچون خوش شانس مەن.

آتیم "نصرت" اېدی. نصرت عربچه بیر سۆز بۇلیب، معناسی "تېنگری نینگ کمکی" دیر. بو آت عایله میز اوچون جدا قولهی و اؤرینلی اېدی. چونکه اولرده تېنگریدن اؤزگه امید یوق اېدی.

قدیم اسپارتالر، ضعیف و کوچسيز بله لیرینی اؤلدیریب، یلغوز کوچلی و ساغلام بله لرنی باقیب، وایه گه ییتکه زر اېکنلر. بیراق بیز تورکلر اوچون اوشبو ایش یا آقیم (جریان) طبیعت و جامعه ارقه لی عملگه آشیریلر اېدی. تورتته اوکه م محیط نینگ ناقوله ی شرایطگه چیدالمه ی، چقه لاقلیکلریده اؤلگنلر دېسم، تیریک قالماق اوچون قنچه لر شله و کله شق آدم اېکنیمنی بیله سیز. لیکن آنه م ۲۶ یاشیده اؤلدی و بو گۆزل دنیانی کوچیلرگه قویب کبتدی.

سرمایه دارلیک اؤلکه لرده، شرایط سوداگرلرگه و سوسیالیستیک اؤلکه لرده اېسه یازوویچلرگه قولهی دیر. یعنی معیشت عقلی بؤلگن کیشی سوسیالیستیک جامعه ده یازوویچ بؤلشی و سرمایه دارلیک جامعه ده اېسه سوداگر بؤلشی کبره ک. بیراق، یریم یا کیچیک سرمایه دار بیر اؤلکه بؤلگن تورکیه ده یشب تورگن عایله میزده کیشی سوادلی بؤلمه گن. بیراق مېنی قرهنگ که یازوویچ بؤلشیگه تصمیم آلدیم.

آته م، بله لریگه فکرلش اصولینی اؤرگه ته دیگن برچه یخشی آته لردېک مېنگه: "بو یازوویچلیک دېگن احمقانه فکرنی اونوت، یشه ماغینگ اوچون بیرار یخشی و شرافتمندانه ایشنی اویله گین" دېب توصیه قیلدیلر! بیراق مېن سؤزلیرگه قولاق آسمه دیم.

کله شقلیگیم همان دوام اېتماقده اېدی. یازوویچ بؤلیب، قلمنی قولیمگه آلیشنی ایستردیم، بیراق قؤلگه میلتيق بېره دیگن مکتبگه باردیم.

تورموشیم نینگ بیرینچی ییللریدە اۋزیم یاقترەدیگن ایشلرنی قیلامەدیم. قیلەدیگن ایشلریمنی یاقترمس ابدیم. یازوچی بۇلماقچی ابدیم، بیراق عسکر بۇلدم. او زمانلردە، کمبغل و پولسبز بلەر تېکین درس اۋقیی آلەدیگن مکتب، حربی مکتبلرگینە ابدی. شونینگ اۋچون، شو مکتبلر نینگ بیرگە کیریشگە مجبور بۇلدم.

میلادی ۱۹۳۳-ییل

دایمگیدېک کېچ یېتیب باردیم. بو سفر برچه چیرایلی آتلا توگەگن ابدی و افتخار قیلەدیگن بیرار عایلو ی آت (تخلص) قالماگن ابدی. "سین=نې سېن؟" نی قبول قیلیشگە مجبور بۇلدم. یعنی "سېن نیمە سن؟" درواقع هر وقت آتیمنی چقیرگنلریدە، نیمەلیگیم حقیقە اۋیلشنی ایستر ابدیم. ۱۹۳۷ نچی ییلی افسر بۇلدم. ناپلیون بۇلدم. ایشانمە یسیزلر می؟ مېن هنوز ناپلیونلردن بیری ابدیم. برچه ینگى افسرلر اۋزلرینی ناپلیون، دېب اۋیلر ابدیلر. بو کسللیک اۋریملریدە علاجسبز ابدی و عمرلری نینگ اداغیگچە دوام اېتر ابدی. بعضیلری اېسە بیر آز مدتدن سۋنگ ساغلر ابدیلر. "ناپلیونیتیت" خوفلی و یوقیملی بیر کسللیک بۇلیب، بېلگیلری بولردن عبارت دیر: کسللر ناپلیون نینگ شکستلریگە اېمس، بلکە غلبەلریگەگینە اۋیلەیدیلر. اولر بیر نقشە قرشی سیگە توریب، بیر قیزیل قلم بیلن بېش دقیقه ایچیدە بوتون دنیانی فتح قیلەدیلر و کپین بو دنیا نېگە مونچە کیچیک دیر، دېب قیغورلر. اولر ایستیمەسی جدا یوقاری بۇلگن کیمسەلر دېک، الجیرەیدیلر. بشقە خطرلر هم بار. کپینگى باسقیچ (مرحلە) لردە اولر اۋزلرینی امیر تېمور، چنگیزخان، آتیلا، هانیبال یا حتی هیتلر، دېب هم اۋیلشلیرى ممکن!

مېن ييگيرمه ايكي-ييگيرمه اوچ ياشلى تازه نفس ياش افسر صفتيده، قيسقه مدتده بير قيزيل قلم بيلن دنيانى تسخير قيليشگه ابريشديم. ناپليونليك عقدهم بير يا ايكي ييل چوزيلدى. بو مدتده هيچ قچان فاشيسم گه تمايليم يوق اهدى. ياشليگيمدن نمايشنامه يازووجيسى بوليشنى ايسترديم. اردو ده، پياده قطعه لر، تۇپخانه و تانك بار اهدى. بيراق نمايشنامه نويسليك قطعهسى يوق اهدى. شونينگ اوچون، او ييردن چيقيش يوللرينى ايزلر اهديم. نهايت، ۱۹۴۴ نچى يىلى قوتيليب، اركين بولديم.

ايريم افسرلر، حتى جنرال بولگنلريدن سونگ هم شعر يا رومان يازيش ارمانيده بوله ديلىر. بولر بشقه لرگه ياقيملى بولماق اوچون شو حسرتده، نې اوزلرى اوچون، البته. ليكن اگر بير اهلېك يشر شاعر اردونينگ قوماندانى بوله من، دپسه نظرلريده احمقانه و بي معنا ايستك تويله دى!

عسكركليك دوريده داستان يازماققه باشله ديم. او پيتلرده، روزنامه لرده مطلب بيته ديگن افسر اوزيدن يوقارى بولگن افسرلر و باشليغلى تماندن ياقتيريلمس اهدى؛ شونينگ اوچون مېن اوز آتيم بيلن بيتمس اهديم، آتيم نينگ آتى - "عزیز نسين" بيلن ايشلر اهديم. شونداق قيليب، اوزيم نينگ آتيم "نصرت نسين، تانيلمه ي قالب، اونوتيلدى.

اولر مېنى ياش يازووجى صفتيده تانير اهديلر. حال بو كه آتيم قرى كيشى اهدى و قيزيغى شوكه، بير يولى قيسى دير اداره گه ايش بوييچه باريب، اوزينى "عزیز نسين" من، دېب تانيتگنيدە كيشى سوزيگه ايشانمە گن اېميش. او وفات يېتگونيچه هم "عزیز نسين" اېكنليگيني اثباتلش اوچون تلشدى!

نېچه ییلدن ساره، کتابلریم اؤزگه تیللرگه ترجمه قیلینگندن کپین "عزیز نسنین" آتیگه حواله بؤلگن حق التالیفیم نی آلماقچی بؤلدیم. لیکن بو آتگه مهنی تن آلمه دیلر. چونکه تذکره ده آتیم "نصرت نسنین" ابدی و "عزیز نسنین" اېکنیم نی اثبات قیلماق اوچون جدا سرسان بؤلپ، کؤپ کوره شدیم.

بوکونلرده شاعرمن، دېب اویلب یورگنلریننگ کؤپلری، ایتگن نرسه لرینی شعر دېب اویله دیدلر، چونکه شعرگه هیچ قنداق ارزش و احترام قایل اېمسلر-ده! شاعرلیک بویوک بیر هنر، دېب اویله یمن. یخشی شاعر بؤلالمه گن کؤپل یازووچیلر، موفق و تانیقلى یازووچی بؤلشگه مجبور بؤلدیر. بونی اؤز حقیمده ایتمه یمن، چونکه قنداق قیلیب یمان شعر ایتیش ممکن لیگینی کؤرستگن من. مېنینگ شعرلریمگه کؤپراق اعتبار بېریلیش سببی، اولریننگ گؤزه للیگی اوچون اېمس، بلکه اولریننگ اداغیده بیر خاتین کیشی نینگ آتی یازیلگنی اوچون دیر. شعرلریمنی بیر مستعار خاتین آتی ییلن نشر قیلگن من. بو آتگه اتب جدا کؤپ سېوگی نامه لر یازیلگن ابدی!

بله لیگیمدن مردم نینگ کؤز یاشلرینی آقیزه دیگن مطلبلرنی بیتیشنی آرزو قیلر اېدیم. شو ایستک ییلن بیر داستان یازیب، مجله لردن بیریگه آلیب باردیم. مسؤل مدیر اؤقوب، اونینگ اصل ماهیتینی توشینمه ی، ییغلاش اؤرنیگه قاه-قاهلب یوکسک کولدی. برچه لر کولگنلریدن سؤنگ البته، او کؤز یاشلرینی اریتیشگه مجبور بؤلپ: "جدا عالی، شونداق داستانلردن تغین هم بیزگه بیتگین" دېدی!

شو آقیم یازوویمده دوام اېتدی. اؤقووچیلریم نی ییغلتماق اوچون یازیلگن کؤپل نرسه لریمگه، اولر کولر اېدیله! شونینگ اوچون، حتی تانیقلى طنزچی بؤلپ بیتیشگنیمدن ساره هم، طنز نیمه لیگینی بیلمس اېدیم.

حتى حالی هم بيله من دېب ایتالمه یمن، ایشانینگ! طنزچیلیکنی، اجرا ایتیشی بیلن اؤرگندیم. کؤپینچه، مېندن خودی بیر نسخه یا فورمول دېب اؤیلب، طنز نیمه دی؟ دېب بیر تورلی سؤره دیدیلر. مېنینگ بیلشیمچه، طنز بیر جدی موضوع دیر.

۱۹۴۵ نچی ییلی حکومت "تان" روزنامه سینی یوق قیلیش مقصدده، مینگل ب قالاتق و مرتجع کیشیلرنی تحریک قیلدی. مېن هم اؤشه روزنامه ده ایشلر اېدیم و کپین ایش سیز بؤلیب قالدیم. اولر اؤز آتیم بیلن یازیلگن هیچ بیر مطلبنی آلمس اېدیلر. شو اوچون، ایکی یوزدن آرتیق تورلی مستعار آت بیلن روزنامه لرگه مطلب یازر اېدیم. باش مقاله و لطیفه دن آلیب، گزارش و مصاحبه و داستانلر و پولیسی رومانلرگچه. روزنامه اېگه سی مستعار آت مېنیکلی لیگینی بیلشی بیلن آق، مېن اؤزیمگه بشقه بیر آت اختراع قیلر اېدیم! اؤزیم تاپیب قؤیگن بو یسمه آتلرنینگ اؤزی هم کؤپ ماجرالرگه سبب بؤلر اېدی. اؤرنک (مثال) اوچون، قیزیم و اؤغلیم آتلی نینگ بیریکمه سیدن "رویا آتش" تی تنله دیم و بله لر اوچون بیر کتاب یازدیم. حکومت بونی بیلمس اېدی و شو باعث، برچه باشلنغیچ مکتبلرده فایده له نیلر اېدی. "رویا آتش" بیر عیال یازووچی صفتیده تورک یازووچیلری نینگ کتابنامه لریده نشر بؤلدی.

بشقه بیر داستانی بیر فرانسوی مستعار آت بیلن بیر مجله ده چاپ قیلدیم. بو داستان جهان طنزلریدن تنلنگن کتابده فرانسوی طنز صفتیده مطرح بؤلدی.

بیر داستان هم بیر چینایی یَسْمه آت بیلن یازیب نشر قیلینگن اهدی. کینلری قره سم، مجله لردن بیریده چین تیلدن بیر ترجمه دهب باسیلگن اېکن.

یازالمه گن پیتلریمده، بقاللیک، ساتووچیلیک، محاسبلیک، روزنامه ساتووچیلیگی و عکاسلیک کیی جدا کؤپ ایشلرنی سینب کؤردیم. بیراق اولرنینگ بیرانته سینی هم یخشی بجرالمه دیم، البته.

یازوولریم اوچون بیغیندیسیده بپش یریم ییل قملدیم. آلتی آیی مصر پادشاهی ملک فاروق و ایران شاهی رضاشاه نینگ ایستکلری بیلن اهدی. اولرنینگ ادعاسیچه، مهن یازوولریمده گویا اولرگه توهین قیلگن اېمیش من. اولر انقره ده گی ایلچیلری ارقه لی مهنی محکمه گه تارتدیلر و آلتی آییگه محکوم اېتدیلر.

تؤرت فرزندیم بار. ایکته سی بیرینچی خاتینیم وینه ایکته سی هم ایکینچی خاتینیمدن.

۱۹۴۶- ییلی بیرینچی قتله اوشلندیم. بوتون آلتی کون پولیس مېندن: "سېنینگ آتینگ بیلن نشر بؤلهدیگن مقاله لرنینگ حقیقی یازووجیسی کیم دیر؟" دهب سؤرر اهدی.

اولر، مقاله لرنی مهن یازگنلیگیم گه ایشانمس اېدیلر! چمه سی (تخمین) ایکی ییلدن ساره ماجرا تېسکری (برعکس) بؤلدی. بو سفر پولیس، ایریم مقاله لرنی اؤزگه آتلا بیلن یازگن سن، دهب توریب آلدی. بیرینچی سیده، مقاله لرنی مهن یازگنمن، دهب اورینگن بؤلسم ده، ایکینچی سفریده مقاله لرنی مهن یازمه گنمن، دهب اینتیلر اهدیم! بیراق کؤزی یرتیق، حیاسیز بیر شاهد تاپیلیب، بیر مقاله نی مستعار آت بیلن یازگنیم گه

شهادت بردی. شو دلیل بیلن آلتی آی اوزیم یازمه گن بیر مقاله طفیلی قماققه قملدیم!

بیرینچی خاتینیم بیلن تۆیمیز مراسمیده موزیک آرکستری "تانگو" آهنگینی چلگن حالده، افسر دوستلریم نینگ قیلچلری آستیده بیز یوریب بارر ابدیک. بیراق ایکینچی اوپله نیش نینگ اوزیگینی قماققانه نینگ میله لری آرتیدن عمریؤلداشیمگه ببردیم. چندان پارلاق باشلە نیش بؤلمه گن لیگینی کۆره سیز می؟

۱۹۵۶- ییلی جهان طنزنویسلیک ببله شوویده بیرینچی بۆلب، "آلتین نخل" ساورینی (جایزه سی) نی آلدیم. ایلگری یازوولریمنی باسیب چیقرمه دیدیگن روزنامه و مجله لر، قره ننگ که ایندی اولر اوچون باش یارر ابدیلر. بیراق بو شرایط کۆپ هم دوام اہتمه دی.

روزنامه لرده یازوولریم نینگ باسیلیشی تغین قدغن بۆلدی. روزنامه لر و مجله لرده قەیتیب آتیم چیقیش اوچون، ۱۹۵۷- ییلی ینہ بیر "آلتین نخل" ساورینی یوتیب آلیشگه مجبور بۆلدیم. ۱۹۶۶- ییلی دنیا طنزچیلیک ببله شووی بلغارستانده اؤتکه زیلدی. اونده هم بیرینچی طنزچی صفتیده آلتین "تیسیر تیکان" (خاریشت) ساورینی قؤلگه کیریتدیم.

تورکیه ده گی ۱۹۶۰- ییل، ۲۷ نچی مه ی انقلابیده، اؤز خواهشیم بیلن "آلتین نخل" لریمدن بیرینی دولت خزانه سیگه بغیشله دیم. بو ماجرادن نپچه آی کپن، مہنی قماققه تشله دیلر. ایکینچی "آلتین نخل" و "آلتین تیره تیکان" (خاریشت طلایی) نی کپله سی قووانچلی کونلر اوچون اسره ب قۇیب من. دردگه یرە شلریگه شک یؤق، دہب آیتدیم اؤزیمگه، اؤزیم.

حالیکچه ایکى مینگته داستاندن کۆپ یازگنلیگیم گه مردم تعجب قیله دیلر. بیراق بونینگ هیچ هم حیرتلرلی اؤرنی یوق. اگر عایله اعصاب ۱۰ کیشی اؤرنیگه ۲۰ کیشی بؤلگنیده ابدی، تورت مینگ داستاندن کۆپراقنی یازیشگه مجبور بؤلر ابدیم. ۵۳ یشر من. ۵۶ جلد کتاب یازگنمن. تورت مینگ قرض، تورت فرزند و بیر نبره م بار. یلغوز یشه یمن. مقاله لیریم ۲۳ ته تیل و کتاب لیریم بؤلسه ۱۷ تیلده باسیلیب چیقمن. نمایشنامه لیریم یتتی مملکتده اجرا ایتیلگن.

یلغوز ایکى نرسه نی گینه اؤزگه لردن یشیراله من: چرچاغیم نی و یاشیم نی. شو ایکى سیدن اؤزگه برچه نرسه لیریم تینیق و آچیق بؤلگن. یاشیمگه کؤره یاشراق کؤرینه سن، دېب ایته دیلر. اونینگ دلیلی هم، مېنینگ ازانچه ایش بیلن بندلیگیم و قری بؤلشگه وقت تاپمه گنیم بؤلسه کپره ک! هیچ قچان اؤزیمگه: "اگر قیته دن دنیاگه کپسم، شو ایشلرنی قیته قیلر ابدیم" دېب ایتمه گن من. بو حالده، کؤنگلیم ایلگریدن کؤره کۆپراق ایشلشنی ایسته یدی. جدا- جدا کۆپ و ازانچه یخشی.

اگر بشریت تاریخیده بیر کیشی گینه منگو (جاویدان) بؤلسه، مېن هم قنفاق منگو قالیشیم یؤلرینی کؤرسه تیب بیرماغی اوچون اؤشه نی ایزله یمن. افسوس که حاضرچه هیچ بیر اؤلگوم (اؤرنه گیم، نمونه م) یوق. بونده مېنینگ گناهیم اېمس، برچه لر سینگری مېن هم اؤلشگه مجبورمن. بیراق بو دره کدن جدا عصبانی من. چونکه انسانلر و انسانیتنی سېوه من.

حاضرچه بو یلغوز مېنینگ توگه مه گن داستانیم دیر. اؤقووچیلرینینگ اوزون یازوولردن چرچشلرینی بیله من، شو اوچون داستانیم نتیجه سی کۆپ

چۆزىق (اوزون)، دېب اۋىلەمە يىمىن . مېنىڭ مشتاقلىرىم بىلىشلىرى لازىم بۇلگىن نرسە شو كە ، بو داستان نىنگ اداغىنى ھىچ قچان بىلالمە يىمىن .

تام اوستیده گی تېلبه!

برچه محل اهلی حرکت و چاپه-چاپگه توشدیلر.

- "بیر تېلبه تام نینگ اوستیگه چیقیدی!"

تماشاگه کهلگن جمعیتدن بوتون کوچه لیق تولگن ابدی. بیرینچیدن ناحیه نینگ پولیس حوزه سیدن پولیسلردن توله موترلر بیتیب کهلدی. کپن اطفائیه نینگ موترلری و مامورلری اوزون شاتیلری بیلن تاپیلیب کهلدی.

تېلبه نینگ بیچاره آنه سی قوییدن زارله نیب التماس قیلدی:

- "عزیزیم، جانگینه م، بله جانیم! صدقه ننگ بوله ی، کهل توشکین

بؤیینگدن اؤرگیله ی!"

و تېلبه تام اوستیدن جواب بېرر ابدی:

- یاغ، مېنی اگر محله آقسقالی قیلسه لر، یخشی توشه من، عکس

حالده اؤزیمدی تامدن پستگه تشله یمن!

قوییده اېسه اطفائیه مامورلری مبادا تېلبه اؤزینی قوییگه تشله گودېک

بؤلسه، اونى قوتقرماق اوچون کته تۆرنى آچیب تورگن اېدیله... تۆقوز

کیشیلیک بیر دسته آدملر کته تۆرنى اوشلب تورگن اېدیله. تېلبه اېسه

تام نینگ بو تمانیدن او تمانیگه و او تماندن بو تمانیگه یوگورماقده ابدی. بیچاره مامورلر هم آرتیدن... بدبختلر نینگ بوتون بدن، یوگور-یوگوردن ترگه باتیب کپتگن ابدی.

پولیس آمری یریم تهدید و یریم مهربان و یومشاق لحن بیلن تېلبه نی شیطان نینگ اېشگیدن توشیشگه کؤندیرماقچی بؤلدی:

- "اوکه جان کپل توش... جانیم کپل توش!"

- مېنی شو محله آقسقالی قیلسنگیز، توشه من... قیلمه سنگیز اؤزیمنی تشلب بیباره من."

تهدید، مهربانلیک، التماس، یالواریش،... نینگ هیچ بیر تېلبه گه اؤتمه دی.

- "کپل توشکین اوکه جان... کپل... کپل قدم اوره یلیک!"

- "خو! تاخته!... کؤپ یخشی، اېندی که قدم اوره بیز دېسن، اوندە مېن نېگه پستگه توشه ی؟، کپل سېن تېپه گه چیق!"

جمعیت ایچیدن بیر کیشی دېدی:

- "توشماغی اوچون کپلینگلر محله آقسقالی قیلدیک دېلیک."

بشقه بیر او زور سېس بیلن غؤرده ییب:

- "عجب گپلر! بیر تېلبه نی محله آقسقالی قیلش ممکن می؟ دېدی."

- "یا تېنگریم! یعنی شو زنجیری تېلبه نی چیندن هم محله آقسقالی قیلش کپره ک می، هه؟"

عصاسیگه تېه نیب تورگن بیر چال دېدی:

- "چی آقسقال قیلسنگیز، چی قیلمه سنگیز، مېن که کؤره من بو

جوانمرگی توشماقچی اېمس!"

- اېندی بلکه بیرار یؤل مینن توشیریش ممکن دیر.
- یاغ، مېن بولردی یخشی تانیمن: بیر یؤلی فرصت تاپیب مینیب
آلسه لر، بۇلدی. کپین هیچ قچان توشمه یدیلر!"
- "اېندی قوی، بو قتله بیر توشیره یلیک..."
- "اگر توشیرالسه یلر، توشیرییلر!"
اوشه یقینلردن بیر کیشی بقیردی:
- "اې بابا کپل توشگین-ده! سېن محله آقسقالی بۇلدینگ-کو؛ کپل
توش!"

و تېلبه بونی اېشیتگچ، تام نینگ لییده اؤیینگه باشلب، دېدی:
- "وه! اېندی هیچ توشمه یمن. اگر مېنی شهر انجمنی عضوی
قیلمه سه یلر، اؤزیمنی شو پیردن پستگه تشله یمن!"
چال تېگره گیده لرگه معنالی قره ب، دېدی:
- هه، اېشیتیزلر می؟ مینگندن ساره توشمه یدی، دېب ایتمه دیم
می؟"

- "خۇش، اونده یخشیسی شو که ایتگنینی قیله یلیک."
- "او ایتسین، سیزلر قیله بېرینگ. اما توشمه یدی... انسان تورموشیده
بیر یؤلگینه یوقاری چیقهدی... اما کؤته ریلدی می، بشقه..."
حوزه آمری چال نینگ سؤزینی کپسب، بقیردی:
- "اې بابا تعینلندینگ. شهر انجمنی عضوی قیلدیک. خی اېندی
توشکین-ده، همشهرلرینگدی مونچه کوتتیریب قؤیمه!"
تېلبه ینه اؤینشگه باشله دی، و شونداق دېب کویلر اېدی:

- "توشمه یمن، توشمه یمن، آخ توشمه یمن، وای توشمه یمن!
شاروال قیلمه گنلریزچه توشمه یمن..."

چال مردک دېدی:

- "آیتمه دیم می؟ کوردیز؟ سیزلر اؤز وقتیده اقدام قیلشلریز کهره ک
اېدی. اېندی ایش، ایشدن اؤتگن. اگر توشسه، دېمک او تېلبه اېمس،
اېشک!"

باش-ایاغی تهرگه باتگن اطفائیه نینگ باشلیغی نَفَّ سَک اوریب
دېدی:

- "اېندی مثال اوچون شاروال بؤلدینگ، دېسک نیمه بؤله دی؟" کپین
قؤلینی آغزی نینگ ایکی یاقیگه لوله قیلیب اوشلب، بقیردی:

- "های شاروال جنابلری، کپل توش! کپل اېندی ایشگه باشله!"
تېلبه ینه اؤینش و بدینی قیمرله تیشگه باشلب، دېدی:

- "وای، اېندی مهن بیر تېلبه نی شاروال تعیینلگن آدملردی اېچیگه
باریب، نیمه قیله ی؟... یاغ، توشمه یمن، تنی توشمه یمن!"
- "اې، نیمه دیو اوردی؟ بشقه نیمه ایسته یسن، اخیر؟"

- پارلمان وکیل لیگینی!"

و جماعت اؤز ارا قیسقه فکر المه شوو و مصلحت قیلگندن سؤنگ،
بیر کیشینی بویوردیلر:

- "کؤپ یخشی، سهن پارلمان وکیلی بؤلدینگ. اېندی کپل توش.
قره، برچهلر سهنی کوتیب تورییدیلر."

تېلبه، کؤرستگیچ برماغینی بورنی نینگ اوچیگه قؤیب، آدملرگه
قره ب آغزینی اېگری-بوگری قواره قیلیب:

- "به-به! مېن؟ بیر تېلبه نی پارلمان وکیلی قیلیب تعیینله گن آدملر نینگ آلدیگه توشه ی؟ یاغ، بو ممکن اېمس!"

- "یاالله، او برادر پارلمان وکیلی قیلینگ دېدینگ، منه بیز هم قیلدیک. بوندن تشقیری برچه وکیللر، جلسه قیلماق اوچون سېنی کوتیب اؤلتیریبدیلر."

- "تالارگه کیریپ جلسه قیلشگه بلا بار می؟ نیمه یاغمیر یاغدی می؟... نیمه باشیمدی ایلان چاقیب می؟ نېگه توشه ی؟ مېنی اوشلب دیوانه خانه گه آلیب بارسینلر، هه! یاغ،... توشمه یمن!"

چال مردک بیر آز مدت جیملیکدن سؤنگ، ینه سؤزگه کھلیب، دېدی:

- "اؤزلریزگه بیکارگه زحمت بېرمگ. بو تېلبه لرنی یخشی تانیمن. اؤزلریزدی هم اگر پارلمان وکیلی قیلیب کؤترسک، بشقه قه یتیب توشمه سیزلر!"

تېلبه ایزچیل بقیرر اېدی:

- "والی... والی... اگر والی قیلسنگیز، توشه من. وگر نه منه شو حاضر اؤزیمدی پستگه تشله یمن: بیر... ایکی..."

جمعیت سانلرنی اوچگه بیتگنی قؤیمه دی و قیچقیردی:

- "قیلدیک!، های قیلدیک!... والی تعیین قیلدیک، تشلمه! های... تشلمه!"

تېلبه قیته اویین و اوایق-بویاغینی قیمرله تیشگه باشله دی و دېدی:

- وزیر... وزیر... مېنی وزیر قیلینگلر، قیلمه سنگیز اؤزیمدی پستگه تشله یمن!"

چال نینگ ایتگن سۆزلىرى سېكىن-سېكىن تۇغرى چىقماقده اېدى.
شونده بير عدەلر اونى اورەب آلىب، دېدىلر:

- "نیمه دېسىز؟ یعنی اونى وزير قىلەيلىك مى؟

چال مردك دېدى: "اېندى خشت قالبدن كۆچىب بۇلگن... سقال و
قىچى اېندى اونىنگ قۇلىده، هر نرسەيىكە دېسە، بجرىشگە مجبورسىز و
نیمەيى كه ايستەسە قىلىشىنگىز كېرەك."

جماعت قىچقىردى:

- "وزير توزەتىك، وزير! اۆزىنگى تشلەمە، جناب وزير تشلەمە!"

- "تشلەيمىن!"

- "ينه نیمە اوچون؟ وزير قىلدىك-كو!"

- "هە، هە، هە... باش وزير قىلىشىنگىز كېرەك. اؤشندە توشەمن،
قىلمەسنگىز اۆزىمدى تشلەيمىن!"

جماعت چال مردك نىنگ تېگرەگىنى اورەب آلىب، اونى سوال پىچ

قىلر اېدىلر:

- "نیمە قىلر اېكن؟"

- "یعنى اۆزىنى تشلەي مىكن؟"

چال مردك ایتدى: "تشلشى بېللى-دە!"

جماعت دېدى: "اې واى، اۆزىنى بىردن تشلەمەسىن، تىغىن!" كېين

تېلبەگە قۇرقە-پیسە بقىردىلر:

- "اې بابا كۆپ يىخشى، بار باش وزير قىلدىك. اېندى توشكىن!"

تېلبە جماعتگە قرەب تىلىنى چىقەرىب، دېدى:

- "مېندېك صلابتلى باش وزير، اېندى توشىب، كېلىب-كېلىب سيز مېنن نېمە ايشى بار؟"

- "نېمە بىي كە اىستە گىنگ بۇسە ايت، بيز بجرە بيز؛ اما اۋزىنگدى تشلە مە!"

تېلە تام نىنگ لىيگە چۈزىلىب ياتدى. باشىنى ايلگىرى كېلتىرىب سۇرەدى:

- "يعنى كە مېن اېندى باش وزير من، ھە؟"

جمعيت بىر آواز بىلن قىچقىردى: "ھە بابا، باش وزير سن، جناب!"

- "كۆپ يىخشى. اېندى كە باش وزير اېكمن، سىزلرگە نېمە دخلى بار؟ قە چان كە اىستە سم، توشە من. اىستە سم كېلە من، اىستە سم كېلە يمىن!"
قتىق عىصبانى بۇلگن حوزە آمرى دېدى:

- "بىزنى مسخرە قىلەدى. اصلاً قۇيىنگ، نېمە قىلسە قىلسىن. بلا پىيگە تشلسە، تشلەى بېرسىن. نىتى كە بىر تېلە كم بۇلەدى!"

بىراق كېين بو موضوع اۋزىگە بىرار دردسر تۇغدېرىشى مېمكىن لىگىنى اۋىلب، اطفاىيە باشلىغى كە قرەب سۇرەدى:

- "اېندى نېمە ايش قىلىشىمىز كېرەك؟ ھىچ بىر وسىلە بىلن بو تېلەنى توشىرىش مېمكىن اېمس مى؟ اوندە سىزلر نېمە گە ىرەى سىزلر؟

مسألەدە عاجز قالگن اطفاىيە باشلىغى ھم شو سۇراقنى چال مردكدن قىلدى:

- "يعنى بۇلە مى؟ قنداق بۇلەدى؟"

- "البتە بۇلەدى. نېمە اوچون بۇلمەسىن؟"

- "قنداق؟"

- "حاضر اگر قۇيسەيز، مېن اونى توشىرەمن."
جمعيت آرتگە چېكىندى و تېلەنى قىلدىق قىلىپ توشىرر اېكن، دېب
برچە كۆزلر چال مردككە تىكىلدى.

چال مردك، تېپەدە اۋزىنى قوارە قىلىپ، اۋىنب تورگن تېلەگە باقىب
قىچقىردى:

- "باش وزير جناب عاليلرى، آلتىنچى قىتگە چىقىشگە ارادە
قىلمەگنلر مى؟"

تېلە بونى اېشىتىپ، جدى لحن بىلن دېدى:
- "جدا عالى! جدا عالى! ھە ارادە قىلدىك!"
كېين او تام نىنگ درىچەسىدن كىردى، زىنەلردن توشدى و آلتىنچى
قىت اتاقلرى كىلكىنلرى بىرىدن باشىنى چىقەرىپ، جمعيتنى تاماشا
قىلەبىردى.

چال مردك دېدى:

- "حشمت پناھا، بېشىنچى قىتنى كۆرىشگە چىقمەيسىز مى؟"
- "ئېگە، نېگە اېندى،... البتە، چىقەمىز!"
شو يۋسىندە، نېچە دىققەدن سۋنگ، تېلە اوچىنچى قىتگە چىققن
اېدى. اېندى بورونغى بىنگىل قىلىقلر و حركتلردن واز كېچگن اېدى و جدى
و متىن قىافەدە كۆرىنر اېدى.

چال مردك دېدى:

- "اې اولوغ باش وزيرىمىز! ايكىنچى قىتگە چىقىش نىتىنگىز يۇق
مى؟"

- "ھە، ھە، سىزنىنگ التماسىزگە كۆرە شونداق قىلىشگە مايلىمىز!"

و ایکینچی قبتگه کبلدی!

- "بیرینچی قبتگه چیقیشگه اراده قیلمه یسیز می، جلاتما بلی؟"
نهایت، تماشاجی جمعیت نینگ هلهله و بقیریقلری اره سیده تپله
عمارتن چیقدی، حوزه آمری تمان باریب، قؤلرینی ایلگری کپلتیریپ
دبدی:

- "کپل اکه، دستبندلرینگنی بغله و مپنی دیوانه خانه گه جؤنت...
اېندی تپله لر بیلن قنراق ایش توتیلیشنی اؤرگنگن دورسن، دپ اویله یمن."
تپله ننی آلیب کپتگنلریدن سؤنگره، جمعیت شور و اشتیاق بیلن چال
مردکنی اورهب آلدیلر. چال حسرت بیلن عمارت و جمعیتگه باقیب، کپین
باشینی ایلغب دبدی:

- "افسوس که تیزه لریمده هیچ کوچ قوت یوق. عکس حالده مپن
هم تپه گه چیقیر اېدیم و ... اؤشنده یوقاری چیقیش نینگ نیمه لیگینی بیلر
اېدینگیز... مپن اگر یوقاری چیقسم اېدی، مپنی آدم ذاتی توشیرالمس
اېدی!" (اداغ)

بیر جفت لعنتی جوراب!

باشیمگه خاتین آلیش هواسی تاپیلگن ابدی. بۆله جک خاتینیمگه یخشیراق تورموش یره تیب بېر ماغیم اوچون، عایله سی نینگ مالی وضعی مېنینگ عایله مگه کۆره قوی بۆلیشینی ایستر اېدیم. آنه انه شونداق بیر قیزنی نظرده توتگن اېدیله.

بو خبر قنداق بۆلیب رئیسیم نینگ قولایگه بیتیب بارگن؛ چونکه مېنگه نصیحت قیلماق اوچون، مېنی توشلیککه مهمان قیلدی. رئیسیم نینگ آتی عاصم دیر، بیراق کارمندلر اونی "عاصم جورابی" دېدیله!

انیق بېلگیلنگن چاغده رستورانگه باردیم. رئیس مېنی کۆریشی بیلن آق دېدی: یخشی، نجیب و معقول ییگیت بۆلگن لیگینگ اوچون سېنگه نصیحت قیلماقچی من. کپن دېدی: خاتینینگ وضعی نی یخشی قیله من، دېگن خیال مبادا باشینگگه تاپیلمه سین، تغین! و دوام اېتدی: سۆزیمگه قولاغ آسمه سنگ، مېن بختسیز بۆلگنیمدېک، بختسیز بۆله سن. منه اېندی مېنی «عاصم جورابی» دېدیله!

- رئیس جنابلری، نېگه سیزنی عاصم جورابی، دپیدلر؟ دېب سؤره دیم.

- چونکه مېنینگ بدبختلیگیم بیر جؤره جورابدن باشلنکن-ده، دېدی. کپین تورموش داستانیی مېنگه شونداق آیتیب بردی:

- خاتین آلماقچی بؤلگنیمده، کؤپ توقع سی بؤلمه ی، مېنینگ بار- یاغیم، هؤل-قورغیم ییلن گذاره قیله دیکن قویی طبقه ده گی بیر عایله دن قیز آله من، دېب آیتیم اؤزیمگه. شونینگ اوچون "صباح" آتلی ییگیرمه بیر یاشلی قیزنی تنله دیم. سېپ-جهیزی یوق اېدی. آتھسی ساده بیر مامور اېدی. چهره سی هم اونچه لیک چیرایلی اېمس اېدی و مېن تنله شیمدن قووانچلی اېدیم. صباح تیریکلیک عیالی اېدی. بو آقشام رستوران کپته ییز می؟ دېسم، نېگه پولنی خرچله یلیک، دېب یاغ دېر اېدی. صباح جان کیم آلیب بره ی می؟ دېسم. او، آدمدی شخصیتی کیم ده می؟ دېر اېدی....

نهایت بیر کونی اونگه زؤردن بیر جؤره چیرایلی جوراب ساتیب آلیب بردیم. ایکی آی اؤتدی، لیکن خاتینیم ینگى جؤرابنی کیمه دی. آخر بیر کون اونگه:

- سېوگلیم، نېگه ینگى جورابلرینگى کیمه ی سن؟ دېدیم.

- بو جورابلر اېسکی بوتلریم ییلن تۇغری کېلمه یدی! دېب او یالچنک جواب بردی.

زؤرغه بازارگه آلیب باریب، بیر جؤره ینگى بوت آلیب بردیم. اېرته سی مهمانلیک کپتماقچی بؤلگنیمزده، ینه جوراب و بوتلرنی کیمه دی.

اونگه: نېگه سېن جوراب و بوتلرینگنی صندیققه قویب، اولرنی کییمه ی سن؟ دېدیم.

- اخیر کیملریم جوراب و بوتلریم بیلن اوقیمهیدی! دېب آیتدی. اوشه کونی بیر سیدیره مه کییم ساتیب آلیب بېردیم. بیراق خاتینیم ینه کییمه دی. دللی شو اېدی:

- بو کیملر اېسکی بلوزیم بیلن اوقیمهیدی! دېدی. بازار کېتیب، یخشی بلوز هم آلیب بېردیم. بو سفر قرس تیلهدی. قرس هم آلیب بېردیم. بشقه هیچ قنداق کمچیلیگی یوق اېدی. بیراق بو، ایش نینگ باشلنیشی اېدی! چونکه جورابلر هم اېسکه ریب، کویلگی هم موددن توشدی. مېن خانم نینگ کم و کسرینی تۆلدیرماق اوچون، قیتهدن ساتیب آلیشگه باشلهدیم! بېرکون قره سم خاتین نینگ قاش قباغلری آسلیکن.

- نیمه بۆلدى؟ دېب سؤره دیم.

- بو ساچلریم، کیملریمگه یخشی کۆرینمهیدی! دېدی. شوندن کپین هفته سیده بیر یۆله آرایشگاهه باره دیگن بۆلدى. بیر آز مدت اؤتیب، قره سم صباحت نینگ قباغلری تغین آسلیب، اؤیلب اؤلتیرگن. سؤره گنیمده: اوی نینگ اسباب-انجامی قدیمی بۆلگن، بیز بیلن جؤر کېلمهیدی! دېدی. بو نرسه لرنی المشتیریش آسان اېمس اېدی، البته. بیراق کم توقع خاتینیم اوچون برچه سینی ینگى قیلدیم. موبل، اوقاتلنیش میزی، پرده-شردلر قیسقه سی اوی نینگ برچه بویوملری المه شیلدی. آته سینینگ اوییده رادیو کۆرمه گن صباحت خانیم، مېنینگ اوییم ده تلویزیون کۆرر اېدی!

نېچه كوندن سۈنگ، اوييميزنينگ قديميليگى و محلەنينگ افلاسلېگيدن سۈزلەدى. شوندا اۋزىمنى سووگە، اۋتگە اوريپ، شەرنينگ اعيان نشين منطهسى خيابانلريدن بيريدە بيرتە لوکس اپارتمان هم ساتيب آلديم. بيراق بو سفر ايلگرگى اوى اسباب-انجاملرى ينگى شيك اپارتمان بيلن جۈر كېلمس اېدى! برچەسىنى قىتەدن المشدېك!

ايكى-اۋچ آيدن سۈنگ، قرەسم صباحت نينگ ينه قباغى آسيغ. نېگە ناراحت سن؟ دېب سۈرەديم. معمولگە كۈرە آيتيشگە باتينالمس اېدى. بيراق، بير عملب موتر ايستشيني بيلدىردى! بير عالم رنگ زردليک بيلن قرض و قواله قىليب، خانم گە بير موتر هم آليب بېرديم.

بير پيتلر ايده آل خاتينيم بۈلگن قيز بيلن اېندى گېيرىب بۈلمس اېدى! برچە گۈزەللردن گۈزەلراق اېدى! ايشى فقط يېتى قلم آراتارا قىلش، سوزيش حوضى، سینما، آرايشگاه، ميله، مهمانى و بازارلرده شرتيلب يورماق اېدى! آتەسىنينگ اوييدە ايچكىنى سوو تاپالمەگن قيز، مېنينگ اوييمدە اېندى ويسكى ايچر اېدى! دايم تيلدن:

- آدم نينگ برچە نرسەسى متناسب و اويغون بۈلسين و بير-بيرىگە اۋقىسين! دېگن سۈز اېشتيلر اېدى.

اوللرى مقصدىنى بيلمس اېديم، چونكە هيچ قنفاق كم و كسرى يۇق اېدى. اوى، تيريكليک، موتر، اسباب-انجام و بشقە نرسەلر. بير آز مدتدن سۈنگ، صباحت خانم نينگ تيريكليگيدە اېسگرگن، موددن توشكن و بشقە نرسەلر بيلن اۋقىمەيدىگن نرسە مېن اۋزيم اېكنيم بېلب قالدیم!!

هه ییگیت، صباحتنی طلاق بېریشگه مجبور بۆلدیم. اوی، موتر، اسباب-انجام و نیمه ییکه مېنده بار اېدی، اؤزی بیلن آلیب کېتدی. مېنگه قالگن یگانه نرسه، "عاصم جورابی" لقبی اېدی!

هه، بیر جؤره جوراب، برچه نرسه نینگ آستین-اوستون بۆلشیگه سبب بۆلدی. کاشکی ایاغیم قلم بۆلیب بازار بارمهی، قۆلیم سینیب، اونگه جوراب آلیب بېرمسم اېدی!!

نفرین بؤلگن یورت!

بو اپرتک قه‌ی زمانده یوز برگنلیگی انیق بېللی اېمس. باشلنغیچ (ابتدایی) دور می؟ یا اؤرته دور یا هم ینگى دور ده؟! قیسقه‌سى بیر پیتلر، کېنگ‌لیگی قؤل‌نینگ کفیچه بؤلگن یېر کره‌سى‌نینگ بیر یورتیده عجایب بیر اولوس یشر اېکن. بولر آیلر، بلکه ییللر، قؤیینگ که ائیریم‌لری بوتون عمر بؤیى قاش-قباغلى آسیلگن اېکن. هیچ کیم اولر‌نینگ تبسمی یا که کولگیلرینی کؤرمس اېکن. اوشبو یورت آتینی بشقه‌لر "نفرین بؤلگن یورت" دېب‌اته‌گن اېکنلر.

بو یورتده آچلر کېچه یو کوندوز ایشلب معاش آلر اېکنلر و خاتینلر اېسه کېچه یو کوندوز جیم بؤلیب، اېزمه‌لیکنی یاقتیرمس اېکنلر. بو یورت‌نینگ ناز و نعمت ییلن تؤولب-تاشیب یاتگنیگه قره‌مه‌ی، آدملى ماتملى کیشیلرگه اؤخشب باشلرینی یقه‌لریگه تیقیب، جیم-جیت باریب-کېلیب یورر اېکنلر. کیچیکلر هیچ قچان بویوکلر‌نینگ بویروغیگه قرشیلک کؤرستمس اېکنلر. عصرلر بؤیى آته-بابالریدن میراث آلگن ادب و بؤی سونیش اولر‌نینگ عادت و اخلاقلى اېکن!...

بو وضعیت یىللر دوام اېتماقده اېکن. بیرین-کېتىن تختگه اۆلتیرگن اولر نینگ یورتباشىسى، هرکون ملتى کۆپراق باسىم و تضیق آستىگه آلر اېکنلر. اۆزلى نینگ منفعى همده حکمرانلىک تختى نینگ پايله لرینی محکمراق قىلماق اوچون، اولوسدن هرکون کۆپراق سالىق (مالیه) ایستر اېکنلر و ینگى یۇرىقلر و قاعده لر جارى قىلر اېکنلر!!

هر بیر موجود معلوم بیر حدگچه باسىمگه صبر و چىدمى بۆلگنى کى، بۇ سونگن ملت نینگ هم چىدمى توگب، صبر کاسه سى تۆلیدی. اولر نینگ یورتباشىگه قرشى باش کۆتەرىشگه کوچسىز بۆلگنلىگى باعث، علاج و چاره اوچون بیرار یۇلنى ایزلب تاپىشگه کىرىدیلر. روشنفکرلردن بیرى اولوسنى تۆپلې، دېدى:

- اۆرتاقلر، اوشبو ظلم و باسىمدن قوتىلماق اوچون تارىخنى اۆقىشىمىز و اۆرگە نىشىمىز کپره ک. اجدادىمىز باشلىغرنىنگ ظلم و ستملىرگه قرشى نىمه ایش قىلگن بۆلسه لر، بىز هم اۇشنداق یۇل توتىشىمىز کپره ک! اولوس اونىنگ پىشنهادىنى قبول قىلىدیلر. اولر تارىخ کتابلرىنى نظردن کپچىرىب، اجدادلرى ظلم و ستمگه قرشى جىملىک و سلبى (منفى) کوره ش بىلن ایشلرىنى آلغه آلب بارگنلىکلرىنى بىلب آلبىدیلر. اولر، باشلىغر قنچه لر ظلم و ستم قىلب باشلرىگه اورسه لر هم، اولوس باشلرىنى کۆترمسدن، کۆپراق قویى تشلب، قباغلىرىنى کۆپراق آسگن اېکنلر. اولوس هم اوشبو عجایب یۇرىقنى تىلشده تصمىم آلبىدى. اۆشه کوندن باشلب، باشلىغ نىنگ ظلم و ستمىگه قرشى اولر نىنگ ایت-بشره لرى نفرین اورگن بۆلیدی.

بو قاش-قباغ آسیش کون سه یین آرتیب باریددی. گپ کولگی و خرسندچیلکنی بوتونله ی اونوتیشگه هم بیتیب باریددی. بیراق باشلیغ و اورتاقلری بو نرسه گه اصلا پروا هم قیلمس اپکنلر.

اولر هر قنداق قیلیب اولوس قانینی شیمیریش، جانلری نینگ شیره و شربتینی سیقیب چیقاریش پییده اپکنلر. ظلم و ستم کون سه یین آشماقده اپکن.

نهایت، پیچاق سویککه باریب باتیب، بیرکون ایلغار ضیالیردن بیرى تعین اولوسنی تویلب، دبددی:

- بیز قول قاووشتیریب اؤلتیریب، اؤزی بیزگه تورموشی بیزدی حرام قیلگن بیز. منفی کوره ش قیله بیز، دهب خوش بولیب یوریب بیز. اما باشلیغ و اونینگ هم تباقلری نینگ قولاقلری ایشیتمه ییدی....

بیز ابدی بشقه بیرار نرسه نی اویلب تاپمه سک بؤلمه ییدی. بیزدن بشقه آدملر اؤزگه یورتلرده هم بار-کو. اولر باشلیغلریگه قنداق یؤل توتگنلیکلرینی باریب کورماغی بیز کبره ک. اونگه کوره بیز هم عمل قیلماغی بیز لازم.

اولوس بو پیشنهادنی هم قبول قیلیدی. اولر اوچته قوشنی اؤلکه اولوسی، باشلیغلری نینگ ظلم و استبدادیگه قرشی قنداق یؤل توتگنلیکلرینی بیلماق و اؤرگنماق اوچون ضیالیریدن اوچ کیشینی تئلب جؤنتیدیلر.

بیباریلگن بو اوچ کیشی چپت ابلده اوچ ییل قالیدیلر. ضیالیر او اؤلکه لر نینگ قیلیمش-عادتلرینی تپکشیریب، مطالعه قیلیدیلر. اولر برچه کبره کلی نرسه نی اؤرگه نیب بیلپ آلگندن سؤنگ، اؤز ابللریگه اولر نی

اۋرگىتماق اوچون يورتلىرىگە قىتئىدىلەر. اولوس اولرىنىڭ كۆرگن-بىلگنلىرىنى
باشىتماق اوچون تۆپلەنىدىلەر... بىرىنچى كىشى ايتىدى:

- مېن بارگن يورتىنىڭ بىرچە اولوسى خوش و قووناق اېدىلەر. قباغى
توشگن بىرار كىشى اۋرنىڭ (نمونه) اوچون ھم تاپىلمىس اېدى. اولوس
اېرتەدن اقشامگىچە "ھوپ تىرانام" آھنگىنى اۋقىب، اۋىنر اېدىلەر... بىز ھم اگر
قووناق و تىنچ تورموشنى اىستەسك، شو آھنگىنى اۋرگەنىشىمىز كېرەك و
قاش-قباغىمىزنى اسيب يورماق اۋرنىڭە دايم اۋىنر، كولىشىمىز كېرەك!...
ايكىنچى كىشى ايتىدى:

- مېن بارگن يورتنە ھىچ قىنداق غم-قىغو و تىنچسىزلىك يۇق اېدى.
او يورت اولوسى "تىرانام ھوپ" آھنگىنى كويلب اۋىنر اېدىلەر!...
باشلىغىنىڭ ظلم و استبدادىگە قرشى بىز ھم اۋىنر و كوى بىلن
قرشىلىك كۆرسەتىشىمىز كېرەك!...
اوچىنچى كىشى دېدى:

- مېن بارگن يورتنە ھم وضعىت شونداق اېدى. اونىڭ اولوسى
اېرتەدن اقشامگىچە غم و قىغو و قىغورماق اۋرنىڭە دايم "ھوپ تىرى" كويى
تىللىرىدە اېدى... بىز ھم باشلىغىنىڭ بويروقلىرى و مقررەلىرىنى اياق آستى
قىلماق اوچون شو كوى (آھنگ)نى اۋرگەنىشىمىز و اېرتەدن اقشامگىچە شو
كويگە اۋىنىشىمىز كېرەك!

اوچتە نمايندەلىرىنىڭ سۆزلىرىدىن حىرتدە قالگن اولوس ايتىدىلەر:
- اۋىنر و قۇشوق اۋقىش بىلن ظلم و ستمگە قرشى كورەشىپ
بۆلمەيدى. بىز سىز ايتگن سۆزلىرىنىڭ معناسىنى بىلمەيمىز. اۋزىڭىز شو
سۆزلىرىنىڭ معناسىنى بىلەسىزلىرىمى؟!

نماینده لر جواب بېریدیلر:

- البته که بيله ميز. بیر مطلب نینگ معناسینی بيلمه گن حالدہ، قنداق

قیلب اونى بشقه لرگه توصیه ایتیش ممکن؟

-اونده ایتینگلر-چی، بیز هم بيله یلیک...

بیرینچی نماینده موضوعنی شونداق شرحله دی:

- ایتلر بیر بیگانه نی کۆریب قنداق هوره گینی کۆرگن سیز می؟!

"هوپ تیرانام" هم خودی شونداق حالتی کۆرسه ته دی!...

ایکینچی کیشی دېدی:

- "تیرانا هوپ" نینگ معناسی شو که، اگر ترازونینگ بیر پله سیگه قوم

و بشقه سیگه آلتین تنگه لرنی قویب ترسنگیز، ترازونینگ شاهینی آغیر

تمانگه اېگیله دی. ترازو اوچون قوم یا آلتین نینگ فرقی یوق... اوشبو حالتنی

"تیرانا هوپ" دیدیلر.

اوچینچی کیشی هم ایتدی:

- "هوپ تیری" هم شو که، اگر بیر نوکر و خوجه بین ایکله سی

حمامده بیچینیب یلنغاچ بۆلسه لر، اولر اره سیده هیچ قنداق فرق یوق. قیسی

خوجه بین و قیسی نوکر اېکن لیگینی کیشی فرقله ی آلمه دیدی. شو حالت

"هوپ تیری" دېله دی.

بو سۆزلرنی اېشیتگن آدملر کۆپ قووانیب، راضی بۆلیدیلر. سفر

قیلگن ضیالیلر اؤرگه نیب کېلگن نرسه لرینی اولوسگه اؤرگتسینلر، دېگن گپ

فیصله بۆلیدی. اولوس بشقه یورت اولوسیگه اېرگه شیب، باشلیققه قرشی

کوره شیش اوچون اؤشه کوندن باشلب برچه ییغینلر و جلسه لرده و حتی

كوچه-كوپلر و بازارلرده "هوپ تیرانام!"، "تیرانا هوپ!" و "هوپ تیری!"
تاووشی و فریادینی كوكکهچه بیتکزیدیلر...

اولوس نینگ قاش-قباغلی آسیلگنی یوقالیدی، یوزلریده گی اجینلر
و چیزیلر تېكسیله نیدی... برچه آدملر باشلرینی اېگب یوریش اؤرنیگه،
هركوچه-كوپیده شو قوشیقنی اوقیب، اؤینر اېکنلر.

بو سېسلر یورتباشی و اورتاقلری قولاغلیگه ییتیب بارگنده،
چؤچیدیلر و اؤیگه توشیدیلر. قووانچلری یوقالیدی و اولوس نینگ بو
قووانچ و خرسندچیلیک علتینی تاپماق اوچون اؤیلشگه باشلیدیلر.

شونینگ اوچون، اولر نینگ قاش-قباغلی توشیب، خفه بؤلیدیلر.
اولوس نینگ قووانچی و باشلیغ نینگ قباغی توشگنی کون سه یین آرتیب بارر
اېمیش. باره-باره باشلیغ و اورتاقلری نینگ صبر کاسه سی تؤولیدی.
باشلیغ نینگ بویروغلیگه کیشی پروا قیلمس اېکن. اولوس باشلیغ نینگ ظلم
و ستمی و دؤق-پؤپیسه(تهدید)لریدن اېندی قؤرمس اېکنلر. اولر
باشلیغ نینگ ظلم و ستمیگه قرشی فقط "هوپ تیرانا" دېبر اېکنلر؛ "تیرانا
هوپ" آهنگینی اؤقیر اېکنلر و "هوپ تیری" کویگه اؤینر اېکنلر!...

باشلیغ و اورتاقلری ملت قووانچی و شادلیگی نینگ آلدینی آلماقه
تصمیم آلییدیلر. "هرکیم کویله سه و اؤینه سه، محاکمه سیز اعدام بؤله دی!"
دېگن کېسکین بویروق(فرمان) چیقهریلیدی. بیراق بو بویروقدن هیچ قنفاق
نتیجه قؤلگه کېلمبدی... چونکه باشلیغ برچهنی اعدام قیلامس اېدی-ده.
شو اوچون، بشقه بیرار یؤل و چاره نی ایزلب تاپیش کېره ک اېدی.

بو قتله باشلیغ اورتاقلردن بیرى نینگ باشیگه ینگى بیر شیطانى فکر تاپیلیدی. باشلیغ هم اونینگ فکرىنى معقوللیدی. اولر سفرگه باریب کپلگن نماینده لردن بیرینی سرای (قصر) گه چارلبدیلر. باشلیغ اونى یخشی کوتیب آلیب، جدا حرمت کورسه تیدی و اونگه دبدی:

- بیزلرگه شو آهنگ جدا یاقدی و اوندن کۆپ لذتلندیک. ملت نینگ دایم قووانچی و شاد بؤلشینی ایسته ییمیز. اولر نینگ قیغوله نیب، قاش- قباغلى آسیلگنی اؤرنیگه کپچه یو کوندوز کویلب، اؤینب یوریشلرینی چین کؤنگیلدن ایسته ییمیز، دبدی.

شونینگ اوچون، سیزدن بیر ایستگیمیز بار. ایستک شو که، بو سؤزلرنینگ تلفظی انچه قیین و آغیر اېکن. برچه لر او سؤزلرنی آیتیب، لذتله آلمه دیدیلر... اگر آسانراق سؤزلر تاپالسنگیز، بشقه لرگه بیلدیرمه ی سیزگه ایکی یوز همیان آلتین بره میز.

ملت ضیالیسی، ایتیدن منطقی کؤرینگن بو پیشنهادنی همده ملت مالی بؤلگن آلتینلرنی آیشگه کؤنیب:

- کمال میل بیلن قبول قیله من، دبدی!

اؤشه کوندن باشلب اصل عبارده دن ایکی حرف کمه ی تیریلیب "هوپ تیرا" گینه سی قالدیریلیدی و معناسی اېسه "بیر ایت اېگه سیدن اؤزگه برچه لرگه هورهیدی!" اېدی.

باشلیغ بو قتله ایکینچی ضیالینی سرایی گه چارلبدی. اونگه هم اوتته حرمت کؤرسه تیبیدی. اوندن هم شو ایستکنی قیلیب، ایکی یوز همیان آلتین بپریددی.

ایکینچی ضیالی هم آلتینلرنی آلیب، سؤزینی "تیرا هوپ" شکلده اصلاح قیلییدی. بونینگ معناسی "آلتین بیلن قوم نی ترتگنده، ترازونینگ شاهینی هریاققه قیمرله یدی!" دیر.

باشلیغ اوچینچی ضیالینی هم شو یؤسینده الدهبیدی. او هم سؤزینی "هوپ تیر" گه قیسقرتیریددی و معناسی اېسه "خوجه یین بیلن نوکرنینگ حمامده یلغاچ بؤلشی!" دیر.

بو اؤزگریشلر هرقله ی جزئی و کیچیک بؤلسه-ده، بیراق اولوس نینگ رفتارینگه کته تاثیر قوییدی. اولوس کویلب اؤینه سه هم، برچه لری نېگه دیر قووانچ و شادلیکلری بیر آز کمه یکن لیگینی سېزر اېدیله.

ملت نینگ قووانچی آزه یکن سری، باشلیغ قباغی نینگ آسیلکن لیگی هم آزه ییب بارر اېدی!

باشلیغ تغین متفکر ضیالیلرنی سراینگه چارلبدی. بیرنچی متفکر سراینگه کبلییدی. باشلیغ اونى ایلگریدن هم کؤره کؤپراق حرمت قیلیب، اونگه:

- ملت یخشیراق کویلبش اوچون سؤزینگیزدن یینه ایکی حرفنی آلیب تشله یسیز می؟ اگر شونداق قیلسنگیز، اوچ یوز همیان آلتین بېره من، دېدی.

بیرینچی متفکر اېسه:

- کوز اوستیگه جناب، دېب جواب بېریدی.

شونینگدېک، اېکینچی و اوچینچی متفکر هم باشلیغ نینگ
پیشنهادینی قبول قیلیدیلر. اولگی سؤزلر "هوپ تی"، "تی هوپ" و "هوپ
تا" شکلگه اوزگره دی و معناری هم "ایت نینگ هوره شی"، "آلتین و قوم
نینگ ترتیلیشی" و "حمامده یلنغاچ بولیش" بوله دی!

ملت ینه هم کویلش و اؤینش بیلن مشغول، بیراق بورونغی لردېک
لذت و قووانچ سېزمه یدیلر و هرکون هیجان و قووانچلری آزه یددی. او
تمانده باشلیغ نینگ قباغلی آچیلیب، لبلری کولگی و قووانچده بوله دی.

باشلیغ اوچینچی قتله ضیالیرنی اوز قاشیگه چارلبدی. او آلتین
همیانلرینی کؤپه یتیریب، سؤزلردن "هوپ" تی گینه قالدیریلیشینی ایستبدی.
متفکرلر تغین پیشنهادینی قبول قیلیدیلر و عباره ینه ده قیسقه رییدی. اما
اولوس سؤزلر نینگ معناسینی بیلمه یدیلر و قاش-قباغلی آسپله دی. ملت
قباغی آسپلگن سړی، باشلیغ و اورتاقلری قووانچلیراق و کورکمراق بوله دیلر.
بونینگ علتی شونده که، ملت اېندی سؤزلر نینگ معناسیگه توشونمه یددی.
لیکن باشلیغ و اورتاقلری اونی یخشی توشینه دیلر! (اداغ)

محتکر!

بیر پیتلر، اۆلكه لر نینگ بیریده...

یۇق، مېن بو داستانی بیر اېرتك شكلیده ایتماقچی اېمس من؛ چونکه حقیقتی بار. مېن موضوعنی قچان یوز بېرگینی شرحلەیمن.

چاغی (زمانی) مسیح میلادیدن ایلگری و جای اېسه مشهور یورتلر نینگ یقینیده!!

خۇش، اېندی اېرتك نینگ زمانی و جای بېلی بۇلدى، بارەیلک اصل مطلب اوستیگه.

ایتگن زمان و تانیتگن یورته کته بیر گدام بار اېدی. بو گدامده یېمک و کیم-کېچکلر و یاقیلغی (سوخت موادی) کبی جدا کۆپ نرسه لر بار اېدی.

یېمکلردن: نخود، گوروج (برنج)، لوبیا، باقلی و تورلی کۆکتلر (سبزیجات). بیر تمانده بوغدا، ارپه. بشقه تمانده یاغ، صابون، تکه،

که ووش و تاقی تخت قیلیب قۇیلگن اېدی.

گدام اېگهسی اؤتکیر ذهنلی و تجربه لی کیشی اېدی. ییللر ایشلب، هیچ نرسه دن برچه نرسه گه اېگه بۇلگن اېدی. اوشبو مدته بیران کیشی هم

اونی الدهب، بیر دینارینی آلامه گن ابدی و حتی هیچ کیم بیر پر سمانینی هم اوغیر لالمه گن ابدی.

بیراق نیچه آی آلدین اونینگ گدامیده کته سیچقانلر تاپیلیب، هرکون کؤپه یماقده ابدیلر. افسوس و مینک حسرت بو ملت نینگ پولیکه. سیچقانلر گدامنی کیمیریب، گدام اېگه سینی بیچاره قیلگن ابدیلر. او نیمه قیلیشینی بیلمس ابدی!

سیچقانلر هیچ نرسه گه رحم قیلمس ابدیلر، تکه (متاع) لرنی چینردیلر؛ بیگولیکلرنی تیترا ابدیلر؛ پنیر و یاغلرنی بوزر ابدیلر.

لیکن گدام اېگه سی هم قؤل قاووشتیریب، بیکار اؤلتیرمه گن ابدی. او بار کوچی بیلن سیچقانلرگه قرشی کوره شر ابدی، بیراق هیچ قنراق تأثیری یوق ابدی. پنیرلر کون سه یین آزرارق؛ کیمیلر هرکونی تیشیکراق؛ اؤن و گوروچ نینگ بوجیلری تاباره بیرتیراق بؤلردی.

قیسقه سی، اونینگ گدامی سیچقانلر اوچون مشق میداننی بؤلگن ابدی. برچه کپچه یو کوندوزلر گدامده سیچقانلر بیر-بیری نینگ ایزیدن اویاق، بو یاققه یوگورر ابدیلر.

سیچقانلر شونچه لر قورمه و پنیر و گوروچ ییگن ابدیلر که، بؤیلری بیر موشوک (پشک) چه بؤلیب، کته لیکلری ایتچه بؤلشگه آز قالگن ابدی.

گدام اېگه سی اېنگ کوچلی آغو (زهر) لرنی قیقانلرگه قؤیر ابدی، بیراق هیچ قنراق نتیجه بېرمس ابدی. خودی ایریم کیشیلر زهرلی نرسه لرگه عادت قیلیب، اونینگ ییماغیدن نشئه بؤلگنیدېک، سیچقانلر هم آغوگه عادت قیلیب قالدیلر. مبادا بیرار کون اولرگه آغو ییتسمه، اولر قصورینی گدامده گی جنسلردن چیقهریب، کؤپراق ضرر ییتکز ابدیلر!

گدام اېگه سی سیچقانلرنی تار و مار قیلماق اوچون نېچیته کوچلی موشوك (پشك) تاپیب، گدامگه قۇیبردی. بیراق سیچقانلر موشوکلرنی هم یلمب ییدیلر. بشقه هیچ قنراق کوچ بیلن سیچقانلرنینگ آلدینی آلیش ممکن بولمه دی.

گدام اېگه سی سیچقانلرنی قۇلگه توشیرماق اوچون کته قپقانلرنی قۇیش فکر یگه توشدی. هرتونده بیر نېچیته سیچقان قپقانگه توشردی؛ بیراق نه فایده؟ اولرنینگ نېچه برابری ینگیدن توغیلر اېدی.

محتکر تسلیم بولماقچی اېمس اېدی. اؤیله-اؤیله بیر مدتدن سۇنگ بیر یؤل تاپیلدی. یعنی او قپقانگه توشکن سیچقانلرنی کته تېمیر قفسگه تشرلر اېدی. بو سیچقانلرگه یېگولیک بېرمه ی، اولرنی آچ قالدیرر اېدی. بیر کون... ایکی کون... اوچ کون... بېش کون اؤتگچ، غله موسلیککه اؤرکنگن سیچقانلر بیر-بیری نینگ جانیکه تشرلیدیلر. کوچلی لری کوچسیرلرنی یی باشلب، قرینلرنی تۇیغزردیلر.

شونداق قیلپ، سیچقانلر هر کونی بیر نېچیته لرنی بیرتیب بېر اېدیلر. سیچقانلر قفسی اولرنینگ اوروش میدانیگه ایلنگن اېدی.

بیر مدت اؤتیب، هر بیر قفسده بیرته بیریک سیچقان قالگن اېدی. اولر اؤز همجنس لرنی یېماقغه عجیب اشتیاق و اشتھالی بار اېدی.

تجره لی گدام اېگه سی قفسلرنی آچیب، بیرتقیچ سیچقانلرنی گدامگه قۇیبردی. بونی قرهنگ که، آز مدتده اؤز همجنسلرنی یېماقغه عادتلنگن بو بیرتقیچ سیچقانلر برچه سیچقانلر نسلینی گدامده قوریتدیلر!

اوشبو اېرتک نینگ اخلاقی نتیجه سی شوندن عبارت که، سیز هم تېگره ک-تاشینگیزگه بیر باقینگ. سیزینگ حال-حوالینگیز هم خودی اؤشه

سیچقانلرگه اؤخشهیدی. اگر اؤزینگیزدن کۆره کوچلیراق، یعنی کۆپ کوچلی گه دوچ کپلسنگیز، یا که گدام اېگه سی دچار بۆلگن بلاگه گرفتار بۆلسنگیز، تېزده سیچقانلرگه بیرار چل-پل نی اویلب تاپینگ. قیسقه سی قیمرلنگ، تال بېرمنگ!!

پلاستیک جراحی

بیرکونی بیر کیشی پلاستیک جراحی نینگ قاشیگه باریب، یوزینی جراحیلیک قیلماقچی اپکینی ایتهدی. او، داکردن یوزیم نینگ یریمی دایم کولگیده، تغین یریمی ییغیده بولسین، دهب التماس قیلدی!

جراح بو عجیب التماسدن حیرتله نیب، او آدمدن سبینی سؤرهیدی. او آدم جراحیگه قوییدهگی باشیدن کبچیرگن قوییدهگی جریاننی ایتهدی:

- بیر کونی ادارهلردن بیرى مصطفى آتا تورک (تورکیه ملی رهبری) توغیلگن کونی نینگ اولوغلش مناسبتی بیلن یؤلگه قوییلگن بیر مهمانلیککه بارگن ایدیم. برچه آدملر سؤزلر و کولر ایدیلر و تورلی ایچمیلیکلر و شیرینلیکلر و میوهلر بیلن اؤزلریدن پذیرایلیک قیلر ایدیلر. مهن هم بیر گیلان ایچمیلیک (چاغیر) آلیب، باریب بیر میزگه اؤلتیردیم. آتا تورک نینگ توغیلگنی مناسبتی بیلن بیرته چیرایلی گللی گلداننی میزنینگ اوستیگه قویگن ایدیلر. میز اوستیگه بیرته شمعدان و اونده اېسه چیرایلی بیر شمع هم یاقیب قوییلگن ایدی. مهن چاغیرنی ایچیب، باشیم بیر آز قیزیگن ایدی. شو

لحظه ده بیرته چیرایی پوپلک تاپیلیب کپلیب، شمع تېگره گیگه ایلندی یو ایلندی. مهن بولسه بو شاعرانه صحنه نینگ تماشاسیگه محو-شه وو بولیب کپتیب من. مهن پوپلک نینگ شمع تېگره گیگه اوینه یاتگینی باقر اېدیم. پوپلک ایله نیب-ایله نیب، بیر پیت قره سم اونینگ قناتیگه شمع نینگ شعله سی توته شیب، اؤت (الو) پوپلکنی کویدردی. شونده بی اختیار شمع، گل و پوپلک داستانی اېسیمگه توشدی و باشیم قیزیگنلیگی اوچون، حس-تویغولریم قه نیب، شمع سېوگیسیدن کویگن پوپلک اوچون ایکیگینه تامچی یاش کوزیمدن آقادی!

او کپچه اؤتدی و ابرته سی امنیت اداره سی مهنی چقیردی. او بیرده، مهنی تورکیه نینگ امنیت سازمانی اداره سی بعضی بیر ایضاحلر بېریش اوچون چقیریلگنیم نی ایتدی لر. قورقه-پسه او بیرگه باردیم. اؤزیمنی تانیتگنیم بیلن آق تېرگاوچی (مستنطق) اؤنگ و سؤل یوزیمگه ایکیته محکم شپه لاق توشیردی. نېگه؟ دېب قنچه ایتسم، او:

- او لعنتی! کمال آتا تورک نینگ توغیلگن کونیده برچه لر قووانیب، کولیب چق-چقلسه، سېن بولسه بیغله گنینگ نیمه اوچون اېدی؟ کپین اولر مېنگه اؤشه کپچه آلینگن بیر عکسنی کورستدی لر. قیزیق اېدی، اؤشه کپچه پوپلک کویب اؤلگنی اوچون بیغلب تورگن حالتیمدن بیر یره مس خبرنگار عکس آلگن و او عکس روزنامه لرگه نشر بؤلگنیدن امنیتچیلر خبر بولیب، مهنی مسألنه نی آچیقلب، سببینی ایتماغیم اوچون احضار قیلگن اېکنلر!

مېن اۋشە ايكي تامچى ياش نيمە اوچون تۈكيلگىنى قنچە ايتسم دە،
بىراق اولر ايشانمس ابدىلر. اولر بۇلسە، سېنىڭ قىسى ھدف و مقصدىنىڭ
بار اېدى. سېن، آتا تورك توغىلگن كۈنى محفلدە غمگىن اېدىنىڭ و بىرار
سۇ نىتىنىڭ بار اېكن چاغى، دېب توريب آلگن اېدىلر!...

نھایت، كۆپ يلىنىب-يالوارگنىمدن سۇنىڭ، گناھىمدن كېچدىلر.
بىراق مېنىڭ بىر دوسىيە آچىب، مېندن توبە نامە آلىب اونگە ثبت قىلىب، كېين
قۇيىپىدىلر!

بو موضوع اۋتگندن سۇنىڭ، آتا تورك نىنىڭ عمك بچە اۋلگنى
مناسبتى بىلن، اونى اولوغلىش اوچون ادارەمىزدە ختم مجلسى تۈزىلگن
اېدى. مېن شورپىشانه ھم قىغوداشلىك بىلدىرماق اوچون اۋشە مجلس گە
بارگن اېدىم. مجلسگە بارگنىم بىلن آق باش آغرىغىم باشلندى. مھمانلرگە
قھوھ كېلتىرەدىگن گارسون، نىكتايى سىنىنىڭ توگونىنى تۈزۈك باغلامەگن
اېكن، شو اوچون كچ توريب، گارسون نىنىڭ ايتى و ھىكلىگە جدا مضحك
و مسخرە حالت بېرگن اېدى. اونى كۆريب كۈلگىم قىستب، زورغە كۈلگىم
نى تاختتىدىم. قىغولى و مفلوك قىافە آلىشگە سعى قىلدىم.

مكروفون آرتىدە بىر كىشى قلقە قىلىب، رحمتلى نىنىڭ شىخىتى و
قۇلى آچىقلىگى حقىدە گىپرماقدە اېدى. او سۇزلىش جريانيدە نېچە سۇزنى
نىنگلىش تلفظ قىلدى. اونى اېشىتىب اىچك اۈزدى بۇلىشىمگە سل قالدى.
بىراق زورغە اۈزىمنى توتىب، اېتىم(قىافەم)نى قىغولى و بىچارە كۆرسە تىشىگە
اىنتىلدىم!

سۆزلوچى نینگ سۆزلىش جريانىده نيمه بۇلدى يو، مكروفون سيمى
بیر بلا بۇلىب، اونینگ سۆزلىرى ارهدن بیر-بیرته توشیب اېشیتىلىب، سۆزلىرى
كولگىلى بۇلدى...

دیلی مېنگه نامعلوم سېبگه اۋشه كېچه گى برچه نرسه لر نظرىمده
مسخره و كولگىلى تويولر اېدى. حتى ديوارنىنگ يارىغى گه قره سم،
كولگىلى كۆرىندى! بى آبلېك بۇلمسلىك اوچون بیر عملب كولگىم نینگ
آلدىنى آلدیم...

اېرته سى دفترگه بارسم، ايكى يوغان گوده لى مخصوص مامور مېنى
كوتىب اۋلتىرگن اېكنلر. اولر قۇللىرىم نى باغلب، توركيه نینگ امنيت
اداره سىگه آلب باردىلر. تېرگاوچى اۋشه آلدىنگى سفرگى كىشى اېدى. او،
مېنى كۆرىشى بىلن آق خودى اشدى ياوينى كۆرگندېك، باشىم نینگ
ارقه سىگه قتيق بیر ضربه اوردى. مېن بیر ضربه اوندن و ايكىنچى سىنى اېسه
ديواردن يىب، اتاق نینگ اۋرته سىده يىقىلدىم.

او سۇكه باشلب: بىرىنچى قتلە پوپلك كويگنى اوچون ياشىنگ
تۆكىلگن اېدى، بو سفر نيمه بهانه ايتەسن اخماق مردك؟ دېدى.

مېن اۋشه ختم كېچه سى كولگىم آلدىنى آلدیم، دېب اۋيله گن اېدىم.
بىراق يۇق، دوسيه مده گى عكسنى كۆرىب، ينگلىشگىم نى بىلدىم. عكس
گه كۆره، مېن كولىم سىره ب تورگنمن، اينىقسه سۆزلوچى رحمتلى نینگ
محسنا تى حقىده سۆزلە ياتگننده شىرىنگىنه ایلجە يىب تورگن اېكن من!

قیسقهسى باشلرىنگىزنى آغرىتمەي، بىر قنچە ضربه لىر و سۆكىنچ لىر
باشىتىگىدن سۆنگ، يلىنىپ يالوارىب تىرگا وچىنى آنت (قىسم) لىر بېرىب،
قىضەنى شىرھلەب، بىر عملەب سۆزلىرىمنى ايشانىشىگە كۆندىردىم.

بختىمگە تىرگا وچى بىر آز بۆلسە دە، يىخشى و يوشاقراق آدم ابدى. او
مېندن تىغىن بىر توبە نامە آلىب، قۇبېرىشىگە كۆندى. او، بوندن بويان حىرەت
و قىلىقلىرىمگە كۆپراق مەحتاىب بۆلماغىمنى تەكىدلەدى. او بېردن چىقە يانگىن
پىتىمدە، مېنگە دەدى:

- مېنگە باق، دوستلارچە سېنگە ایتە من. تىقىرىنىگ يۇقلىگىنى و
بىرچەسى بىدشانسلىگىنىگ دن كېلىب چىققىنى يىخشى بىلە من. بىراق، بو بېردە
اىكىتە آچىق دوسىە نىگ بارلىگىنى اونوتمە. اېندى خدا قىلمە سىن، بىر يۇلە
تىغىن سىياسى مسألە لرگە تېگىشلى انه شونداق قىلىق سېندن يوز بېرسە دە،
حالنىگ ىمان بۆلىب، اوندا شىر ھىم سېنى مېندن قۇتقۇرالمەيدى و تۇغرى
قىماققە بارىب ياتە سن!

انه شو ماجرالر اوچون جراح جنابلرى سىزىنىگ قاشىنگىزگە كېلدىم.
يوزىمنى بىرى داىم كولىگىدە و اىكىنچىسى داىم يىغىدە قىلىب، جراحلىك
قىلىنىگ. كېىن مېن بى مالال عزا مجلسىگە بارگىنمە، ساجىق (رومال) بىلن
كولىگىدە بۆلگىن يوزىمنى ياپە من. عكسىنچە، خوشلىك مجلسلار دە يىغىدە
بۆلگىنى بېرىكىتىب توره من. شونداق قىلىب، باشقە اۋتىگىن ماجرالرگە تىغىن
يۇلىقمە يىن!!

دموکراسی ممنوع!

كېلمسىدن آلدین او حقه كۆپ نرسه لرنى اؤرگنگن اېدىك. او توقوز يىل امرىكاده درس اؤقىگن اېدى. بيز شونداق بير شخصيت بىلن اوچره شىمىزدن غرورلر اېدىك.

آلدىندن بىلگن معلوماتىمىزگه كۆره، اوندن تام معناده بير بيتوك فزىك اؤقتووچىسى نى ذهنىمىزده تصويرله گن اېدىك. بيراق اونى كۆريب ينگلىشگنى مىزنى توشونىب يېدىك. چونكه او بيز ۶۰ كىشى صنفداشىمىز ذهنلىده چىزگن تصويرگه هيچ هم اؤخشه مس اېدى.

بىرىنچى كونى صنفىمىزگه كېلگنده، بېش كىشى اؤقووچىنى اؤرىنلرىدن تورغىزىب، اولردن اىرىم سؤراقلر قىلدى. اولر صنف نىنگ اؤرتە و ضعيف اؤقووچىلرى بؤلگنلىك لرى اوچون، دېدىلر:

- بو يىرلرنى درس بېرمە گنلر، جناب!

- كىشى بىزگه اؤرگنمه گن، تقصير!

ينگى اؤقتووچىمىز بير آه چىكىب، دېدى:

- حیران من، قنڭاق قىلىپ سىزلىر بو صىنڭىچە كۆتەرىلىپ
كېلىڭن سىزلىر؟

اۋقېتوۋچى نىنگى بو سۆزى صىنڭداشېمىز حسن كچالوگە يمان تېگىپ،
دېدى:

- اما جناب، سىز سۇراقلىرىنى بىز اصلا اۋقىمەگن يېرلردن كېلىتېرەسىز.
نىنگى اۋقېتوۋچى نورى گە باقىپ، دېدى:
- لطف اېتىپ، سىز تشرىف كېلىتېرىڭ...
بو نرسەنى كۆتمەگن نورى، ناراحتلىك بىلن قرە تخته قرشى سىگە
باردى. اۋقېتوۋچى مىز سۇرەدى:

- اۋرتە مکتب (متوسطه) دورىدن فزىك حقىدە نىمە يى كە
بىلسىڭىز، سۇزلىب بېرىڭ؟
نورى فقط فزىك سۆزىنى ايتالدى و كېىن رىنگ-قوتى اوچىپ، جىم
بۇلدى.

نىنگى اۋقېتوۋچىمىز فزىكىنى اۋرگە تىشدىن تشقرى بشقە نرسەگە ھم
علاقەسى بار اېدى. او فزىك درسى بىلن بىرگە، ھرقنڭاق قىلىپ دموكراسى
درسىنى ھم بىزلرگە اۋرگىماقچى اېدى.

يخشى اېسىمدە، ھالى مردىمىز دموكراسى نىنگى آتىنى ھم اېشىتگىنى
يۇق اېدى. مملكت روشىنڭىلرى جدىت بىلن اېندىگىنە بىر نېچە وىتامىن
آتلىرىنى اۋرگىماقچى اېدىلر!...

بو نرسەنى اېسلىشىمدن مقصد شو كە، يورتىمىزگە وىتامىنلر كېلىڭىدن
كۆپ يىللر سۇڭىك دموكراسى تاپىلىپ كېلدى!...

بیز ینگى اۋقیتو وچیمیزنى "بهجت دموراسى"، دېب اتەگن اېديک. او دېرلى فزیک درسیمیز یریمینی امریکا دموراسى سینینگ درسیگه اجرەتگن اېدی. او امریکا دموراسى سیدن هیچ قیمتگه کوز یوممس اېدی. اۋشه ییلی بیز ۶۰ کیشی فزیک درسیدن هیچ نیمه اۋرگنمەى، دموراسیدن هم شونچە بیلدیگ که، بیرینچیدن بیر-یریمیزنى اوھو، آھای، ای، او بچە دېب چقىرمەى، بلکہ اولر اۋرینگە جناب، تقصیر، بېگ کبی سۋزلىر بیلن چقىرىشىمیز کەرەک اېدی! ايکینچیدن اېسە، صنف نینگ اېشیک وکیلکینلرینی آچىق قۇیىشىمیز کەرەک اېکن!...

بهجت دموراسى فزیکنى درس بېرىش ضمنیدە ایتراېدی:

- بالەلر، اگر هوا ایسیق بۇلسە، کیلکینلرنی آچیب قۇیەیلیک می؟
- انه شونداق پیتدە ۶۰ کیشی بیر وقتدە یوکسک قۇشمە تاووش بیلن:
- آچەیلیک، جناب... آچەیلیک تقصیر! دېب بقیرر اېدیلر.
- بیراق کۇپینچە صنف نینگ بیرتە-ایکیتە اۋقىسى شاقىنلب:
- یاپەیلیک جناب... یاپەیلیک! دېر اېدیلر.
- بوندن سۇنگ صنفدە دموراسى باشلەنر اېدی:

- جناب آچەیلیک!

- تقصیر آچمەیلیک!

- وی..وی.. ایسیقندن پىشیدیک!

- آھ ساووقدن قاتدیك-کو!

نورى و شوکت دویى دموراسى نینگ قرەمە قرشى ایکی قطبى اېدیلر. شوکت دویى اگر بوکون کیلکینلرنی آچەیلیک دېسە، اېرتەسى بو سۇزىنگ تېسکرى سینی ایتراېدی. نوری هم هیچ قنذاق ریجەسيز دايم

اونگه قرشی چيقر اېدی. بیراق بعضی پیتلر، بو ایکله قره مه-قرشیلر تیل بیریکتیریب، ایسیق کونلرده کیلکینلرنی یاییب، ساووق کونلرده اېسه کیلکینلرنی آچیب قویر اېدیلر.

کیلکینلرنینگ یاییق یا آچیق بولیشیده درس وقتی نینگ دېرلی یریمی ضایع بولر اېدی. باله لر جیم بولگن پیت، بهجت دموکراسی:
- التماس، اوقو وچیلردن بیر کیشی کیلکینلرنینگ آچیق بولیشیگه موافق بولگنلر نماینده لیگی گه توریب، شو حقه ده کؤپراق توضیح بېرسین، دېیر اېدی.

شونده دموکراسی باشلە نیب کبتر اېدی. بحث اوج آلیب، باله لر قیزیشیب، بیر-بیرلرینی لوده، اېشک جان و پوده کبی سؤزلر بیلن خطاب قیلگنلریده، بهجت بېگ کوره شگه قوشیلیب، ایترا اېدی:
- جنابلر، دموکراسیده اېشک جان، لوده و پوده میز یوق. یخشیسی بیر-بیرلرینگیزنی جناب خطاب قیلینگلر.

او کؤپ یوله بو نر سه نی بیزلرگه تاکیدله گن اېدی. شو اوچون، بیز هم عادی حالتده بیر-بیریمیزنی محمد بېگ، سومر بېگ، ارسلان بېگ... دېب چقیرر اېدیك. لیکن ناراحت بولگنیمیزده، اینیقسه اچیق اوستیگه اورتاقلرنی اېشکلیکدن محروم قیلمس اېدیك! شونداق پیتده تفریح قونغیراغی نینگ تاووشی بیزلرنی مکتب صحنیگه یتکلر اېدی و بهجت بېگ نی اېسه ناراحت حالتده دفتر تمان یوللر اېدی.

اونینگ صنفدن چیقیشینی کؤریب برچه میز:
- یشه سین دموکراسی!... دېب شاوقین سالر اېدیك.

اۋشە ییل فزیک درسیمیز انه شونداق بۆلیب اۆتدی. بهجت بېگ دموراسی نی بیزلرگه یخشی تدریس قیلگنیدن ایشانچ حاصل قیلدی. بهجت بېگ اوشبو یوتوغینی مکتب رهبرلریگه هم نمایش بېریب، کۆز-کۆز قیلماقچی اېدی. شو اوچون کونلردن بیرکون دېدی:

- ییگیتر، اۆزینگیزی تیارلنگ. شنبه کونی مکتب-نینگ کته سالونیده دموراسی نینگ کنفرانسینی دایر قیلش نیتیم بار. سیزلر جدا یخشی شکلده اوندن دفاع قیلشینیگیز کپرهک.

صنیمیزده اوچ گروه ییلملرنی اۆرگنماقده اېدیلر. بو ایش اوچون بهجت بېگ-نینگ پیشهادی ییلن، هرگروهدن اېنگ دنگسهسی (تنبلی) تنلندی.

شنبه کونی برچه اۆقووچیلر کته سالونگه باردیک. بهجت بېگ مکتبیمیز اۆقیتووچیلردن تشقری، بشقه مکتبلر اۆقیتووچیلری، ایریم اۆقووچیلر نینگ آته-آنه لری و بیر نېچه دوستلرینی هم دموراسی کنفراسیگه چارله گن اېدی. بهجت بېگ-نینگ چقیریلگن اېرکک-خاتین مهمانلری همهسی بۆلیب ۵۰ کیشیگه ییتر اېدی.

نوری و شوکت دوپی سالون-نینگ ایکی تمانیده جبهه آلیب تورگن اېدیلر. احمد قره و عبدل سیچقان هم بیر چپنده اۆز تمانداشلی (طرفدارلری) نی تۆپله گن اېدیلر. او کون برچه نرسه کنفرانس اوچون شی-لنگن اېدی.

سالونده جیملیک حکمران بۆلیب، هیچ قنداق سېس اېشیتیلمس اېدی. مکتبیمیز تاریخیده بیرینچی قتله سالونده شونداق جیملیک حکمران بۆلگن اېدی، دېب اؤیله یمن. حتی مکتبیمیز اۆقووچیلری نینگ شیر-

شیرلری و حصارنینگ پوس-پوسلب درد دل قیلشلی هم اوشبو آغیر جیملیکنی بوزالمس ایدی. بو اصولنی یاقترگنلیکلری، اولرنینگ قره شلریدن شونداققینه کۆرونیب تورگن ایدی.

بیر آز وقتدن سۆنگ، بهجت بېگ ستيژگه خطابه میزی ارقه سیگه باریب، صحبتی بیلن اوشبو جیملیکنی سیندیردی.

بهجت بېگ دموکراسی و فایده لری، دموکراسی و تعلیم و تربیت، دموکراسی و امریکا جامعه سی نینگ ترقیاتی همده دموکراسی و ساغلیک حقیده سۆزله دی. کپین او دېدی:

- حرمتلی اورتاقلر و سپویملی مهمانلر، اېندی دموکراسینی یخشی اؤرگه نیب آلگن مکتبیمیز اؤقووچیلری نینگ ایکی گروهی اؤرته سیده یؤلگه قۆیله دیگن عجایب بحث و مجادله گه توجه لرینگیزنی قره ته من.

نوری بیقینیم نی نوقیب سؤره دی:

- او هو... سېن قیسی تمان سن؟

- مېن "آچیق بؤسین!" دیدیگن گروه نینگ تمانداشی من.

- جدا یخشی، اېسینگدن چیقمه سین

- ... یانباشینگده گی گه هم آیت، اؤزینی یوقاتیب قۆیمه سین، تغین!

کپین برچه میز شی (آماده) توردیک. دموکراسی مسأله سینى مکتب مدیریگه کۆز-کۆز قیلماق اوچون بهجت بېگ بو نمایشنی یؤلگه قۆیگیننی هم بیلر اېدیك. چونکه مدیریمیز دموکراسی و شونگه اؤخشش سۆزلرنی چندان یاقترمس ایدی.

بیز بو موضوعنی اؤقیتووچیلر اتاقیدن مدیرنینگ یوکسک تاووش

بیلن:

- بو دموکراسی دېگنی نیمه بلا دی؟ دېگن بقیرگیننی کۆپ قتله اېشیتگن اېدیك. حتی بیر یۆلی بهجت بېگ عصبانیت حالتده صنفدن چیقیب کېته یاتگنیده، برچه میز آرتیدن بقیردیك:
- یشه سین دموکراسی!

برادر، تېنگری یمان کوننی باشینگگه کېلتیرمه سین، بقیرگنیمیزدن نېچه ثانیه اؤتمه ی توریب، جناب مدیر اؤته عصبانیت بیلن صنفگه کېلدی و نوری نینگ قویریغیگه قتیق بیر تېپدی. بیراق نوری مدیرگه نسبتاً تۆرت برابر کته و آغیر بۆلگنلیگی اوچون، ضبط اېتلمه دیدیگن دموکراسی قورغانیدېك اؤرنیده استوار توردی. بونده فقط جناب مدیر ۳-۴ آدیم کپین-کپین کېتیب، باریب دیوارگه قتیق اوریلدی.

جناب مدیر بو سفر شوکت دوی بی تمان باریب، اونی مشت و تېپکی آستیکه آلماقچی بۆلدی، بیراق اونی هم گوده سی نوری نیکیدن کم بۆلمه گنلیگی نی کۆریب ایندالمه دی. او اؤته ناراحتلیکدن کۆزی بیران میده راق اؤقووچینی ایزلر اېدی! قرهنگ که قرعه مېن بیچاره نینگ آتیمگه چیقدی.

مدیر مېنی اورر اېدی و مېن هم داد سالیب:

- جناب مدیر، خدا حقى مېن اېمس اېدیم. بابا مېن اېمس اېدیم. مېن دموکراسیدن فقط آچیق بؤسین و یاییق بؤسیندن اؤزگه نرسه نی اؤرگنمه گن من! دپیر اېدیم.

بیر-ایکیته اؤقیتووچی تاپیلیب کېلیب، مېنی زورغه مدیرنینگ ایاغی آستیدن قوتفردی. مدیر اؤقووچیلردن بیریکه:

- معصوم بالەلرنىڭ مەسەنىنى آغۇ(زەر)لەماقچىلەر، دېگىنىنى اۋشندە قولايغىم بىلەن اېشىتىدىم.

بو حالتتى كۆرىپ، جناب مەدىر و بەھجت بېگ ارەسىدە یشىرىن و آچىق ساووق اوروشى بارلىگىنىنى پىقەدىم.

بو اىكىدن بىرى بلاخرە اوشبو ساووق اوروش نىڭ غالبنى بۆلىشىنى، نىز بىلەر اېدىك. بىراق بو اوروشدە بەھجت بېگ غالب بۆلىشىنى جدا ھم اىستەر اېدىك. اگر مەدىر غالب بۆلسە اېدى، اوندە برچە اۋقو وچىلەر اوندىن اىزداشلىك قىلىپ، اولر كلكىنلرنىڭ آچىش يا ياپىشگە بو يروق بېرر اېدىلەر و نىتىجەدە، بوتون اۋقو و يىلىمىز تەھسىل اۋرنىگە آچىش و ياپىش بىلەن اۋتر اېدى...

اېندى اصل موضوعگە قىتسەك:

بەھجت بېگ بىانەدن سۇنك، آلد قطاردە اۋلتىرگن بىر چالنى خىتابە مىز ارەسىگە آلىب بارىپ، اوندىن بەھجت موضوع سىنى تىلشنى اىستەدى.

چال اېسە بىزىلرگە يوزلەنىپ، دېدى:

- بلەلرەم، "سلىم عقل، ساغلام بىندە" دېگن سۇزنى اېشىتمەگن سىزىلر، مى؟ بو ھكىمانە سۇز يونان بو يوكلرىدن بىرىگە تېگىشلى دىر. اېندى سىزىلر، شو سۇز تۇغرى يا نىڭلىش اېكنى ھقىدە فەكر يورىتىنگلر.

بەھجت بېگ چال مەردككە تشكر بىلدىرىپ، بىزىلرگە قرەب دېدى:

- بو سۇزنى تۇغرى، دېب بىلەدىگن گروە نەمەندەسى و بو سۇزنى نىڭلىش، دېب ایتەدىگن گروە نەمەندەسى ستىژگە كېلسىن و مقنە دىللىر بىلەن رەقىلسىن. بەھجت دىمۇكراسى چارچوبەسىدە و اېركىن يۇسىندە بۆلسىن.

ایلگریدن اورتاقریم بیلن صحبتلشگنیم دېک یوکسک تاووش بیلن

بقیردیم:

- آچیشگه اجازه بېرینگ!

حضار گیمدن هیچ نرسه توشینمه دیلر. ریجه گه کوره قرشی تمانیمیز

هم بقیریشی کپره ک ابدی.

- اجازه بېرینگ یاپه ی!

بیز بوتون بیر بیلنی فزیک درسی اؤرنیگه کیلکینلرنی آچیش یا یاپیش

مسأله سیگه اؤیلب، شو یؤسینده دموکراسی مفهومی توشینگن ابدیک.

ینه قیچقیردیم:

- آچه یلیک!

- یاپه یلیک!

مېنینگ ایزیمدن دهشتلی بیر سېس بقیردی:

- یاپینگلر، دېمن!...

اونینگ ایزیدن بله لرینگ قولاق تېشر تاووشلری کؤته ریلدی:

- آچه یلیک!

- یاپه یلیک!

بهجت بېگ مېنینگ بېرینچی بؤلیب بقیرگنیمنی بیلگن ابدی. شو

باعث آتیمنی توتیب:

- اېندی مکروفون آلدیگه باریب، بو حقه ده فکرینگنی شرحلب بېر!

دېدی.

مېن بو نرسه نی اؤیله مه گن اېدیم. شونینگ اوچون ییقیلیب-

سوریلیب، بیر عمللب اؤزیمنی مکروفون آلدیگه بیتکزدیم.

بھجت بېگ سۆردى:

- اكبر بېگ، سىزىنىڭچە سىلىم عقل، ساغلام بىندە مى؟

- جناب اجازە بېرىنگ آچە يىلىك!

"آچە يىلىك" تمانداشلىرى عبارەسىنى تىلىمگە آلىشىم بىلن آق،

"ياپە يىلىك" عبارەسى تمانداشلىرى بىر دىنگە بقىردىلر:

- جنابلر، اجازە بېرىنگ ياپە يىلىك!

نورى و شوكت دوىى هم اوشە دوررى و ناخراش تاووشلىرى بىلن

شاوقىنلە دىلر:

- اجازە بېرىنگ، آچە يىلىك!

بھجت بېگ ناراحتلىك بىلن دېدى:

- اكبر بېگ، سؤراغىمگە جواب بېر. آيت-چى: سىلىم عقل، ساغلام

بىندە مى؟

مېن گىنگس بۇلگن اېدىم، اينىقسە شو سؤراق تۇغرىسىدە.

سالونىنىڭ آلدىنگى تۇرت قطارىدە اۇلتىرگن مهمانلر اوز ارا صحبت

قىلماقدە اېدىلر. شوندا اولر ارەسىدن سىمىز بىر كىشى اۇرنىدن تورىب،

دېدى:

- هر كىمگە بىرىنچىدن ساغلام بىن كېرە كلىگىگە شك يۇق. چونكە

بىر كىشى نىنگ وجودى ...

حضاردن بىر كىشى اونىنگ سؤزىنى كېسىب، دېدى:

- سؤزىنگىز تۇغرى بۇلسە اگر، اوندا برچە پهلوانلر، بوكسورلر و

قىلىچ بازلر دانشمند و پروفىسور بۇلىشلىرى كېرەك اېدى-كو!

مهمانلر هم خودی مکتب اؤقووچیلری کبی بیر-بیرلری بیلن
بحثله شیب کپتگن ابدیلر.

بهجت بېگ حیرت و تعجب عالمیده ینه مېندن فکریمنی آیتیشنی
سؤره دی.

ناچار دېدیم:

- جناب، نېچه دقیقه آلدین ایتدیم-کو. فکریمچه کیلکینلرنی آچیش
کپره ک!

بهجت بېگ نینگ پيشانه سیده تېر تامچیلری تاپیلگن ابدی. او
کیلکین و اېشیک و مطرح قیلینگن موضوعنی آیریشگه قُربی بیتمه ی تورگن
ابدی. مېن هم فرصتدن فایده له نیب، سؤزیمگه دوام ایتدیم:

- حاضر بهار فصلی دیر و هوانینگ ایسیشی اوچون اولرنی
آچمسلیککه مجبورمیز. بیراق تازه هواگه محتاجمیز، اجازه تینگیز بیلن اولرنی
آچه میز.

بو جمله لرنی تیلیمگه آلیش علتی بو ابدی که، بیز بوتون بیر بیلنی
فزیک درسی اؤرنیگه شو نرسه لرنی بحثلشگن ابدیک-ده. شو اوچون
دنیا نینگ برچه حقیقتلرینی کیلکینلر آچیق بؤلشیکه جلب ایتیب، اثباتلشگه
حرکت قیلدیم.

بهجت بېگ مېنینگ فکریمگه قرشی بؤلگن گروه نماینده سینی
چقیردی. او صمد بېگدن اؤزگه کیشی اېمس ابدی. صمد بېگ مکروفون
ارقه سیگه توریب، دېدی:

- مېن بو اکبرچه نینگ فکری بیلن بوتونله ی قرشی من!

بهجت بېگ سبکین گینه دېدی:

- صمد بېگ، یخشی بیله سیز که دموکراسیده اکبرچه یوق.
یخشی سی اونى اکبر بېگ، دېب خطاب قیلینگ!
- جدا یخشی، بیراق مېن بو بله گینه بیلن هم عقیده اېمس من.
ناراحتلیک بیلن دېدیم:
- صمد جان آغزینگه قره ب گپیر. مېنینگ آتیم بار و آتیم بله گینه
اېمس!

بهجت بېگ دېدی:
- اکبر بېگ، صمد جان دېمنگ، صمد بېگ دېنگ!
- خوب بې بوته صمد بېگ، مېن بیلن قرشی سن، ا؟
بهجت بېگ دېدی:
- اکبر بېگ اونى بې بوته دېب خطاب قیلینگ. بو دموکراسی
قاعده لریگه قرشی دیر، اخیر!
بو مدتده حضار هم ایکی گه بؤلینگن اېدیله. بیر عده لر سلیم عقل
تمانداشی و بیر عده هم ساغلام بدن تمانداشی بؤلدیله. بو بیلن مکتب
سالونیده ایکی قره مه قرشی موضوع بحثیگه ایلندی.
بیز اېسه کیلکین لرینگ آچیق یا یاییقلیگی اوستیگه کپسکین بقیر-
چقیر قیلر اېدیک. حضار هم گاه سلیم عقل و گاه هم ساغلام بدننى مطرح
قیلیب، امکانی باریچه تماغ بیر تیب، شاقین سالر اېدیله.

نورى بېگ بقیردی:

- آچیشیمیز کهره ک!

حلمی قره بقیردی:

- یاییشیمیز کهره ک!

بہجت دموکراسی بقیر-چقیرلر ایچیدہ حیران و سرسان قالب، صمد
بی بوتہ دن سؤرہ دی:

- نیمہ اوچون کیلکینلرنی یاپہ یلیک؟

صمد بی بوتہ اؤز فکریچہ کیلکینلرنی یاپیشگہ دلیل بؤلہ دیگن
آغزیگہ کبلگن نرسہلرنی فزیک اؤقیتووچیسى گہ آیتدی.
دموکراتیک بحث و مجادلہ اینگ کسکین پلہ گہ بیتگن ابدی. مہن
اؤتہ ہیجان بیلن بقیردیم:

- آہای اہشک حلمی، نپگہ کوتیب توریب سن! بیراق دراو اؤزیمگہ
کلبیب، دموکراسی اصولیدن قنچہ لر اوزاقلشگیم نی توشونیب بیتدیم.
حلمی قرہ آیتگن سؤزیمدن پشیمان بؤلگیم نی بیلمسدن، اؤتہ غضب
بیلن یقہ منی اوشلب بقیردی:

- اہشک اؤزینگ و آتہ نگ!...

بیرلحظہ دہ سالون ستیژی نینگ بیر بؤلیمی یکہ مہ-یکہ اورا اور
صحنہ سیگہ ایلہ نیب، قیلالگنیمیزچہ بیر-بیریمیزی اوردیگ. خداگہ شکر کہ
شوکت دوی و نوری اؤرتہ گہ ارہ لہ شیب، اؤرینسیز سادہ بیر شؤخلیک و
ہزلدن چیقن جنجالنی باستردیلر.

آچیق کیلکینلر تمانداشلی ہیجان بیلن بقیریب، کیلکینلرنینگ آچیق
بؤلشینی ایستر ابدیلر. عکسینچہ کیلکینلرنینگ یاپیق بؤلشی تمانداشلی
جدیت بیلن اؤز ایستکلرنی قبول قیلدیر ماقچی ابدیلر.

مہمانلرنینگ وضعی ہم بیزلردن یخشی اہمس ابدی. اولرنینگ بقیر-
چقیرلری ہم کؤککہ چہ بیتیب بارگن ابدی!

بلاخره، اۋشه كونگچه ابشيتيلمه گن مدير يمیز نینگ ناخراش هيبتلى تاووشى قولاغيمیز گه ابشيتىلدى.

مكتب مديرى بيزگه يىخشى قره گندن سۋنگ، مېنگه باقېب دېدى:
- خوش، بو پېر ده نېمه گپ؟

بھجت بېگ غيچىملنگن نىكتايى و ييرتيلگن كۋىلگى بىلن بىر ياقده تورگن و جىم اېدى.

مكتب سالونى خودى اۋتده يانگن محلگه ايلنگن اېدى. مېن ايتە دىگن هيچ نرسەم يۋقلىگى اوچون شونچە قىلالدىم كە:

- جناب حلمى قره، جناب شوكت دوى، جناب! ... دېسم، مدير نىنگ قتيق بىر ترسكى سى بىلن بىر لحظه ده دنيا كۋزىمگه قپ-قراغو بۋلدى. بھجت بېگ بشقە مكتبگه تېدىل بۋلگندن سۋنگ، وضعيت عادى بۋلدى.

اۋشه كوندن نرى قچان كە مدير صنفيميزگه كېلىب كىلكينلرنىنگ اچىقلىگىنى كۋرسە، يوكسك سېس بىلن بقيرەدى:

- دموكراسى ممنوع، كىلكينلرنى ياپىنگلر!

و هر وقت اولرنى يايىق كۋرسە "دموكراسى ممنوع!" دېگن عبارتتى ايتىب، كىلكينلرنىنگ اچىلىشى گه بو يروق پېرەدى.

بوكون كېلىب، قرەنگ كە صمد بېگ بې بوته، حلمى قره، شوكت دوى لرنىنگ هر بىرى يورتميز نىنگ تانىقلى سياستچى، اداره چىلريگە ايله نيب، مملكت باشقروى بىلن بند بۋلگنلر. سىزلر اولرنى يىخشى تانىسىزلر. مېن بو حكايە ده اولرنىنگ آتىنى اۋزگرتىرىب، مستعار آتلر قۋىگن من!

مدال آلگن اېشک!

بیر بار اېدی، بیر یاغ اېدی، قدیم نینگ زمانیده، ملکی نینگ امانیده
بیر یورته بیر پادشاه حکومت قیلر اېدی. بو پادشاه قلمرویده گویا
دموکراسی قویاشی پارلب، او یورت توپراغیده اېرکینلیک درختی نینگ یم-
یشیل یپراقلری گۆرکیرب آچیلیب، گلستانگه ایلنتیرگن اېدی. او یورت
آدملری نینگ هیچ قنفاق غم-قیغوسی یوق اېدی.

بلا چپ بۆلسین، نیمه بۆلدی یو کۆپ ییللردن سۆنگ، بیر کونی
یورتگه مثللی کۆرینمهگن قحطچیلیک یوز بېردی. مۆل-سۆللیک و ناز و
نعمته یشب یورگن اولوس کېچه نینگ نانیگه محتاج بۆلیب، حتی بیر بورده
نان نینگ حسرتیده قالدیلر.

قحطچیلیک آدملرنی ایاقدن تشلشینی سېزگن پادشاه، بو مدهش
فلاکت ییلن کوره شماق اوچون بیرار چاره ایزلب تاپیشنی اویله ماققه توشدی.
نهایت، او اؤزیچه بیر یؤل تاپیب، بو حقه فرمانینی رعیتگه بیتکزماق
مقصدیده جرحیلرگه، بوتون یورتگه جر اوریشلرینی بویوردی. جرحیلر

محلە مە-محلە و کوچە مە-کوچە یوریب، شەرنینگ برچە بورچکلریگچە باش اوریب، شونداق جر اوردیلر:

- "اې مردم...! بې خبر قالدیم دېمنگلر، بیلینگ و آگاه بۆلینگ!...
اۋز یورتیگە بیرار خدمت قیلگن یا فایدەسی ییتگن کیشی اۋزینی تېزدە پادشاه سرایى (قصرى) گە ییتکزیسن! عالم پناه سلطانیمیز اولرگە فخرلی مداللر برەدیلر، آھا..ھا..ی...ی..ی!"

اولوس آچلیک و قشاقلیک، درد و قیغولرینی اونوتیب، پادشاه نینگ فخرلی مدالینی آلماق اشتیاقیدە تۆپ-تۆپ بۆلیب، سرای تمان یؤل آلدیلر. پادشاه بۆلسە هرکیم نینگ ارزشی و فعالیتگە کۆرە تورلی مداللرنی نظردە توتگن ابدی. بیرینچی درجەلیسی آلتین یولدوزلی مدال؛ ایکینچی درجەسی آلتین سووی یوریتیلگن مدال؛ اوچینچیسى کوموش (نقره) قاپلنگن مدال؛ تۆرتینچیسى تېمیر مدال؛ بېشینچیسى برنز مدالی؛ آلتینچی درجەسى مس مدالی و یېتینچیسى بۆلسە حلبى...

اۋزینی سرايگە ییتکزیگن هر بیر کیشیگە بیرتە مدال نصیب بۆلگن ابدی. نهایت، اوشبو پادشاه یورتیدە گپ شونگە چە یېتیب بارگن ابدی کە، مدال ییش اوچون حتی تېمیر-توسکیلر، حلبى و تونیکە لر نینگ میدە-چویدە لریگچە هم قالمەگن ابدی! غرورگە تۆلە اولوس نینگ بورتیب چیققن کۆکسلریدەگى مداللر، خودی کېتچیلر خچیری نینگ بۆیینیگە آسیلگن مینچاقلر سینگری تاقیلگن ابدی!

بیر ھۆکیز پادشاه تاماندن بېریلگن مداللر نینگ خبرینی اېشتیب، ھمدە آدلر نینگ بورتیب چیققن کۆکسلریدەگى تاقیلگن یلتیراق مداللرنی کۆریب، اۋز-اۋزیگە دېگن ابدی:

- حقیقتده مدالنی آلیش مېنینگ حقیم اېدی!"
 و شونینگ اوچون هم پادشاهدن مدال آلیشگه تصمیم آلگن اېدی.
 هؤکیز باشیدهگی اوشبو فکر بیلن، آچلیکدن تهریسی سویگیگه
 یاپیشگن، سیلهسی قوریگن حالده شاشیلیب یوگور-یوگور قیلیب اؤزینی
 سرای اېشیگیگه بیتکزدی. او اېشیک قراوولباشی سیگه شونداق دېدی:
 - پادشاهگه، بیر هؤکیز سیز بیلن کؤریشیشنی ایستهیدی، دېب خبر
 بېرینگلر!

قراووللر هؤکیزنی هیدهب بییارماقچی بؤلدیلر، بیراق هؤکیز بیر قدم
 هم نری سیلجیمه گن اېدی.

- پادشاهنی کؤرمه گونیمچه، اؤرنیمدن اصلا قیمیرله مه یمن! ...
 هؤکیز بو نرسه نی ایتگندن سؤنگ، مغره ی باشله گن اېدی.
 قراووللر پادشاهگه خبر بېریشگه مجبور بؤلگن اېدیلر:
 - عالم پناه، بنده لرینگیزدن بیر هؤکیز خدمتینگیزگه کېلماقچی ...
 پادشاه: بو اېندی قندا ق هؤکیز بؤلدی؟ دېب، بویوردی:
 - قؤیینگلر کېلسین، کؤره یلیک-چی، بو نیمه ایستر اېکن ...
 پادشاه حضوریکه هؤکیزنی قبول قیلیب، اونگه قره ته دېگن اېدی:
 - قنی مغره، نیمه ایسته یسن؟ ...
 - هؤکیز پادشاه نینگ اوشبو سؤراغیکه شونداق جواب بېرگن اېدی:
 - پادشاهیم، اېشتیشیمچه برچه گه مدال بېرگن اېکن سیز. مېن هم
 سیزدن بیر مدال ایسته یمن.
 پادشاه بو سؤزلرنی اېشتیب، یوکسک بقیرگن اېدی:

- قیسی حق اوچون مېندن مدال ایسته یسن؟ مدال بېریشیم اوچون،
آیت-چی بو یورتگه نیمه خدمت قیلگن سن؟...

اؤشنده هؤکیز: سروریم، دېب سؤزگه باشله گن اېدی:

- اگر مېن مدال آلیشگه لایق بؤلمه سم، اونده کیم لایق دیر؟ منه
اېشیتینگ، انسانلرگه موندن آرتیق نیمه قیلهی؟ اېتیمیز (گوشتم) نی بېسیزلر؛
سوتیمیزنی ایچه سیزلر؛ تېریمیزنی کییه سیزلر؛ بیر هیده ی سیزلر؛ حتی تېم دن
هم فایده له نیب یاقه سیزلر! اېندی سیز ایتینگ، بیر حلبی مدال آلماق اوچون
موندن آرتیق بشقه نیمه قیلشیم کیره ک؟

پادشاه هؤکیزینگ ایستگینی حقلی بیلیم، اونگه بیرته ایکنیچی
درجه لی مدال برگن اېدی. هؤکیز بؤلسه بؤینیکه مدال آسیلگن حالده،
خوشلیکدن کولیب اؤینب کېله یاتگنده، یؤلده خچیر بیلن اوچره شیب
قالگن.

- سلام هؤکیز ایناغه!

- سلام خچیر ایناغه!

- قه بېردن کېلاتیب سن؟ بو قووانچینگ نینگ دلیلی نیمه دیر؟
هؤکیز، بؤلیب اؤتگن واقعه نینگ برچه سینی بیرمه-بیر خچیرگه قصه
قیلیدی. خچیر هؤکیزینگ پادشاهدن مدال آلگینی اېشیتیب، هیجانله نیب
سرای تمان یورغله لب باریب، قراوللرگه شونداق دېدی:

- سلطانیمیز، سروریمیزنی کورماقچی من!...

قراوللر دېدیله:

- بونینگ امکانی یوق.

بیراق خچیر اجدادیدن میراث آلگن عادتیکه کۆره، سرای ایشیگی تمان نېچه جفتک آتگن. قراووللر بۇلسه بونی کۆریب، موضوعنی پادشاهگه باریب عرض قیلیدیلر. او شونداق بویورییدی:

- آیتینگ، بندهم خچیر هم کېلسین. قنی کۆرهیلیک او نیمه ایستر اېکن؟...

خچیر پادشاهنینگ حضوریکه کېلیب، خچیرلرچه سلام بېریب، پادشاهنینگ قۇل و ایاغینی اۇپگندن ساره، مقصدی اوندن مدال آلیش بۇلگینی آیتگن. پادشاه اوندن سؤرهدی:

- بو یورتگه قیسی خدمتینگ اوچون مېن سېنگه مدال بېرەیین؟

- ای پادشاهیم! موندن آرتیق نیمه قیلیشیم کېرەك؟ اوروشلرده قورال-یراغلرینگیزنی ارقه مگه آلیب تاشیگن مېن اېمس من می؟ صلح و تینچلیک پیتی مېندن اؤزگه کیم هم بله لرینگیز ارقه سیگه کۆته ریب، آلیب یورییدی؟ مېن بۇلمه گنیمده، برچه ایشلریز میدانده قالدی-کو!

پادشاه خچیرنی هم حقلی بیلیب:

- بندهم خچیرگه هم بیرته بیرینچی درجه لی مداللردن بېرینگلر! دېب بویروغ بېرەدی.

خچیر جدا قووانیب، یۇلده سکره ب، چاپیب کېله یاتگنیده، بیر اېشککه اوچرەیدی.

اېشک خچیرنی کۆریب دېدی: سلام جیهین...!

- سلام اېه جان...!

- قه پېردن کېلاتیب سن؟ قه پېرگه کېته سن؟

خچیر، بؤلگن برچه واقعه نی ایشککه قصه قیلیب برگندن سؤنگ،
ایشک هم آیتدی:

- خو... شونداق می؟! حالی که شونداق اېکن، اونده مېن هم
پادشاهیمیز قاشیگه باریب بیر مدال آله من!...

کېن ایشک سرای تمان یورغله لب کپتگن اېدی.
سرای قراووللری: ای...ش..ش، نیمه گپ؟ تاخته!... قه پیرگه؟! دېب،
ایشکنی تصمیمی دن واز کپچیرماقچی بؤلگن اېکنلر. بیراق ایشک کؤنمه گن
و اولرنی پادشاهگه خبر بېریشگه مجبور قیلگن. قراووللر اېسه پادشاه قاشیگه
باریب، شونداق دېدیلر:

- سلطان اعلیحضرتلری، بنده لریزدن بؤلیمیش ایشک کپلیدی و
خدمتینگیزگه کېلماقی!

پادشاه ایشکنی حضوریکه قبول قیلیب، اوندن سؤره بدی:
- اې بندهم، اې ایشک، سېن اېندی مېندن نیمه ایسته یسن؟
ایشک هم اؤز ایستگینی آیتیدی. حوصله سی توگه گن پادشاه،
اؤپکه له نیب (غضبله نیب) بقیرییدی:

- هؤکیز بو یورت و ملتگه اېت و تېری و تپّی سی بیلن خدمت
قیلگن؛ خچیرنی دېسنگ، او اوروشده و تینچلیکده یوک تاشیب یورتگه
محنت قیلگن. اې ایشک، ایت-چی سېن بو یورتگه نیمه خدمت
قیلگن سن؟ و نیمه اوچون ایشک بؤلگننگ گه قره مه ی، مېندن مدال
ایسته یسن؟... ایت-چی، قیسی بیر مهم ایشینگه کؤره، مېنینگ
حضوریمگه بونداق گستاخ و پرواسیزلرچه کیریب کېلگن سن؟

اېشك كيف يوزه سيدن بير نيشخند اوريب، پادشاه تمان ايشانچلى
باقيب دېدى:

- اې شاهيم، اې سروريم، اېشكلىر بنده لريز سيزگه اېنگ كته
خدمتلرنى قىلگنلر، بيلسه يز اكر. اكر مېندېك مينگلرچه اېشك بنده لرينگ
بؤلمه گنیده، بو تختگه اؤلتيه آلر ميدينگ؟ سلطنت قىلالر ميدينگ؟ ييز
اېشك بنده لرينگنى دعا قىل، ييز اېشكلىر بارليگى اوچون گينه، مونداق دؤر
سوريب حكومت قىلاله سن.

پادشاه بو سؤزلرنى اېشيتيب، حضورىگه تورگن اېشك، بير حلىبى
مدال آليش بيلن قناعت قيله ديگن اېشكلىردن اېمسليگىنى توشوندى.
شونينگ اوچون اېشكنى خطاب قىليب دېدى:

- اې اېشك، اې بندهم، سېنينگ خدمتينگگه يره شه بېره ديگن مداليم
يؤق. اما سېنگه عمرينگ اداغيگچه هر كونى شاهانه آخوردن بير تۆربه سمان
نظرده تونگن من. يېگين و سلطنتيم بقاسى اوچون عر-عرب يور!... (اداغ)

قۇيلرنىنگ بويوك امپراتورلىگى

تارىخ دورەلریدن بىرىدە، بۇرىلر اوچون آو (شكار) قىلەدىگن آولاق قالمەگن اېدى؛ چونكە حيوانلر سلطانى ارسلان، يۇلبرس، قاپلان و اولرگە اۇخشش كوچلى يىرتقىچ حيوانلر، جهان نىنگ برچە آولاقلىرىنى بۇلىب آلگن اېدىلر. بۇرىلرى نىنگ آولشى اوچون اۇزگە يىر قالمەگن اېدى.

بۇرىلرنىنگ اۇزلىرى هم يىرتقىچ حيوان بۇلسەلر-دە، بىراق يىرتقىچلىكدە ارسلان، يۇلبرس و قاپلان كىبى حيوانلرگە تىنگ كېلالمس اېدىلر. شونىنگ اوچون، ارسلان، يۇلبرس و قاپلانلرگە تېگىشلى منطقەلرگە بارىب، آو قىلالمس اېدىلر. بو بىلن، ىشش اولر اوچون جدا قىينلش اېدى و حتى آچ قالر اېدىلر.

بۇرىلر بو وضعىتدن چىقماق اوچون بىرار چاره اۇىلب تاپىشلىرى كېرەك اېدى. بو اوچون اولر يىرىك بىر قورىلتانى سررشته قىلدىلر و اونده يوزهگە كېلگن قىينچىلىككە بىران چاره تاپماق اوچون اۇز ارا بحث و مشوره

قیدیلر. اداغده موضوعنی بیلیملی یاش اولوغلری بیلن مصلحت قیلیشگه کبلیشدیلر. بیلیملی کبکسه بیر بؤری قوریلتا یگه کبلیدی. او دبدی:

- جدا سپویملی ایناغه لریم، قدرلی هموعلریم! ارسلا تیر، یؤلبرسلر و اولرگه اؤخشش حیوانلر استعمارچیلر دیرلر. بو بویوک استعمارچیلر جهان نینگ اینگ یخشی ییرلرینی اېگلب، بیز بؤریلر اوچون هیچ بیر ییرنی قویمه گنلر. بیز هم یشیمیز اوچون بیر ییر ایسته ییمیز. هرچند بیز بؤریلر هم ییرتیق، کوچلی و اوندن تشقیری هوشلی هم بیز، بیراق یشیمیز اوچون بیران بیر ییر قالمه گن.

سؤزی بو ییرگه ییتگنده، بیلیملی کبکسه بؤری بیر آز تاخته لیب، تماغینی صافله گندن سؤنگ بو پیشنهادنی بوردی:

حرمتلی ایناغه لر! سپویملی هموعلر! برچه میز "بؤریلر برچه دن اوستون دیرلر!" دېب بقیریشنی پیشنهاد اېته من.

قوریلتا ی ده گی برچه حاضر بؤریلر بو پیشنهادنی قبول قیدیلر. اولر نه یلغوز اؤشه کونی، بلکه هر پیت و هر ییرده ییرگه شونداق دېب بقیردیلر:

- "بؤریلر برچه دن اوستون دیرلر!"

- "بؤریلر برچه دن اوستون دیرلر!"

- "بؤریلر برچه دن اوستون دیرلر!"

و بو جمله بؤریلر جمعیتی نینگ هدفلی شعاریگه ایلندی.

کین کبکسه بیلیملی بؤری سؤزیگه شونداق دوام اېتدی:

- بیزنی هم بعضی ییر مستعمره لریمیز بؤلشی کیره ک. بو مورده

مېنینگ پیشنهادیم شو:

-قۇيلىرگە ھەم "قۇيلىك بويوك امپراتورلىكى"نى توزىشگە اجازە
بەرەيلىك. برچە قۇيلىر "قۇيلىك بويوك امپراتورلىكى"نى قوريشگە بىر يەرگە
تۇپلنسلر، بىز او يېرنى قورشاب آلب قۇلگە آلەمىز و آچلىكدە،
تۇيگىمىزچە اولرنى بىمىز.

بو پىشهاد بۇرىلر قورىلتايىدە تصويب ايتىلدى و بونىنگ عملى
قىلماق اوچون بۇرىلرنىنگ بىلىمدانلرى بىر يىغىن توزدىلر. يىغىندە اوشبو
پىشهادنىنگ عملى قىلىش يۇللىرى تېكشىرىلدى. بشقە بىر بىلىملى بۇرى
دېدى:

- قۇيلىرنى يىالىشىمىز اوچون، برچەدن آلدىن اولرنى بىر يەرگە
تۇپلەيلىك.

بشقە بىر عقللى بۇرى دېدى:

- تۇپە-تۇغرى، قۇيلىر ھەم بشقە جاندارلر كىبى خطرلى سېزگنلىدە اوز
تېگرە گلرگە تۇپلنەدىلر. بونىنگ اوچون بىرار ساخته خطرلى اۇىلب
چىقارىب، قۇيلىرنى اونگە ايشانتىرەيلىك؛ مثال اوچون بو خوفلى خطر
"قالايتتوپ" بۇلىشى ممكن...

جلسەدەگى بۇرىلر: "قالايتتوپ" خطرلى دېگنى نىمەدى؟ دېب

سۇرەدىلر.

عقللى بۇرى اوشبو خطرلىنگ ساخته ليك و غيرواقعي بۇلگىنىنى
ايتىب، دېدى: بىر غيرواقعي و ساخته خطرلى حقيقى خطرلى كۇرە كۇپراق
قۇرقىنچلى قىلىب تصويرش ممكن. چونكە حقيقى بىر نرسە اېرتە مى، كېچ
مى بىر آشكار بۇلەدى، بىراق واهى و ساخته بىر نرسە نىنگ آشكار
بۇلىش امكانى يۇق!

بۇرىلر اېسە، قۇيلرنى "قالايتتوپ" خىرى تھدىد قىلماقده، دېب خىر قىلىش و بو خىرگه قرشى دايم و ھرىبرده قۇيلرنى ھمايه قىلھمىز، دېگن فکرنى اولرگه اۇقتىرىش كېرھك، دېگن تھمىم آلدىلر.
بو پىشئھاد توگل رآى (رآىلر اتفاقى) بىلن تھوىب قىلىندى. كېىن ىنھ بىر دانا بۇرى دېدى:

- قۇيلرنى بىرگه تۇپلش اوچون اولرنى الدھش و "قالايتتوپ" خىرى تھدىدىگه اىشانتىرىش تۇغرى، بىراق بو بىترلى اېمس. اوندن تھشقرى، اولرنى بوىوك بىر آرمانگه ھم اىشانتىرماق لازم. بو آرمان اولر اوچون ھىچ قچان عملگه آشمھىدىگن، آلىس بىر روىا و چوچوك بىر توش بۇلسىن.
بشقه بۇرىلر شو سۇزلرنى آىتھدىگن بۇرىدن سۇرھدىلر:

- قۇيلر سورىك-سورىك بۇلىب اېرگشھدېگن، تھققى روىا بۇلگن قنءاق بىر آرماننى اولرگه تلقىن قىلىش كېرھك؟
عقللى بۇرىلر اولرگه شونءاق جواب بېردى:

- اولرگه "قۇيلرنىنگ بوىوك امپراتورلىك" قورىش ضرورتىنى تھوضىھ بېرھمىز و بو آرمان آىنى ھم "قۇىگرالىك" قۇىھمىز.
جلسھده تھمىم آلنىگنن سۇنگ، تھمىمنى عملگه آشىرماققه باشلھدىلر. بۇرىلر بۇلسھ، قۇيلر ارھسىدن اېنگ منفعت پىرست، اېنگ خودخواھ و اېنگ اھمقلىرىنى تاپىب، اۇزلرىگه موافق و علاقمند قىلىب آلدىلر. بۇرىلرگه تمانداهش و ھمكار بۇلگن قۇىلرگه رشوت صفتىده اېنگ ىخشى اۇتلاقلر و اېنگ كېنگ اۇلنگلرنى كۇرسھتر اېدىلر. شونءاق قىلىب، قۇىلر ارھسىده "قۇىگرالىك" آقىمى رواجلنھ باردى. "قۇىگرالىك" آقىمى ھقىده كۇپكىنھ كتابلر يازىلدى. او كتابلرده شونءاق يازىلگن اېدى:

"بیز قۇیلر برچه حیوانلردن اوستونمیز. قرهنگ ارسلان و یۇلبرس نینگ ساجیدن یونگ حاصل بۇلمهیدی، بیراق بیزنینگ ساجیمیزدن اېنگ یخشی یونگ قۇلگه کبلهیدی. حتی قییمیز یاقیلغی و پارو(کود) صفتیده فایدهله نیلهیدی. حال بو که ارسلان و یۇلبرس نینگ مدفوع سی بو گۆزل دنیانی افلاسلنتیریشدن اۆزگه نیمهگه یرهیدی؟ بیز قۇیلر اېنگ اوستونلردنمیز. شونینگ اوچون، بیز "قۇیلر نینگ بویوک امپراتورلیگی"نی قورماغیمیز کپرهک. بو امپراتورلیکنی قورماق اوچون قۇیگرایلیک مرکزله بیرلشماغیمیز لازم. یاولریمیزگه قرشی بیر-بیریمیزنی قۇللیشیمیز کپرهک!... "قالاپنتوپ" یۇقالسین!... بیز قۇیلر نینگ بویوک امپراتورلیگینی قورهیمیز. برچه اؤرمانلر، کېنگ اۇتلاقلر و اداغی یوق اؤلنگلر بیزنیکی بۇلهیدی... بیز "قالاپنتوپ" نینگ باشینی تاشگه ینچیب تشلهیمیز!..."

بۇریلر، شونداق فکری بۇلگن قۇیلرنی حمایت قیلیب، اولرگه کمکلشر اېدیلر. بیر تۆپ (گروه، دسته) قۇیلر بۇریلر نینگ بو حمایت و کمکلرینی کۆریب، اؤیگه چۆمیلیب، اؤزلیچه اؤیلر اېدیلر:

"بیز بۇریلر حقیده قنچهلر ینگلیشگن اېکنمیز. حال بو که جدا هم خیرخواه و کمکچی اېکنلر... بۇریلر بیزنینگ دوستلریمیز اېکنینی اېندی توشوندیك..."

جدا بیلیملی، تجربه لی و ایش بیلرمان بۇلگن بۇریلر، قۇیلرگه متخصص و مشاورلر بیبارر اېدیلر. بو متخصص و مشاور بۇریلر، قۇیلرگه ورکشاپلر و سمینارلر ارقه لی مشوره بېریب یۇل-یۇریق کۆرسه تر اېدیلر.

بۇریلر متخصص و مشاورلردن تشقیری، قۇیلر ایچیکگه ایغاقچیلر (جاسوسلر) هم بیباردیلر. بو ایغاقچیلر، درواقع قۇی نینگ تهریسینی نقاب

قیلیب کییب آلگن ماھر بۇریلر ابدیلر. بو بۇریلر یخشی تربیه‌لنگن ابدیلر و خودی قۇیلر دېک بع-بع قیلیب مغرر ابدیلر. قۇیلر اېسه اولرنی خودی اۇزلری سینگری اۇیلر ابدیلر. بو ایغاقچیلر هر بیر سۇزنی "بیز هر وقتدن كۆره حاضر كۇپراق بیرلیک و بیرلشووگه محتاجمیز" دېگن جمله ییلن باشلر ابدیلر. بو مقدمه ییلن، اولر قۇیلرنی بیر منطقه‌ده بیرلیک و بیرلشووگه چارلر ابدیلر.

اولر اره‌سیده جدا تېز ترقلگن قۇیلرنینگ بویوک امپراتورلیک آرمانی، سوریكدن سوریكکه تۇختاوسیز ترقلماقده ابدی. یاولری بۇلگن "قالاپینتوپ"گه قرشی قۇیلرنینگ برچه سوریكلری بیرلشوو و بیردملیکلرنی ایستهدیلر. اولر امپراتورلیكده چېكسيز اۇلنگلر و كېنگ اۇتلاقلر حسرتیده ابدیلر. هه! قۇیلرنینگ برچه سوریكلری او یوگه جۇنب، برچه یاوولر و قالاپینتوپلرنی یۇق قیلماقچی ابدیلر.

اگر، برچه قۇیلر شونچه‌لیک احمق ابدیلر که بۇریلرنینگ بو حیله‌لیگه ایشانگن ابدیلر، دېسك ینگلیشگن بۇله‌میز. چونکه اۇز هم‌نوعلرنی هوشیار قیلیشگه اینتیه‌دیگن عقللی قۇیلر هم اولر اره‌سیده بار ابدی. اولر "قالاپینتوپ" دېگن یاو یۇق و بونداق خطر بۇریلرنینگ گینه یسمه‌سی دیر، دېب ایتیر ابدیلر. شونینگدېک، بۇریلرنینگ بونداق غیرواقعی خطرنی جعل قیلیشدن مقصدلری، درواقع قۇیلرگه اۇزلری حقیقی خطر اېکنلیکلرنی یشیرماق دیر، دېب اۇقتیرر ابدیلر. بو عقللی قۇیلر، قۇیلرنینگ بویوک امپراتورلیگی هم خیالی بیر نرسه اېکنلیگینی توضیح بېرر ابدیلر. اولر قۇیلر اۇشه خیالی امپراتورلیكده، مۇل-سۇل اۇتلاقلر و كۆكلم اۇلنگلر توشیده بیرتقیج بۇریلر بېمیشی بۇله‌دیلر، دېب تآکیدلر ابدیلر.

اوزاقنى اۋىلەگن عقللى قۇيلرنىنگ برچە اينتيليشلىرى ھېچ بىر نتيجه بىرمەدى؛ چونكە بىرلىك اندىشەسى، ياوز قالاپىنتوپ گە قرشى بىرلشوو تفكرى ھمدە قۇيلرنىنگ بويوك امپراتورلىگى نىنگ قوريش فكري جدا ھم ترقه لىب كېتكن اېدى. بو اندىشە و تفكرلرگە قرشى بولگن كيشىلرنى خاين و قۇيلرنىنگ دشمنى صفتيدە كؤرر اېدىلر. اولرچە، قۇيلرنىنگ بويوك امپراتورلىگيدە اۋتلاقلر و اۋلنگلر حتى قيش نىنگ قەرەتان ساووغيده و قلىن قارلرنىنگ آستيدە ھم كوم-كؤك اېدى. او يېر بىر بەشت دىر، قۇيلرنىنگ بەشتى...

قۇيلرنىنگ بويوك امپراتورلىگىنى قوريش اوچون تلاشلر بارە-بارە كېسكىن لەشىب، تېزلىدى. خطرلى ياو "قالاپىنتوپ" گە قرشى كورەشىش و اونى يېنگىش اوچون قۇيلر ايچيدە نظامى قطعەلر تۈزىلدى. حتى قۇيلرنىنگ يوريش-توريشى ھم ايلگرگىدېك اېمس اېدى، بلكە اولر خودى بۇريلر كىي يورر اېدىلر. اېندى اولر اۋتميشلر دېك بع-بع قىلمەى، بلكە بۇريلر سىنگرى ھووللشگە اينتيلر اېدىلر!

نھایت، بو تلاشلرنىنگ اداغيدە اۋشە تارىخى كون يېتىب كېلدى. خبرلر سوريكدن-سوريككە ترقلدى. بوتون دنيادن قۇيلرنىنگ سوريكلرى بىرلشوو؛ ياولرى "قالاپىنتوپ" نى يۇقاتماق؛ قۇيلرنىنگ بويوك امپراتورلىگىنى قورماق و او يېردە يشەماق اوچون حركتگە توشدى.

يۇل باسش جدا آغىر و قىين كېچدى. برچە قۇيلر متخصص و مشاور بۇريلر كؤرستگن اوزون سايدە تۇپلندىلر. اولر تۇختاوسىز و بىرگە ليكدە بقىرر اېدىلر:

- قالاپىنتوپ يۇقالسىن!

- بونداق كوندە بشقە ھەزماندن كۆرە بېرلىك و بېرلشووگە احتياجميز

بار...

- قۇيرىنىڭ بويوك امپراتورلىگىنى قورەمىز!

برجە آچ بۇرىلەر، اوزون سايدە تۇپلنكن قۇيرىنى جىرگەلب (اۋرتەگە
اۋرەب آلب)، اولرنى آسانگىنە بىرتەر ابدىلەر، بۇغىزلر ابدىلەر و بېر ابدىلەر؛
چونكە اېندى اولرنى حمايه قىلىش اوچون نې چوپان بار اېدى و نې ھەم
سورىك نىنگ ايت (كۈچىك، كۈپىك) لرى. شوندا قۇيلر چىن خطر قەپىردن
اېكنلىگىنى اېندى يىخسى توشونكن ابدىلەر؛ چىن ياولرى كىملىگىنى ھەم
بىلىب، قنداقتىكى لىرىنى ھەم فەملەگن ابدىلەر. بىراق خشت قالدندن اللە
قچان كۈچىب بۇلكن اېدى. قۇيلرنىڭ حماقتى نىتىجەسىدە بۇرىلەر ھەم
كېنگ بىر يورت و مستعمەرە اېگەسى بۇلكن ابدىلەر. اېندى بۇرىلەر ھەم
ھكمرانلىك قىلە آتكن بىر يورتلرى بار اېدى.

بو يىلغانلر و حىلەرگە ايشانمەى الدنمەگن عقللى و ھوشيار قۇيلر،
اوياق بوياق بورچكلردە بېكىندىلەر و قۇيلرنىڭ كېلەسى نىلىنى قىتە
تربىلەدىلەر. اولر بۇلمەگنلرىدە اېدى، بوگون قۇى آتلى حيوانلرنىڭ بىر
تورى دنيا يوزىدن بوتونلەى يۇق بۇلىب كېتر اېدى.

روايت قىلىنگن اوشبو واققە، قۇيلرنىڭ تارىخىدە بىتىلىب قالكن
بۇلسە ھەم، بىراق جھاندە بۇرىلرنىڭ اوشبو نىرنگ و الداچىلىگى ھەمان دوام
اېتماقەدە. چونكە بوگونكى جھاندە، خواھ قۇيلر ارەسىدە، خواھ بشقە جاندارلر
ارەسىدە سودجولر، اھمقلر و توبن (پىست) كىشىلر مىنگ افسوس ھالى ھەم
بار.

(عزىز نىسن، ۱۹۷۳)

سوودن و هوادن!

سید بېگ نی تانیتیشگه اجازت بېرینگلر. اگر بیر بی خاصیت و بدقیلیق کیشینی تیریکله یین تانیتماقچی بولسم، سیدبېگ شونداق آدملریننگ اېنگ یخشی اؤرنگی دیر. سید بېگ نی یمان کونگه و نی هم یخشی کونگه یریدی. حتی بیران کون اوندن:

- سید بېگ، بو مملکتده نېچیته حزب بار؟ دېب سؤره سنگیز، هیچ قنذاق جواب بېرمه یدی. یبلکه سینی قیمرله تیب، لب-لونجینی گینه بوریب قویه دی، خلاص.

سید بېگ موقر و آدابلی اېرکک. مېندن اؤن یاش کتھ لیگی گه قره مه ی، یوریش-توریشیگه کؤره برچهلر مېنینگ آتم، دېب اؤیله یدی! او جدا هم کم گپ، مجبور قیلنمه گونچه آغزینی آچیب گپرمه یدی. سید بېگ شهردن تشقری آتھ سیدن میراث تېککن کتھ حویلیده خاتین و قیزی ییلن یشه یدی.

سید بېگ بیرار ایچ کییاو (خانه داماد) تاپیلسه، دېب اؤیلب یورگن. شو اوچون حویلی سینینگ بوش قسمینی هم بیراوگه کرایه بېرمه گن. او،

قیزیگه بیرار یخشی جاوچی تاپیلیب کپلیشی و بوش قسمینی بؤلجهک کپیاوی اختیاریکه قویشنی کوتیب اولتیرگن .

مهن و سید بېگ هرکونی ابرتلب ریلده اوچره شه میز . مبادا اوچره شوویمیز ریلده یوز بېرمسه ، کپین بیزنی شهرگه ابلته دیگن کپمه ده اوچره شوویمیز ، یوز ده یوز حتمی .

مهن آغیر کسللیگیم طفیلی ۱۵ کون اویده یاتگن ایدیم . شو اوچون سید بېگ دن خبرسیز ایدیم . ساغلگنیم دن سؤنگ ، بیرینچی کونی ایشخانه گه کپته یاتگن بیتیمده سید بېگ نی ریلده اوچره تدیم . ریل دن توشیب ، کپمه تمان یؤل آلگنیمده دوستلریمیزدن بیرى سید بېگ نی خطاب قیلیب سؤره دی :

- سید بېگ ، قنناق سیز ؟

سید بېگ جواب بېرمس دن یؤلگه دوام ابتدی . کپمه گه یقین بارگنیمیزده ، دوستلریمیزدن ینه بیرى اونگه یقین باریب ، سلام و علیک دن سؤنگ سؤره دی :

- سید بېگ هوا قنناق دیر ؟

او دراو کپین گه قره ب چاپماقغه باشله دی . سید بېگ نینگ یوزیگه قره سم ، رنگ قوتی خودی گچده ی اوچگن !...
سید بېگ نینگ دوستیدن کپین "سید بېگ هوا قنناق دیر ؟" دېگن تاووشلر ارقه میزدن ایشیتیلدی .

- سید بېگ ، بیزدن ایه مه ، ایت چی : هوا قنناق دیر ؟

سید بېگ بو سؤراقلردن ناراحت اېدی، بیراق اۋزینی توتیشگه اینتیلر اېدی. او اۋزینی، دوستلری نینگ سۋزیگه اهمیت بېرمه گندېک کۆرسه تیشگه سعی قیلر اېدی.

کېمگه کیریپ، آستکی سالونگه باریپ اۋلتیردیک. شونده سید بېگ نینگ اۋرتاقلریدن ینه بیرى:

- سید بېگ السلام و علیکم!

مېن او آدمنى اصلا تانیمس اېدیم. او کېکسه و کېلشگن بیر کیشی بۇلیب، اۋشه کونگچه اونى اداره میزده کۆرمه گن اېدیم. سید بېگ اونگه باقیب:

- سلام جناب، دېدی.

- سید بېگ حالینگیز قنداق دیر؟

- الحمدالله، یمان اېمس من.

- تېنگری همیشه ساغ و سلامت اسره سین. چیندن هوا قنداقلیگی نی ایتمه دینگیز-کو؟

سید بېگ یای دن آتیلگن اۋقدېک اۋرنیدن توردی و کلاه سینی آلیب او ییردن چیقدى. مېن هم ۲۰ ییللیک اۋرتاغیم نی یلغوزله تیب قۇیالمس اېدیم. شو باعث ایزیدن باردیم.

سید بېگ کېم نینگ عرشه سیگه باردی و بیر آزدن سۋنگ، مېن هم اونگه یېتیب باریپ، اینده مهی یانیده توردیم.

سید بېگ نی بیرار نرسه ناراحت قیلگینی یقەگن اېدیم، بیراق بو نرسه نینگ علتینی سۋره شگه باتینالمه ی، دوستیم نی کۋپراق ناراحت و عصبانى قیلماقچی اېمس اېدیم.

مېن و سید بېگ كېمه مقصدگه يېتیب بارگونچه جیم و آرام اېديك، كېمه دن چيقنيميزده همكار دوستلریمیز تغین سلامله شیب، سید بېگدن:

- سید بېگ هوا قنډاق دیر؟ دېب سؤره دیلر...

بو سفر مېن هم عصبانی بؤلگن اېدیم و بو موردده دخالت قیلماقچی اېدیم، بیراق بو حقده معلوماتسيزلیگیم طفیلی باتینالمس اېدیم. اما بشقه تماندن آدملر بو مؤدب و مؤقر کیشی بیلن هزل قیلشیرینی ایسته مس اېدیم.

سرویسگه مینگنیمیزدن سؤنگ طاقت قیلامه ی سؤره دیم:

- سید بېگ، مېن بیلمه گن بیرار گپ-مپ اؤرته ده بار می؟

باشدن ایاغیمگچه دقت بیلن باقیب، سؤره دی:

- چیندن هم بو حقده هیچ نرسه بیلمه ی سن می؟

- یوق، اصلا خبریم یوق.

- كؤپ یخشی. عصر اداره تعطیل بؤلیب، كېمه گه مینگنیمیزده، برچه نرسه نی سېنگه ایتیب بره من.

اؤشه کونی عصر یتتی گچه فکر و هوشیم سید بېگكه اېدی. ۱۵ کون کسل بؤلیب اویده یاتگنیمده، بو مؤدب کیشیگه بیرار کار-حال یوز برگن، دېب اویله دیم.

اؤشه کونی عصرده بیز بندرده اوچره شدیک. سید بېگ تیار جؤنب تورگن كېمه بیلن كېتمه یلیك، بشقه سینی كوته یلیك، دېب التماس قیلدی.

سید بېگ كېمه ده تغین همکارلری تماندن مسخره قیلینیشنی ایسته مه گنینی بیلدیم و اینده مه ی کپینگی كېمه نی کوتیب توردیک.

سید بېگ بیر ساتو وچیدن ۱/۵ کیلو بلیق ساتیب آلدی. بیر آز کوتگدن سؤنگ كېمه گه مینب، ۸-۱۰ دقیقه ده اوییمیز تمان جؤنه دیک.

بليقلرنيڭ نملېگى خلتەگە اۋتېب، خلتە ييرتېلىب بليقلر يېرگە توششى
احتمالى بار اېدى. سىد بېگ اېسە بونگە متوجە بۇلىب، بليقلرنى محکم
اوشلب توشيرمسليککە ايتتيلر اېدى.

مېن و سىد بېگ كېمەنيڭ عرشەسيگە باريب، اۋريندېقلردن يېريگە
اۋلتيرديك. سىد بېگ سۈرەدى:

- اونده سىز موضوعدن خبرسىز سىز؟

عين شو پېتدە ادارى همكارلرئيمىزدن بۇلگن يېر كيشى سۈرەدى:

- سىد بېگ هوا قنداق دير؟

سىد بېگ اېسە اونگە هيچ نېمە دېمسدن اۋريندن توريب، كېمەنيڭ
سالونى تمان يۇل آلدى و مېن هم ناچار اونىڭ ايزيدن باردېم. سالونده
اۋلتيرگندن سۇنگ، سىد بېگ دېدى:

- عزيز دوستيم، اۋزىنگنى جدا هم احتياط قيل. هرچاغده يېراو هوا
يا شونگە اۋخشش نرسەلر حقيده سۇز آچماقچى بۇلسە، دراو ارقەنگگە
قرەمەى قاچگين. مبادا، اگر قاچالمەسنگ، اصلا آغيز آچمە و سۇزلمە.
چونكە بونداق آدملر برچە نرسەنى هوا بيلن باشلەيديلر. سېن خطر بارليگىنى
اصلا سېزمەيسن!

بىراق هوادن سۇنگ سوو موضوعىگە اۋتەدى. سوو و هوا حقيده
بىراز سۇزلب، گېنى توپراق و يېرگە آلب بارەدى. قنداق بۇلىب بحث و
مجادلەگە كىريب قالگىنيڭنى بيلمەى قالمەسن.

موندن چمەسى (تخمين) اۋن كون آلدن ريلگە مينگنيمدە، بىر
اېركك كيشى يانيمدە اۋلتيرگن اېدى. ۲-۳ دقيقە اۋرتەمىزدە جىمليك اېدى.
كېين او آدم دېدى:

- عجب یمان هوا بۆلیدی؟
بونداق آدملرنی یاقتیرمسلیگیم نی سېن یخشی بیله سن. شو اوچون
جواب بېرمه دیم. نېچه دقیقه دن سۆنگک ینه سۆرده ی:
- جناب، یمان هوا اېمس می؟
قره سم اگر جواب بېرمه سم، مېنی آدابسیز دېب توشونیشی ممکن. شو
اوچون:
- هه! دېدیم.
ایشان، شو بیر سۆزدن بشقه بیرار سۆزنی اوله ی اگر ایتگن بولسم. او
آدم دېدی:
- بو ییل یاغمیر کېلمه یدیگن گه اوخشه یدی، چاغی.
اونینگ اېزمه لیگی آلدینی آلیش اوچون اینده مه ی تور دیم.
- جناب، شو ییل یاغمیر کېلمه یدی، دېب اوله مه ی سیز می؟
ایکی بله نینگ باشیگه آنت ایچیب ایته من که، اونینگ بو
سؤراگیگه هم "هه" دن اوزگه سۆز ایتگنیم یوق. اخیر قیلالمسدیم. حال بو
که او: بو ییل یاغمیر یاغماقچی اېمس، دېر اېدی. جوابیگه مېن:
- یوق، بو ییل یاغمیر یاغه دی! دیالمس اېدیم. چونکه اونگه قرشی
گپرسم، او بیلن نېچه ساعت بحثله شیم کېره ک اېدی. مېن اېسه بونداق
بحثی ایسته مس اېدیم.
- او آدم ینه دېدی:
- جناب، مردم سووسیزلیکدن قنداق عذاب چېککنینی سیز
بیلمه یسیز!
ینه جواب بېرمه دیم.

- جناب، اولوس سووسیزلیکدن جدا اینچلی وضع ده اېمس میلر؟
- نیمه اوچون؟
- اگر یاغمیر بؤلسمه، مملکت قحطچیلیککه اوچرهیدی.
اېشیتیشیمچه، آئاتولوده کؤپل بوعغای اېکینلری سوو یېتمسلیکدن نابود
بؤلگن...

- جناب شونداق اېمس می؟
- هه، خودی سیز ایتگنینگیزدېک دیر.
- او پیتده کبره کلیک بوعغاینی چېت اېل اؤلکه لریدن ساتیب آلیشگه
مجبورمیز.

جواب بېر مسلیگیم نی بیلگچ:
- شونداق اېمس می؟، جناب! مگر او چاغده چېت اېلدن بوعغای
وارد قیلماققه مجبور اېمس می؟
- نېگه؟

- بیزنینگ بو حکومتیمیز، حکومت اېمس. خلقنی تأمینلهی
آلمهیدیگن دولت و تشکیلات نیمه گه یرهیدی؟
قره سم بو مردک استه-سپکین هوانی حکومت طرزی، دولت و ملتگه
اېلتیب تاقماقچی. ایشانیش قیین، آدملر قنداق قیلیب گینی هوا و سوودن
باشلب، دولتدن انتقاد قیلیش گچه آلیب باره دیلر؟
- شو دولت، مملکتنی یخشی باشقرالمسلیگی گه کوچسیز اېمس می،
نظرینگیزده؟

مېن بونداق بحثلرنینگ آخری دولت و ملتگه باریب تاقیلیشینی
بیلمس اېدیم. مېن اوندن قوتیلماق اوچون ریل نینگ بیر بورچکیگه باردیم.

لیکن او آدم قویماقچی اېمس اېدی. او درآو آلدیمگه کېلیب، بیقینیمگه بیر تورتیب، سؤره دی:

- مگم شونداق اېمس می؟

- نیگه جناب، شونداق!...

سؤزیمگه ایشان. اگر شونچه جواب بېرمه سم، بیقینیم نی نوقی نوقی تېشردی.

- کون سه یین آذیق-اوقات نرخی آشیب بارماقده. بو فلکزده ملت نینگ وضعی نیمه بؤلر اېکن!

مېن اونینگ بو سؤزیمگه قرشی: یوق مملکتیمیزده نه یلغوز هیچ نر سه قیمت بؤلمه یدی؛ بلکه کون سه یین نعمتلر و مؤل-سؤللیک آشیب بارماقده، دېیشیم ممکن اېدی. بیراق او بیلن سؤزلشماقچی اېمس اېدیم و شو اوچون، تعین اوشه کذایی "هه" دېگن سؤزنی ایتدیم.

- بو بیچاره ملت نیمه قیلسین؟

جواب بېرمه دیم.

- شونداق اېمس می؟ جناب!

- هه شونداق!

بو "هه" جوابینی کؤکسیمگه بیر مشت یېگندن سؤنگ ایتدیم، البته! بوتون شو مدتده تېزراق مقصدگه یېتیب باریش فکریده اېدیم و اؤزیم بیلن:

- بلاخره پیاده بؤلگنیمده، قولىدن قوتيله من، دېب اویلر اېدیم.

سېکین-سېکین مردک نینگ ایشی اوج آلدی و هر سؤزیدن ساره:

- شونداق اېمس می؟ دېب مېندن سؤرر اېدی.

مېن هم بيرار مشت يا نيقوودن قورقيب، سؤزلرينى تصديقلر اېديم. او سؤزلب-سؤزلب مېنى كيلكين گه شونداق هم قتيق باسر اېدى كه، حالى تشقريگه آتيليب توشه من، دېب اؤيلر اېديم.

مردك نينگ جغى قيزيب، هيجانگه بېريليب، اېندى نيقوو و مشت اؤرنىگه، ايكي قولى بيلن سانيم گه قتيق اوريب:

- شونداق اېمس مى؟ دېب سؤره دى.

مېن سانيم نينگ آغريگن بېرينى آوقه لب:

- هه شونداق، خودى ايتگنينگيز دېك، دېديم.

اگر شو ايشيگه دوام بېرسه هم راضى اېديم. بيراق او بير آزدن ساره خودى توت درختى شاخه سيدېك مېنى قتيق سيلكيب، سؤزلرينى تصديقلشيم نى ايستر اېدى!

اگر مېنى يرگه بيقيتيب، تېه لب اورگنده هم، هر سفر مېنى قيينب آزار بېرگنيدن كؤره يخشى اېدى.

سېنى دردسر بېرمه يين، ترسكيلر، مشتلىر، نيقوولر، تېپكيلر و تورلى سؤكيشلر آستيده مقصدگه يبتديك.

ريلدن توشگنده، ينه اونينگ چنگالېگه توشمه يين، دېب باشيمنى قوبى تشله گنچه اسكله تمان يؤلگه توشديم. او آدم هم بير نېچه دقيقه آدملىر گوجومليگى ايجيده كؤرينمه دى.

يخشى اېسيمده، هنوز كېمه نينگ اوچينچى پله سيگه اياغيم يېتمه گن اېدى، ارقه دن اوچ قتله بير قؤل بيلكه مگه قؤيلىدى. مونداق اؤگيريليب قره سم، بير پوليس اېكن.

- لطفن نېچه دقيقه مېن بيلن پوليس اداره سيگچه كېلنك، دېدى.

پولیس ادارهسی نینگ آتینی ایشیتگن زهاتی رنگ-قوتیم اوچدی. چونکه حالیکچه پولیسگه ایشیم توشمهگنی و ادارهسیگه بارمهگنیم نی سبن یخشی بیله سن. بیراق اہندی نیمه ہم قیلالر اہدیم؟ ناچار پولیس بیلن ادارهسی تمان یولگه توشدیم.

پولیس دفتریگه کیرگن زهاتیم، تیگه تورگن آدمی تانیدیم. اینیقسه بیز بیلن ریل کویپه سیده همراه بولگن ایکی کیشینی ہم کؤریب، حیران قالدیم. حتمن بو ایکی کیشی نینگ یورهگی مہنگه کویب، او مردککه قرشی شکایت قیلگن دیرلر، دہب اویله دیم.

شو اوچون پولیس باشلیغیگه دہدیم:

- جناب، اگر بشقلر بو کیشیدن شکایت قیلگن بولسلر ہم، مہنینگ او کیشیدن شکایتیم یوق.

پولیس باشلیغی دہدی:

- بو کیشیدن هیچ کیم شکایت قیلمهگن، اما بولر نینگ سیزدن شکایتلری بار!

ایشانیش قیین اہدی. کیشی ہم اوزگه نینگ بی معنی سؤزلریگه هه، هه دہسین؛ ہم مشت، ترسکی و نیقولرینی بیسین و ہم بیر عده اوندن شکایت قیلیسین!

مردک، پولیس باشلیغیگه باقیب دہدی:

- منہ بو ایکی کیشی ہم شاهد اہدیلر، بو آدم ایتمهگن اونداق سؤز قالمه دی.

کپن اوزی ایتگن برچه سؤزلرنی بیرمه-بیر پولیسگه ایتیب، اولرنی گویا مہن ایتگن بولسم، دہب ادعا قیلدی.

اۋتە ناراحتلىك بىلەن دەيدىم:

- جناب بو نرسەلەرنى مېن ايتكىم يۇق. بو سۆزلەرنىڭ بىرچەسىنى مەنە بو مردك نىڭ اۋزى ايتدى، دەپ آنت ايچە مەن.

ايكى كىشى شاھد دەيدىلەر:

- تۇغرى، بو سۆزلەرنىڭ بىرچەسىنى بو جناب ايتدىلەر، لىكن او كىشى ايتكن سۆزلەرنىڭ بىرچەسىنى ھە، ھە، دەپ تصدىقلەيدىلەر.

مردك دەدى:

- مېن بو كىشى نىڭ فكرىنى بىلماق اوچون اتيەلەيمەن (قصداً) اۋشە سۆزلەرنى ايتەر اېدىم.

شونداق قىلىپ، مېن ھە، ھە دەپكىم اوچون گنھكار تاپىلدىم!

سەيد بېگ بلىق خلتەسىنى مرتب قىلماق بىلەن مشغول بۇلدى. شوندا مېن سۇرەدەيم:

- خۇش، كېيىن نىمە بۇلدى؟

- ھېچ، مېنى تەرگاۋلەپ (تحقيقلەپ)، سارنوالىگە يىباردىلەر. اېندى انە شو اتھام بىلەن محكمەلەرنىڭ بىرىدە مېنى محاكمە قىلماقچىلەر.

- لىكن او مردك نېگە سىزدەن شكائەت قىلگەن اېدى؟

- ھە، اتفاقاً پوليس دفتىرىدەن چىققىمىزچە او مردكەن اوشبو قىلمىشى نىڭ علتىنى سۇرەدەيم. او دەدى:

- سېن ھە دەپگەن چاغدە، يورەكەن ائىمەگىنىڭنى بىلدىم. شونىڭ

اوچون، پوليسگە مېندەن شكائەت قىلرسەن، اوندە آوارە بۇلەمەن، دەپ قۇرقىدەيم. پىشەستلىك قىلىپ، سېندەن ايلگىرى مېن شكائەت قىلدىم!

مېن ايتىدىم:

- خوب، سېن که مونچه قورقاق اېکن سن، نېگه مونچه داد و واويلا
قیله سن؟

- نيمه هم قیلر اېدیم، جناب؟ اؤزیمنی توتالمه یمن. بو مملکت
اولوسی یوره گی تۆلیب تاشکن. هرکیم اونى بؤشه تیشینی ایسته یدی. بیراق
ایکی نرسه بو ایشگه تۆسیق (مانع) بۆله دی:

بیری شوکه، درد دل قیله دیگن آدم تاپالمه یدیلر،
ایکینچیسى، بله-چقه سى اوچون هیچ کیم میدانِ خدای راستیگه برالله
آچیقچه سیگه بقیر-چقیر قیلامه یدی و مملکت و ملت نینگ آغیر
وضعیتدن شکایت اېتالمه یدی.

شونینگ اوچون، مردم آب و هوادن باشلب، کؤزده توتکن اصل
موضوعه گه بیتهب باریشگه مجبورلر.

سید بېگ کپن بیر آه چکيب، دېدی:

- سېنگه تآکید و توصیه م شو: بیراو قچان که سېنگه آب و هوادن
سؤز آچسه، دراو اوندن قاچگین. چونکه اگر قاچمه سنگ، مېنگه اؤخشب
آواره لیک و بدبختلیککه یؤلیقه سن.

مېن کولیم سیره ب سؤره دیم:

- خؤب جناب سید بېگ، اېندی ایتینگ-چی: هوا قنناق دیر؟

سید بېگ اؤته عصبانیت بیلن بلیقلرنینگ خلته سینی باشیمگه اوردی.
بیر زوم (لحظه) ده دنیا کؤز اؤنگیم ده قپ-قرانغو بؤلدى. بیر آز چاغدن
سؤنگ اؤزیمگه کپلب، کؤزیمنی آچیب کیملریمنی اریتهب قره سم، جای
بار، جوله ی یاغ. سید بېگ الله قچان آلدیمدن کپتیب، اؤزینی اسکله گه
پیتکزگن اېکن!...

حمدی فیل

استانبول نینگ عمومی امنیه قوماندانلیغیدن برچه ولایتلر، اولسواللیکلر نینگ امنیه قوماندانلیکلری و امنیت سقلاوچی پُسته لریگه اوشبو متحالمال پیام مخابره قیلیندی:

"خوفلی و سابقه دار اؤغریلردن بیرى، کؤپ یؤلہ قملگن و جنایی دوسیه لری بؤلگن حمدی فیلگه مشهور نصیر اؤغلی حمدی قماقدن قاچگن. کیملیک (هویت) اداره سی نینگ معلوماتیگه کؤره اونینگ بیلگیلری قویده گیچه:

۱. بلند بؤیلی،
۲. آغریگی ۲۰۰ کیلو،
۳. یاشی ۳۰
۴. ساچی بلوط رنگ،
۵. اوچته تېگیرمان تیشی توشگن،
۶. یوقاری جغیدن بیر تیشی تۆلدیریلگن،
۷. آستکی جغیده بیر تیشی آلتین بیلن قاپلنگن،

۸. کیمی، قهوه رنگ یؤل-یؤل،

۹. یوزی کلچه،

۱۰. کوزلری خیره کؤکیمتیل.

بو سابقه دار اؤغری فراول (په ره دار) اوخلب قالگنیده، فرصدن فایده له نیب قاچکن. برچه امنیه کوچلری اوضاعنی کوزه تیب تورسینلر و اونی قه پیره توتسه لر، تیزده استانبولگه تحت الحفظ جؤنتسینلر.

شونینگدېک، حمدی فیل نینگ عکسی هم ییباریلدی. اونی کؤپه یتیریب، برچه مامورلر و پولیس لرینگیز اختیار یگه قؤیینگ. حمدی فیل اؤلکه دن چیقیب کبتمسلیگی اوچون چېگره قوماندانلیگی گه هم چېگره لر و مملکت ایشیکلرینی دقت بیلن کوزه تیش و قؤریقلشگه بو یروق بېریلگن. بو مسأله ده اؤته دقت و کوزه تیش جدا ضرور دیر.

شهرلردن بیرى نینگ تېمیر یؤل بېکتیده، ایکی کیشی امنیت مامورلری سؤزلشه دیلر:

- رمضان! هی... اونى ایتە من، یخشی اونى کؤر...

- اؤشه بیسی ایچه دیگندی می؟... اؤزی دیر، چاغی. هه خودی اؤزی...

- سېکینراغ گپیر ایناغه! هه اؤزی، تۇغری ایتە سن... عکسینی بقه بېر کؤره یین.

امنیت ماموری چؤنتگیدن بیر عکسنى چيقه ریب، همکار یگه کؤرستدی.

- یاغ ای بابا، بو اؤزینگدی عکسینگ-کو!

- تۇغرى ايتەسن، يىنگلىشىمىن. محمود قرە بو عكستى بىرەم اوچون
آلگىمن. قىداق دى؟ يىخشى مى؟

- ھە جدا يىخشى! حاضر بو نرسە لردى وقتى اېمىس، تېز بول حمدى
فيل دى عكسىنى بېر!

- بو عكسدى قرە، اۋغلىم دىكى. عسكركلىك دورى يادگارلىگى. بو
ھە اۋشە مشهور قاچاقچى "دومان على" نىكى... بونى ھەم شو اپر تە ھوتلدىن
آلدىم. اۋشە خارچى كىسە بر خاتىن نىكى...

- برادر، تېز بول حمدى فيل دى عكسىنى بېر، دېمىن!

رمضان بىلن محمود بىر تە-بىر تە عكسلرنى كۆرە دىلر.

- محمود! اونى قرە، بىزدن قاچماقچىگە اۋخشە يدى.

- ھە، باللەگىن قىداق وق-بقىنى باللب ياتىتى!

- ھە تاپتىم، اۋزىنى عكسى، عىنا اۋشە آدمگە اۋخشە يدى.

امنىت مامورلرى پىپسى ايچىب اۋلتىرگن اپر كك گە يقىن بۇلدىلر و
شك و گماندن تۆلە باقىش بىلن اونىنگك باشدن اياغىنى نظردن اۋتكزدىلر.

- ايناغە بو پىرگە كېل، قنى!

اولر بىر قتلە عكسگە و بىر قتلە ھەم مردككە قرەب، شوندا رمضان

دېدى:

- محمود يىخشى باللەگىن!

- رمضان، مردككە اۋخشە مە يدى، چاغى!

- ياغ اي، يىخشىسى رئىس تى اۋزى ھەم بىر يۆلە بونى كۆرسىن.

تشخىص قىلالسە كېرەك!

- برادر، ياللە جۇنە!

- قه پیرگه؟
- حوزه گه کپته بیز!...

بشقه بیر شهرده بازاریننگ اؤرته سیده ایکی کیشی امنیه آدمی
ییلکه مه-پیلکه باره یاتیب، سبکین بیر-بیری بیلن گپیرر ابدیلر:
- راستی شکور! کم-کم آبرویمیز تۆکیلاتدی... منه ابرته دن
عصرگچه یوریب، حالی هم او مردک تی تاپالگنی بیز یاغ... اداره گه قؤلی
بوش باریب بؤلمه دیدی-کو!

- شو کپله دیگن آدم بؤلشی ممکن. کپل تحقیق قیله یلیک.

- خوب برادر، آتیز نیمه دی؟

- مصطفی!

- "مصطفی" دیدی.

- خی "حمدی فیل" دپسین میدی؟

- احتیاط بؤل، قؤلیمیزدن قاچمه سین، تغین!

- برادر بیز بیلن کپلمه یسن می؟

- قه پیرگه؟

- قوماندانلیککه!

بشقه بیر شهرنینگ بیر کافی سیده ایکی امنیت ماموری ساغلیکلری
اوچون ایچیب اؤلترگن ابدیلر:
- تونا کون اوچ "حمدی فیل" توتتیک. اما هیچ قیسی سیدن
رئسی بیزدی خوشی کپلمه دیدی.

- بو رئیس هم عجب آدم بیکاره. دایم بهانه ایزلهیدی و انتقاد قیلماقچی.

- استه! ای او بورچکده اؤلتیرگن آدمدی بیر قره! یکه اؤزی.

- هه، اؤزی چاغی!

- بیراق ایتیشلریچه حمدی فیل سیمیز اېمیش. و بو آدم جدا اریغ و بیر تیکه استخوان-کو!

- برادر، پولیستی گیریدن قاجماق و یشینماق آسان ایش می؟
آدمدی جانیکه قنچه گوشت و یاغی بؤسه، سوو قیلهدی!

- توغری ایتهسن! اما او مردکتی ساچینی رنگی قره، حمدی فیل دیکى بؤلسه بلوطی.

- عجب، او آدم شونچه هم چؤل و بیابانلرده قاجیب یورگن که، ساچلری قره یگن. اوندن تشقری، کیم بیلهدی دیسن، ساچینی بؤیه گن دیر!
- توغری! اما بو مردکتی ساچی کؤپ و قلین، حال بو که حمدی فیل دی ساچی سیره ک و آز.

- ایناغه جان! بیز قیرق بیلدن بېری شو ایشتی ایچیده بیز. بیر قاقچیندی آدم "زدگم قیلماق" اوچون ساختگی ساچتن هم فایده له نیشی ممکن!

- اونده نهگه معطل بیز؟ تورکېل، باریب مردکتی اوشله یلیک!

- ایکله مامور، میزده یلغوز اؤلتیرگن مردکنی قاشیگه باره دیلر.

- جنابتی آتلی نیمه دی؟

- حمدی.

مامورلر بیر-بیر لریگه غالبلرچه قره دیدیلر.

- اۆزی دېب، ایتمه دیم می!
- احتیاط قیل، قورالی بولیشی ممکن!
- قؤلرینگدی کؤتر! قیمیر له مه!
- چؤنتکلرینی تلاشی قیل!
- جنابلر، نیمه گپ بؤگن، مېندن نیمه ایسته یسیز لر؟
- یالله، یؤلگه توش!
- قه پیرگه؟
- قوماندانلیککه!
- اخیر مېن نیمه قیلدیم؟
- کؤپ گپیر مه، برچه نرسه نی اؤشه پیرده ییلیب آلەسن!...

ینه بشقه بیر شهر خیابانلری نینگ بیریده، ایکی پولیس بیر یؤلواچی نینگ آلدینی تۆسه دیلر:

- آغزینگدی آچ، کۆره ی!
- والله آغزیمده هیچ نرسه یاغ.
- آدم بله سیده ی آغزینگدی آچ، دېمن!

یؤلواچی مردک آغزینی آچه دی. پولیس دقت بیلن آغزینی باللب، اورتاغیدن سؤره یدی:

- اؤشه قاغازگه قره، بلنده گی جغ قه نېچیته تیش تۆلدیریلگن و پستده گی سیده نېچیته سی طلا پوش قیلینگن، دېب بیتیلگن؟

پولیس یؤلواچی نینگ تیشلرینی سنه یدی: بیر... ایکی... اوچ... تورت... (قیمیر له سهو قیلدیم!)

- بیر... ایکی... اوچ... تۆرت... بېش... ییگیرمه تۆرت! ییگیرمه تۆرتته تیشی بارابکن .
- ییگیرمه تۆرتته؟ نېچيته سی توشکن؟
- سکیزته سی .
- اوهو... هو... او تانیلمسلیگی اوچون اؤزی تیشلرینی چیغرکن .
- جنابلر، مېنینگ همه تیشلریم مصنوعی، بیرته سی هم اؤزیم دیکی اېمس!
- قره قاغازده نیمه یازکنلر، مصنوعی تیشلر حقیده بیران نرسه بار می؟
- بو حقدە هیچ نرسه بیتمه کنلر .
- حتماً اونوتکنلر... ینگلیشمه سم بو اؤزی، حمدی فیل دی اؤزیگینه سی . گوده سی فیله دی کته!
- بو تیشینی قره، طلا پوشی بار!
- یالله یؤلگه توش!
- قه پیرگه؟
- قوماندانلیککه...

نېچه کوندن ساره ولایتلر، اولوسواللیکلر، چېگره پُسته لریدن ... استانبول عمومی امنیه قوماندانلیگی گه یوزلب تیلگراف بیتیب کېلدی:

"... قوماندانلیگی ... سانلی تیلگراف، ... سانلی پیام جوابیگه معلوم قیله دی که: بیزنینگ عملیات ساحه میزده ۱۴ کیشی حمدی فیل قؤلگه توشیریلگن. برچه سینینگ قهوه یی یؤل-یؤل کیمی بار، اولردن سکیزته سینینگ آلتین تیشلری بار. اوشلنگنلر تحت الحفظ مرکزگه

جۇنەتیلدى. شو تەدەد بېترلى مى يا اۋغرىنى ايزلشگه دوام اېتتيره يليك مى؟
التماس شو حقدە بيزگه بو يروق بېرىنگ!"

"... و ... قوماندانلىكلرى ... سانلى تىلگراف، ... سانلى پيام جوايىگه
خبر بېرە ميز: بيزىنىگ عمليات ساحه ميزدە آغرىلىگى ۱۸۰ دن ۲۲۰ كىلوگچە
بۇلگن ايكي درجن حمدى فيل اوشلنگن. آغرىلىكلردە گى فرقلر ترازو
تاشلرى نىنگ تۇغرى بۇلمە گنلىگىدن. برچە سىنىنگ كۇزى كىملىك
اداره سى كۇرستمە سىدېك خيره كۇكىمتىل. حمدى فيل اېكنلىكلرىگه شك
يۇق. اولر نىنگ هيچ بىرى اعتراف قىلىشگه حاضر بۇلمە گنلر. اوشلنگلر
تحت الحفظ مركزه يىبارىلدىلر. قالگن بشقه لرى نىنگ اوشلش اوچون
مامورلر دقت بىلن كوزە تىب يورىدىلر. حرمت بىلن"

استانبول عمومى قوماندانلىگى تىلگرافلرنى آلگندن كىين، برچە
ولايتلر، اولوسواللىكلر و چېگره قوماندانلىكلرىگه اوشبو متحدالمال نامەنى
مخابره قىلدى:

"قوماندانلىك نىنگ وقتىنچە ليك توتوقخانه لرى، عمومى قماقخانه لر
و حتى اتاقلر، تشنابلر و يۇلكلر گچە حمدى فيلدىن تۇلىب كېتگن. اېندى بشقه
حمدى فيلر نىنگ توتگىدىن اۋزنى تىنىنگ؛ چونكە بوگون حمدى فيل،
اونىنگ طفىلى كۆپ بىگناه مردم عذاب چېكىب، ناحق اوشلنگن لىكلرىنى
اېشىتىب، اۋز اياغى بىلن قوماندانلىككە كېلىب تسليم بۇلگن و قاچگىدىن
عذر سۇرە گن!"

جراحلر نینگ خلق ارا قوریلتایی

جراحلر خلق ارا قوریلتایی "لوبلیکس" شهریده دایر بۇلدى. دنیا بویوک جراحلری نینگ بو اۋنونچی خلق ارا قوریلتایی، هم جهان طبیات بیلیملىرى دایره لری و هم عادى مردم نینگ توجه سینی اۋزیگه جلب اېتدی. اوشبو مثل سیز قوریلتایده دنیانینگ بیر عده مشهور جراحلری قتنه شیب، قوریلتای ایشلرینی گزارش برماق اوچون اېسه تورلی اۋلکه لردن کۆپ خبرنگارلر هم تۋپلنگن اېدی. خبرنگارلر، فوتبال مسابقه لری یا مشهور سیاسی شخصیتلر یا هم اۋزلری نینگ اېنگ سۋنگگی مود کیم لرینی نمایش بره دیگن سینما یولدوزلریگه مصاحبه قیلماق اوچون هجوم قیلگنلریدېک، اوشبو قوریلتاگیه هجوم کېلتیرگن اېدیلر. پروگرامگه کۆره، قوریلتایده ییگیرمه اوچ مملکت نینگ مشهور جراحلری اۋزلری نینگ اوشبو ساحه ده گی اینگ اینگی یوتوقلری حقیده سۋزله ماچچی اېدیلر. انسان بدنینی پرچه-پرچه اییریپ، اولرنی قیته دن بیر-بیرىگه اولش (پیوند قیلیش) ایشی آلدلریگه سوو ایچگندېک ساده و آسان بۇلگن، زبردست و ماهر جراحلر هم قوریلتاگیه قتنشگن جراحلر ارسیده بار اېدی.

جهان مطبوعاتی اؤزلری نینگ بیرینچی بېتلیده، سوزیش کیملری نینگ اینگ سؤنگگی مودللی و فوتبال مسابقلری نتیجه سی خبرلری یانگینه سیده اوشبو جراحلر خلق ارا قوریلتایی حقیده هم نېچه سطر یازدیلر . قوریلتای نینگ بیرینچی کونی معمول تشریفات و ایکنیچی کونی هم عادی صحتلر بیلن اؤتدی . اوچینچی کونی جراحیک علمی نینگ اینگ سؤنگگی یوتوقلری حقیده گی صحتلر باشلندی .

بیرینچیدن امریکالیک مشهور جراح داکتر کلیمان یاردمچیسى بیلن بیرگه خطابه میزی آرتیگه باریب ، سؤزلشگه باشلادی . قوریلتایده گی برچه حاضر جراحلر قولاقلریگه مخصوص گوشیلرنی قؤیدیلر و خبرنگارلر هم شاشیلیب قلم و کاغذلرنی شی له دیلر . هر بیر اشتراکی مخصوص گوشیلر ارقلی ، صحتلرنی ایسته گن تیلیده تینگلشی ممکن ایدی . داکتر کلیمان سؤزلرنی شونداق باشلادی :

- حرمتلی مسلکداشلر! جراحیک علمی ساحه سیده گی اؤتیز بېش بیلیک تحقیقات و قیمتلی تجربه لریم همده اینگ ینگى کشفیم نی سیز عزیز کسبداشلریم حضوریگه تقدیم قیلشدن فخرلنه من . بوتون دنیاده ، حالیکچه هیچ کیم انسان قؤلی برماقلریده گی چیزیلر شکلینی اؤزگرتیرالمه گنینی یخشی بیله سیزلر . بوگونگچه طبابت و جراحیک علمی بو ساحه ده آغه بارمه گن ایدی . بو حقه ده عالملر حتی بیر سطر هم یازمه گنلر . قچان که برماقلرنینگ تهریسی جراحیک ارقلی آلیب تشلنسه ، اؤرنیگه اوسیب چیقمن تهری نینگ چیزیلرلی تغین اؤشه ایلگرگی چیزیلردېک دیر . شو اساسده ، برچه کانگسترلر ، اؤغریلر و جنایتچیلرنی پولیس اوشله ی اله دی . بیراق حضورینگیزگه تورگن کمینه ، کؤپ محنتلر چېکیب ، بیللر

بۈی تینیم سیز ایزلەنیش و سیناولر ارقەلی انسان برماقلى چیزىقلرىنى اۋزگرتیشگە موفق بۈلگنیم نى فخرلەنئب ایتەمن. منە مەنئنگ یانئمدە تورگن کئشى، امریکانئنگ مشهور سرمایەدارلرئدن و میوہ شربتلرى ائشلب چئقرەدیگن بیرىک فابرىکەلرنئنگ اېگەسى دئر. جناب نئنگ آتى مستر توماس دئر. اما پولیس اونى "جک" آتىگە تانئیدی و برچە دوسیهلرى شو آت بئلن بار. بیر زمان اېنگ خطرناک کانگستزلردن بۈلگن بو کئشینى، اۋن بئلدن بېرى پولیس ائزلب، قئدیریب یورگن. بیراق پولیس حالئگچە او کئشینى اوشلشگە موفق بۈلمەگنئنى خرسندلئک بئلن ایتەمن.

منە اېندی اېسە "توماس" جنابلرى مئیلاردلر بۈلگنلر و پولیس بو اۋشە ائلگرگى کانگستر اېکنلئگى نى ثابت قئلالمەئدی. عزیز همکارلر، برماقلىنئنگ پلاستئک جراحلئگى نەئلغوز قئبن بیر عملیات، بلکە اېنگ کۋپ درامدلى جراحلئک عملیاتى هم دئر. التماس، اوشبو عجاب جراحلئک جزئئاتئنى نمائش اېتەدیگن فئلمنى کۋرئنگلر.

فئلمنى کۋرگندن کئبن، برچە حاضر کئشئلر امریکالئک حرمتلى همکارلرى دنئا جراحلئک علمئ نئنگ بئرئنچى درجەلى کاشف و متخصصى اېکنئنى تصدئقلە دئلر.

بئراق انگلئس جراحلرى نمائندەسى اۋز یوتوقلرى حقئدە سۋزلەگندە، برچە نئنگ فکرى اۋزگردى. انگلئس جراحسى داکتر ب. لئنس بئر کئشى بئلن بئرگە خطابە مئزى آرتئگە باردى. او دېدى:

- حرمتلى همکارلر! مەن حالئگچە طبابت تارئخئدە نظئرى نې کۋرئلگن و نې هم اېشئتئلگن خارقالعادە و حئرئتلرلى بئر جراحلئک

عملیاتی حقیده سؤزله ماچچی من. بو عملیات ارقه لی جهان بشریتیگه بویوک خدمت قیلینشی ممکن.

سیز مہنینگ یانیمده ایکینچی جهان اوروشی قهرمانی "میتا"نی کؤریب توریب سیز. او بیرمه-بیر اوروشده، یلغوز اؤزی یاونینگ بیگیرمه آلتی عسکرینی اؤلدیردی، بیراق شو چاغده، افسوس که ارقه دن بیر بمب باشیگه تہگیب، باشینی تنه سیدن ایردی. اونی تہزده شفاخانه گه آلیب کہلگنلریده، مہن دراو ماهرلیک بیر جراحیک ارقه لی، مخصوص کریم بیلن باشینی تنه سیگه یاپیشتریدیم. او اولکیدن ہم یخشی بؤلدی و اہندی حتی اتم بمبی ہم اونی تنه دن ایرالمهیدی. منہ اہندی، معجزه قیلہدیگن کریم رازینی سیز بیلن گیرہ من...

برچه قوریلتای اعضالری تعجب قیلدیلر. بونداق بویوک کشف جراحیک عالمیده کؤریلمہ گنلیگی و بونداق فایدہ لی نطقنی ہیچ قچان اہشیتمه گنلیکلرینی تن آلدیلر.

بیراق فرانسه جراحیلری نماینده سی نینگ نطقنی، تغین برچه سی نینگ عقیده سینی اؤزگرتیدی.

فرانسوی جراح اؤته خوش اندام و کہلیشگن بیر چیرایلی عیال بیلن مکروفون آرتیگه باردی. قوریلتایده گی آدملر عیال نینگ چیرایلی قامتینی کؤریب، بوتون بدن اعضالری جیمیرده ب، قتیق قیمیرده ب کبتدی! فرانسوی جراح نطقینی شونداق باشلہدی:

- حرمتلی همکارلر! مہن پلاستیک جراحیگیدہ کتہ یوتوققہ اہریشگن من. بو آلتیمیش بپش یشر گؤزل عیال مہنینگ قہیین آنہم

اېكنليگيني آلدیندن بېلب قۆينگلر. (تالارده هممه توردي) فرانسوی جراح بیر آز جيمليکدن ساره، سۆزيگه شونداق دوام اېتدی:

- مېن بیر خارق العاده پلاستيک جراحیگي بیلن کۆريب تورگنيزدېک قری بیر خاتیننی یاش و چیرایلی عیالگه اؤزگرتدیم. اونینگ چیرایی جدا سحرلی، بشقه لر اویاقده تورسین، حتی اؤزیم نینگ یوره گیمنی هم اېلتگن!

فرانسوی جراحی نینگ نطقى تینگلاوچیلر نینگ گولدوراس قرسکلری بیلن قرشی آلیندی. اونینگ ایزیدن آلمانلیک جراح لر نماینده سیگه نوبت اېتدی. او مکروفون آلدیگه باریب دېدی:

- عزیز همکارلر نینگ بېلیشلی کپره ک که: اؤلیم برچه بدن اعضاسی نینگ فعالیتی تاختمه یدی؛ مثال اوچون: سکتە کسللیگیده، یوره ک ایشله مه ی قالگن زهاتی، بشقه اعضالرگه قولە ی شرایط برابر قیلینسه، اولر اؤز فعالیتلرینی دوام اېتیره بره دیلر. یا سل کسللیگیده، فقط اؤپکه لر ایشدن چیقه دی. مېن، یوره ک یا شش لر ایشدن قالگنی بیلن، دایمی اؤلیم یوز برمه ی، سلوللرنی تیریک سقلش ممکن لیگی نی عملده ثابت قیلگن من. مېن کۆپ بیللر تحقیقات قیلب، اؤلگن آدم لر نینگ اعضاسیدن بشقه تیریک انسانلر توزه تگن من.

شونده آلمانلیک جراح قیسقه جیم بؤلب، کپین چهره سی قدیم یونان نینگ افسانوی پهلوانی "اپولون" گه اؤخشه گن بیر بیگتنی حاضر کیشیلرگه کؤرسه تیب، دېدی:

- بونینگ ایاقلری، اپانديستدن اؤلگن بیر سپورتچی نیکی؛ تنه سی اېسه باشیگه ضربه تېگیب اؤلگن بیر کوره شچی پهلوان نیکی؛ باشی هم بیر

مسلول کسلدن و یوره گی هم دارگه آسیلگن بیر گشتاپو (نازیلر نینگ مخفی پولیسی) نیککی دیر!

قوریلتای قتنشچیلری بیر آواز بیلن، آلمانلیک جراح نینگ حیرتلنرلی عملینی جراحلیک عالمی نینگ اهنک بویوک عملی، دهب ایتدیله. جاپانلیک جراح حالی نطق قیلمه گنلیگی اوچون، قتنشچیلر قطعی فکر بیلدیریشنی اهرته گه معطل قیلدیله.

اهرته سی کون قوریلتای تغین اؤز ایشیگه دوام اهددی. "داکتر هیمی شیاما" خطابه میزی آرتیگه باردی. او، یانیده تورگن کلته بویلی قری جاپانلیککه اشاره قیلیب، شونداق دېدی:

- بو آدم بیر جاپانلیک متعصب کیشی دیر. سوادسیزلیگی و کلته بویلیگی اوچون، ایکینچی جهان اوروشیگه قتنشالمه دی. او مونداق بیر کته حقارت و روحی ضربه گه چیدالمه ی، قرینی بیر تیب، ایچکلرینی میدانگه تۆکیب تشله دی....

قوریلتا نینگ سؤنگگی کونی اهدی. اوشبو قوریلتا ییده بیرینچی اؤرینی اېگللش اوچون هر سؤزلاوچی اؤز یوتوقلری و کشفیاتی حقیده آب و تاب بیریپ، توضیح بېر اهدی. بیراق قوریلتای اعضاسی ایچیده فقط بیر کیشی اینده مه ی، جیم و اویگه توشیب اؤلترگن اهدی. جلسه رئیسی اونگه ایملب، دېدی:

- جناب، سیز نینگ بو قوریلتا ییده ایتهدیگن بیران سؤزیز یاغ می؟
- نېگه، بیراق حاضر کیشیلر نینگ اونچه لیک توجه لرینی جلب اېتالمسه، کپره ک.

تالار نینگ بورچگیدن بقیر-چقیر توردی:

- بيز اېشتيشنى ايسته‌ى ميز!
- برچه قوريلتاي اعضاسى اوز كشفياتلى حقيده سوزلشلى كپرهك!
- التماس، مكروفون آرتيگه مرحمت قىلىنگ!
حاليگچه بير آغيز سوزله‌مه‌گن جراح، مكروفون آرتيگه باريشگه
مجبور بۇلدى. او بير قولتوم سوو ايچگندن سۇنگ، اشتراكچىلرگه باقىب
دېدى:

- اېندى حرمتلى مسلكداشلريم مېنىنگ نطقىمنى اېشتىماقچى اېكنلر،
مېن اجرا قىلگن "تماغ تانسلى" عملياتى حقيده قىسقه‌چه سوزله‌ى من.
عجيب و غريب تاووشلر و كولگىلر تالارنى تۇلدىردى:
- بو جناب، شونچه عجايب كشفياتدن كېين، "تانسل عملياتى"
حقيده سوزله‌ماقچى!

آدملر نىنگ تىمسخر و كولگىلرى سۇزلاوچى جراحى عىبانبى قىلدى:
- جنابلر، مېن متواضع آدم بۇلگىم اوچون گىنه، بو جراحلىك
عمليات نىنگ بويوك اهمىتى حقيده سوزلشنى ايسته‌مه‌ديم. اما سىز نىنگ بو
كولگى و رىشخندلىكلرىز مېن اوچون چىدم سىز. "تانسل" عملياتىنى اجرا
قىلىشىم اوچون، مېنى مسخره قىلىشگه حقىنگىز يۇق!
اشتراكچىلر نىنگ مسخره‌لرچه كولگى تاووشلى كۆپەيدى. هر كىم بير
نىمه دىبه بېردى:

- سىز نىنگ جراحلىك عملياتىز جدا مزخرف اېكن!
- "تانسل" جراحلىگى بونداق قوريلتايگه اشتراك اېتگن كىشىگه
شرمنده‌لىك!

- مېن هيچ قچان بونداق كىچىك جراحلىكلرنى قىلمە‌ى من!

- "تانسل" جراحیگی نرسلریننگ ایشی!
- قوریلتایده بیر تانیقلى جراح اوچون "تانسل" حقیده سؤزلشیم خجالت آور دیر!
- آدملریننگ کنایه لی سؤزلی سؤزلاوچینی کوپراق عصبانی قیلدی. او اؤپکه (غصب) و اچیقدن قلتیره ب یوکسک سېس بیلن دېدی:
- سیزلر، مېن تانسلینی تماغیدن چیقوگن آدمنی تانیی سیزلر می؟
- بیز اوچون او آدم نینگ کیملیگی مهم اېمس. حتی بیرلشگن ملترلریننگ سرمنشی سی بؤلسه هم!
- جناب، "تانسل" عملیاتی انسان شخصیتیگه نیمه علاقه سی بار؟
- سؤزلاوچی غضبدن قیزرگن حالده، بقیر-چقیر ایچیگه شاقینه دی:
- مېن "تانسلی" چیقوگن آدم روزنامه نگار اېدی.
- قوریلتای اعضاسی تغین کوله باشله دیلر. اولردن بیرى دېدی:
- روزنامه نگار، تاجر، مامور، عسکر و ... "تانسل" چیقهریلیشیده نیمه فرقی بار؟
- سؤزلاوچی غالبلرچه کولیم سیره گن حالده، یوکسک تاووش بیلن دېدی:
- "تانسل" عملیاتی توری قتللمرگه تېگیشلی آدملرده هیچ فرقی یوقلیگینی اؤزیم هم یخشی بیلهم؛ چونکه جراح نینگ پیچاغی قرشی سیده کمبغل و بای بیردېک. بیراق شونی بیلینگلر که، مېن روزنامه نگاریننگ "تانسلی"نی چیقهره دیگن چاغده، روزنامه نگارلر مطلق صورتده آغیزلرینی آچماقعه حقلى یوق، دېگن قانون وضع قیلینگن اېدی. شونینگ اوچون، مېن روزنامه نگاریننگ "تانسلی" نی مخرجیدن چیقهریشگه مجبور بؤلیم!!

آدملر نینگ یوزیدن بیردن کولگی اریدی (یوقالدى).
سؤزلاوچی نینگ سؤزلى دواملى گولدوراس قرسکلر بیلن قرشى آلىندی.
اؤنینچی خلق ارا جراحلر قوريلتايى نینگ برچه اشتراكچىلىرى بیر آواز بیلن،
روزنامه نگار نینگ "تانسلى" عملیاتىنى طبابت دنیاسى نینگ اېنگ بویوک
جراحیلىك عملیاتى و طبابت علمى نینگ اولکن یوتوغى دېب بهاله دىلر و
سؤزلاوچی جراحگه بیرینچی اؤرىنى قوتلش حالده تالارنى ترک اېتدىلر.

بیزله آدم بؤمه ی بیز!

زیچ جمعیت اره سیدن "برادرله، بیزله آدم بؤمه ی بیز!" دېگن اریغ اؤلمه لی بیر چال نینگ تاووشی، ریل ایچیده گی هممه نی برهم بردی. بلاخره بشقه لر هم تصدیق بېلگیسی صفتیده: "تۆپه-تؤغری، البته، شونداق، بؤمه ی بیز!" دېب باشلرینی قیمرلتدیلر. بیراق بو اؤرتده بیر کیشی کیریب، دېدی:

- جناب بو نیمه رقم گپیرماق دی... سیز همه نی اوزیز مینن قیاسله ی سیز می؟ کته لری بیز ایتگنلریده ی: "کافر همه نی اوز دینی گه دېب اویله یدی" التماس، گپیزدی قه یتیب آلینگ.

مېن اؤشه پیت ییگیرمه بېش یاشلی ییگیت اېدیم، بو آدم بیلن همصدا بؤلیب، قانیم قینه گن حالده اعتراض بیلن دېدیم:

- آدمیزاد اوچون بیر آز حیا هم یخشی نرسه!
چال مسافر عصبانیتدن دیک-دیک قلتیره گن حالده قیته شاوقینله دی:
- بیزله آدم بؤمه ی بیز!

ریلده گی مسافرلر هم اونینگ سۆزینی تصدیقلا، باشلرینی
قیمیرلندیلر. باشیمگه قان یوگوردی. عصبانیتدن ایاققه بند اېمس اېدیم،
شاوقینلب ییبردیم:

- ای بی سور مردک! بی فکر آدم! کله ننگه میه ننگ بار می یا یاغ
می؟ اېندی ییلماقچی من که اصلاً ننگه ییزله آدم بؤمه ی ییز؟ جدا یخشی هم
آدم بؤله ییز... شونچه هم آدم ییز که همه نی حیران قالدی رکن...
ریل مسافرلری اعتراض شکلیده همه سی بی رگه مېنگه یورش قیلدی لر:
- یاغ، ییزله آدم بؤمه ی ییز... انسانیت و معرفت ییزله دن کؤپ
اوزاق...

ریلده گی جمعیت نینگ همصدالیگی و اولر نینگ داد و بیدادی چال
نینگ الوینی سؤندیردی. او مېنگه یوزله نیب دېدی:
- قره بله جان، بیله سن می، ییز همه ییز "آدم بؤمه ی ییز!" قیته سېسینی
غور قیلیب: "ییز حتی عمری ییزدی آخیری گچه هم آدم بؤمه ی ییز، دېب
جرأت مینن ایتیش ممکن" دېدی.

سېسیمدی چیغمه دیم. بیراق منه اؤشه کوندن پېری ییللر اؤتیب،
اؤزیمدن سؤره ی من: آخر ننگه ییز آدم بؤمه ی ییز؟...

سؤنگگی ییللرده قماققه توشگنیم، نېچه ییللیک معما و مشکلیمنی
حل بؤلیشی و بو رازدن پرده کؤته ریلیشیده مېن اوچون کته چانس اېدی.
قماققه نینگ کته سالونیده اؤلکه م نینگ اېلیک کیشی سیاسی محبوسلری
ییلن تانیشش نصیبیم بؤلدی. بولر یورتیمیز نینگ ییری ک شخصیتلری،
عالیرتبه عملدارلر، حاکملر، رئیس لر، معزول وکیللر، ایلگرگی کابینه لر نینگ
سیاسی سیمالری، مهندس لر و داکتر کبی مشهور کیشیلر اېدی لر. اولر نینگ

کۆپلری اروپا و امریکاده تحصیل قیلگن ابدیلر. اولر کۆپلر متمدن، ترقی ایتگن، رواجلنگن و رواجلنمگن و حتی کپین قالگن اۆلکه لرنی هم یقیندن کۆرگن ابدیلر. هر بیرى بیر نېچه تیلنى هم بیلر اېدی. سیاسی بحثلر و انتقاد بۆلگنده، اولر بیلن فکرداش بۆلمه گنیمگه قره مه ی، اولردن کۆپ نرسه لرنی اؤرگندیم. اېنگ مهمی، اېسکی معما و رازیمنی بیچیشگه اېریشدیم.

محبوسلر نینگ ملاقات کونى عایله م مېنى کؤرماق اوچون کپلر اېدیلر. مېنگه یخشی خبرلری بۆلمه گینى بیلر اېدیم. اویدی کرایه سینى بېر مه گن بیز؛ کوچه بیزده گى بقالدى قرضلری آشیب باراتتى و شونگه اؤخشش گپلر. برچه سى ناخوش و یاقیمسيز خبرلر... نیمه قیلیشیم دی یلمس اېدیم. باشیم ایله نیب گنگیب قالدیم. همه یاقدن امیدیم اوزیلگن اېدی. بیر داستان یازمه ن، بیرار مجله خریدار بۆلسه کپره ک، دېدیم اؤزیم بیلن.

شو تصمیم بیلن قلم و کاغذنى قۆلگه آلیب، قماق نینگ منجه سى (تختى) اوستیگه اؤلتیردیم. اېزمه لیک قیلیب، اېک-چلپک ایتیب وقتیمنى بیهوده اؤتکرماقچى اېمس اېدیم. هنوز بیر سطر یازمیسمدن، قماقده گى اؤرتاقلردن بیرى قاشیمگه کۆکه ریب، منجه نینگ بیر چپتیگه اؤلتیردی. اونینگ گپیرگن بیرینچى سؤزى شو اېدی:

- بیز آدم بؤمه ی بیز، هه آدم بؤمه ی بیز...

بو حقه ایلگریدن بیر آز خبریم بارلیگی همده داستان یازیشیم اوچون، اوندن نیمه گه؟ دېب سؤره مه دیم. بیراق او خودی مېنگه توضیح بېریشگه وظیفه داردېک، دېدی:

- یخشی دقت قیلینگ، نیمه اوچون آدم بؤمه گنى بیزدی بیله سیز می؟

مېن اوندن هیچ بیر سؤراق قیلیمسمدن، ینه عصبانیت بیلن باشله دی:

- مېن سويسده تحصیل قیلگن من . آلتی ییل هم بلجیمده قان یوتیب یوریدیم . قماقداشیم سويس و بلجیمدهگی تحصیل دوری آقیمی و ایشلری نینگ برچه حادثه و فعالیتلرینی ایچینگ-بیچینگ ییلن قصه قیلدی . مېن جدا ناراحت اېدیم ، بیراق گپیرماققه علاجیم یوق اېدی ... صحبتی چاغیده اؤزیمدی قاغاز-ماغاز ییلن مشغول قیلیب ، قلمنی قاغاز اوستیگه قۇیدیم . شونداق قیلیب ، بلکه داستانیی بیر-ایکی آغیز سؤز ییلن توگه تیب شریدن قوتیلرمن ، دېب اونگه شاشیلینچ و ضرور ایشیم بارلیگینی بیلدیرماقچی اېدیم .

بیراق او نې متوجه بۇلر اېدی و نې هم مېنی تینچ قۇیر اېدی . مبادا بیلگن بۇلسه هم اؤزینی بیلمس لیککه اورگن اېدی !

- او ملکلرده قۇلیگه کتاب بۇلمه گن کیشینی کورمه یسن . اگر ایکی دقیقه هم بۇش بۇلسه لر ، دراو کتابلرینی آچیب اۇقیشگه باشلیدی لر . موترده ، سرویسده ، ریلده ، پارکده برچه یېرده کتاب اۇقییدی لر . اېندی اۇیلب کور ، اولر اویلریده نیمه خاد قیلسه لر؟! کورگنیزده ، تعجبدن شاخ چیقهره سیز ؛ هرکیم معلوماتیگه یره شه بیر کتابنی آلیب اۇقییدی ؛ اصلیده او آدم لر اېزمه لیک و یاوه گویلیکدن بیزار لر !...

- به ، به ، قنچه یخشی و عالی ...

- هه ، اولر نینگ طبیعتی شونداق . بیز ملتگه هم بیر قره سینلر-چی . بو جمله ده بیر عالم معنی بار . ملکی بیزده کتاب اۇقییدیگن بیرانته آدمدی تاپاله سن می ؟ آغا جان بیز آدم بۇمه ی بیز ... ، بۇمه ی بیز .

- بوتونله ی توغری ، دېدیم .

توغرى دېگن سۆز آغزىمدن چىقىشى بىلن قىتە عىبائى بۇلدى، يىنە سويسلىكلەر و بلجىملىكلرنىنگ كىتاب اوقىش مدنىتى و طرىقىدن كىردى. اوقاتلەنىش پىتى يقىن بۇلگنى اوچون اىكىمىز توردىك. او:

- اېندى نىمە اوچون آدم بۇمەگنى بىزدى بىلدىنگ مى؟
- ھە، دېدىم!

بو منتقد آدم ىرىم كونىمنى فقط سويسلىكلەر و بلجىملىكلرنىنگ قىنداق كىتاب اوقىشلىرى قىسەسى بىلن ضاىع قىلدى. غذامنى تىزىپ، قىتتىم. تىغىن اۋشە داستاننى يازىشكە باشلەدىم. قلم و قاغاز قۇلىمدە اېندى يازەمن دېگنىمدە، بشقە بىر قىماق اۋرتاغىم كېلدى و منجە اوستىگە اۋلتىردى.

- نىمە اىش بىلن مشغول سن؟

- بىر داستان بىتماقچى من...

- اى بابا، بو پىردە خو داستان بىتىب بۇلمەيدى. بو بىروبار و شاوقىندە بىر نرسە بىتىب بۇلمەيدى. بو بقىر-چقىرلردى اېشىتمەى سن مى؟... سىز اروپا كېتىگن مىسىز؟

- ياغ، اياغىمدى توركىەدن تشقىرى قۇيمەگن من...

- آە. آە. آە، بىچارە، اروپاگە بىر قىتلە بارىشىزدى جدا ھم اىستەى من. كۇرماغى واجب. اولرنىنگ تورموشى بىزلرنىكىدن اۋزگچە. مخصوص اخلاقلىرى بار. مېن برچە اروپانى گىزگن من. بارمەگن بىرىم قالمەگن. دنمارك، ھالند و سويسدە ھمە پىردن كۇرە كۇپراق اېدىم. قرە او بىرلر قىنداق دىر، بىر-بىرلىگە حرمت بىلن باقەدىلر، ھىچ كىم نى بىكارگە حتى كىچىك بىر تاووش مىنن ھم اذىت قىلمەيدىلر. بشقەلرنىنگ تىنچلىگىنى بوزمەيدىلر. اېندى اۋز وضعىتى بىزگە بىر باقىنگ، بو شاوقىنلر نىمە دى... شونداق اېمس

می؟ مېن اوخلشنى بلکه ایسترم، یا بیرار نرسه بیتر من، یا بیرار نرسه اوقیماقچی من، یا اصلاً بشقه بیرار ایشیم بؤلشی ممکن... سیز بو شاقینلر بیلن داستان بیتاله سیز می؟ آدمدی اهرکین قویمه دیدیلر...

- مېن بونداق شاقین و بیروبار ایچیده هم بیر نرسه بیتاله من، بیراق بیر کیشی نینگ بارلیگی حواسیم بوزیلگنی گه بیترلی، دېدیم.

- جانیم، بو شاقینده بیر نرسه بیتیب بؤلمه دیدی-کو. شاقین هم بؤلمه یخشی اېمس می؟ سیزدی ناراحت قیلشگه نیمه حقلری بار. سېکین گپرسه لر هم بؤلهدی-کو. جانینگگه قسم که دنمارک، سویس و هالنده بونداق نرسه اصلاً ممکن اېمس. اولر نینگ مردمی کمال خوشلیک و تینچلیکده یشه دیدیلر. کیشی اولرگه مزاحم بؤلمه دیدی. چونکه او بیرلرده مردم بیر-بیریگه حرمت قیلهدی. لیکن بیزلرده چی؟ بیز نینگ خراب بؤلگن بیری بیزده بیر-بیری بیزدی آدم حسابله مه ییز. بی تریه لیکدی تصدیقله ی سیز می؟ اما هیچ چاره یاغ.

او گپیرر اېدی و مېن اېسه باشیمنی اېگیب، قاغازگه کؤز تیککن اېدیم. بیتمس اېدیم، بیراق بیتیب تورگن آدملر دېک اؤزیمنی مشغول قیلگن اېدیم. او دېدی:

- ناحق اؤزیزدی چرچتمنگ، بیتالمه ی سیز. برچه بیتگنلریزدی اوچیرینگ. اروپا بشقه چه جای... اروپایی چین معناده بیر انسان، مردم بیر-بیرینی سېوه دی، بیر-بیریگه حرمت قیلهدی. اما بیز مردم قنداق بیز... شو دللیگه کؤره، جناب بیز آدم بؤمه ی بیز، هه بیز آدم بؤمه ی بیز...

حالی هم روده درازلیک قیلماقچی اېدی، بیراق اونی چقیردیلر. چانسیم بار اېکن. شریدن قوتیلدیم. اؤزیم بیلن دېدیم:

- خدا قیلسین، بشقه بیرار کیشی کپلمه سین. باشیمنی اېگیب، اېندی
ایکی گینه خط بیتگنیمده بشقه بیر زندانی تپه مگه نازل بولدی. او:
- قنداق سن؟ دېدی.
- بار بول، یمان اېمس من، دېدیم.
منجه گه اؤلتیریب، دېدی:
- جانیم، انسانیتدن جدا اوزاق بیز...
ینه صحبت باشلنمه سین، دېب اصلا جواب بېرمه دیم. کیملیگی و نیمه
دېگنی نینگ قصه سیگه اېمس اېدیم! او مېندن سؤره دی:
- سیز امریکا بارگن میسیز؟
- یوق...
- اې بیچاره... نېچه آی امریکاده اگر بولسنگ اېدی، بو ارباغ اورگن
و خراب بولگن یورت نینگ قالاقلیک دلیلینی بیلر اېدینگ. جناب،
امریکاده مردم بیزلردېک وقتلرینی بیهوده تلف قیلمه دیدیلر؛ پت-شت
ایتمه دیدیلر؛ اېزمه لیک یاغ؛ وقتی آلتین بیله دیلر؛ اولر نینگ (Time is
mony) دېگن مشهور عجایب مقاللری بار. امریکالیک بېراوگه ایشی
بولگنده گینه او بیلن سؤزله دیدی، ینه فقط ایکی گینه قیسقه جمله؛ هرکیم اؤز
ایشی مینن مشغول... بیزلر هم شونداق بیز می؟ مثال اوچون منه شو بېردی
وضعنی کورینگ، آیلر بوی اېزمه لیک و بیهوده گویلیکدن بشقه ایشی بیز
یاغ. عطاردی قوطی سیده هم بولمه گن گپلر. شونینگ اوچون، امریکا
شونجه رواجله نیب، آغله بارگن. اولردی کون سه یین ترقی اېتگنلیگی دلیلی
هم شونده.

هیچ نرسه دېمه دیم. بو جناب امریکالیکیلریننگ یخشی صفتلریدن مونیچه آغزی کفلب گپیره دی، مزخرف خو اېمس. کیشی نینگ مزاحمی بؤلمه ییدیلر، مېنینگ ایشیم بارلیگینی بلکه بیلر و یؤلینی آلیب کېتیب، مېنی اوز ایشیمگه تیئچ قویر. اما او هم قویه دیگنلردن اېمس اېدی.

قنچه اوف و آف دېسم هم، اصلا غرتیگه هم ایلمه دی. کپچگی طعام چاغی بؤلدی، کبتماقچی بؤلیب، دېدی:

- جانیم، بیزله آدم بؤلهدیگن اېمس بیز. منه شو اېزمه لیکلر و وقت ضایع قیلیشلر بار اېکن، بیزله آدم بؤمه ی بیز!

- بوتونله ی توغری، دېدیم...

غذامنی شاشیلیب تېز بیدیم و بیتیشگه باشله دیم. "اؤزینگ دی بیکارگه قینه مه. قنچه محنت چکسنگ، بیهوده..."

بو تاووش تپه ی سریمدن کبلگن اېدی. باشیمنی کؤته ریب قره ی من دېگینچه، ینه بیر قماقداش اورتاقلریم منجه نینگ بیر چپتیگه اؤلتریدی و:

- خوب عزیز دوستیم، نیمه لر قیلاتیب سیز؟ دېب سؤره دی.

- هیچ نرسه، دېدیم. بیراق مېنینگ بو قیسقه عبارتیم جوابی شو اېدی:

- مېن چمه سی برچه عمریم آلمانده اېدیم.

تماغیم بؤغیلیب قالب، عصبانیت شدتیدن شاقینلب بیباریشیمگه سل قالدی. بو مقدمه نینگ قنناق روده درازلیگینی بیلر اېدیم. او دوام اېتدی:

- آلمان عالی اوقوو یورتینی اوقیب توگنگن من. حتی اؤرته مکتب تی

هم اؤشه بیره اوقیگن من. کؤپ ییللر اؤ بیره ایشله گن من. سیز آلمانده

ایشله مه دیدیگن آدمدی کورمه‌ی سیز. بیزله هم شونداق بیز می؟ مثال اوچون وضعی بیزدی بیر قره‌نگک. یاغ، یاغ، بیزله آدم بومه‌ی بیز. انسایتدن کوپ اوزاق بیز...

قره‌سم هر ایش قیلم هم داستان یازالمه‌یمن. اؤزیمگه بیهوده زحمت و فشار بهره‌من. شو اوچون کاغذ و قلمنی بیرگه قویدیم و برچه زندانیلر اوخله‌گندن سؤنگک یازه باشله‌یمن، دهب اویله‌دیم. آلمانده تحصیل قیلگن جناب حالی هم آلمانلیکلرنی تانیتر اهدی:

- کیم بؤلسه بؤلسین، آلمانده بیکارلیکک عیب دیر. آلمانلیکلر هیچ قچان بیکار قالمه‌یدیلر، بیکار هم قالگنده، اؤزلریگه بیرار ایش یره‌ته‌دیلر. دایم محنت قیله‌دیلر. منه سبن نیچه آی شو یرده قالب، اؤرنک اوچون بیرانته‌نی ایشله‌گینی کورگن میسن؟ منه اول اؤزینگی آله‌یلیک، قماقده بیران ایش قیلگن سن می؟ آلمانلیکلر مونداق اہمسالر، اولر اہسده‌لیکلرینی بیته‌دیلر؛ اؤز وضعلری حقیده بیر نرسه بیته‌دیلر؛ کتاب اؤقیدیلر؛ قیسقه‌سی، باشینگدی آغریتیپ نیمه قیله‌ی، بیر ثانیه هم بیکار اؤلتیرمه‌یدیلر. اما بیزله قنداق بیز؟ یاغ، هر نرسه دہسم آپک-چلپکک دیر. بیزله آدم بومه‌ی بیز...

شردن قوتیلگن چاغده یریم کپچه اهدی. اہندی بو چاغده، بیزینگک آدم بؤلمسلیگیمیز حقیده کنفرانس بهره‌دیگن کیشی یوقلیگیگه ایشانچیم بار اهدی. شو خیال بیلن اہندی داستاننی باشله‌گنیمده بیر کیشی نازل بؤلدی. جنابلری هم بیللر بؤیی فرانسه‌ده اہکنلر. کپلیشی بیلن آق دهدی:

- "جناب احتیاط قیلینگک! مردم اوخله‌گن، اویغانمه‌سینلر. مزاحملری بؤلمنگک تغین" جدا سبکین سؤزلر اهدی. تربیت قاعده‌لرینی فرانسویلردن اؤرگنگن بو جناب، جدا آدابلی اهدی. او دهدی:

- فرانسویلر جدا آدابلی و شخصیتلی دیرلر. کیشی ایشلب تورگنده، هیچ قچان اونگه مزاحم بؤلمه دیدیلر.

خدا به خیر قیلسین، مهن بو کبچه، یریم کبچه دن ساره ایشلشیم کپره ک، دهدیم اوزیمگه. فرانسه کبتگن جناب دبدی:

- ابرتهگه یخشی و ابرکین فکر مینن ایشله شیز اوچون، حاضر اوخلنگک. کویلب فرانسویلر ابرته لب ایشله دیدیلر. بیزله اصلاً ایشلش یتینی هم بیلمه ی بیز. ایش یتتی اوخله ی بیز، اوخلش چاغی ایشله ی بیز. انه شو اوچون کپین قالگن بیز. آدم بؤمه گنی بیزدی علتی هم انه شونده. بیزله حالی ببری آدم بؤمه ی بیز!

فرنگی مآب یانیمدن کبتگنیده، مینگه بشقه شیمه و مدار قالمه گن ابدی. کوزلریم اوز-اوزیدن یومیلر ابدی. اوخله دیم!

ابرتهنگ بشقه لر اویغانمسدن ابرته راق اویغاندیم. اویاغندیم و داستان یتیشگه مشغول بؤلدیم. قماقداش اورتاقلریمدن بیری تشنابدن قیتیه اتگنیده مینگه بیر باش اوردی. شونداق یول-یوله که ی، یتینی اریتمسден، باش-یوزیدن سوو تامچیلری آقه یاتگن حالده دبدی:

- بیله سن می، انگلیسلر چیندن عجیب آدملر دیر. سیز لندن یا بشقه شه ریده ریلگه مینگن بؤسه یز، سیز مینن بیر کویپه (ریل اتاقی) ده گی آدم ساعتلر اؤتسه هم، حتی بیر آغیز سؤزله مه دیدی. بیزله بؤسک-چی، بو نرسه لرگه پروایی بیز هم یاغ. نی ادب، نی نزاکت، نی تربیت. قیسقه سی برچه نرسه دن محروم بیز. شونداق اېمس می؟ مثال اوچون، ننگه سیزدی بو یرده ناراحت قیله دیدیلر. اوزنیکی بؤسین یا بیگانه، همه نی ناراحت قیله بیز. بنده خدانى ایشی بار، بؤش اېمس دېب، اصلاً اؤیله مه ی بیز. یا.. غ غ... بو

نرسه لرگه مطلقا اعتنا قيلمه‌ی، اېزمه‌لشگه باشله‌ی بيز... شو سبیدن، بيزله آدم اېمس بيز و آدم بؤمه‌ی بيز و نخواد آدم هم بؤلمه‌ی...

کاغذنی قتلهدیم، قلمنی هم کۆرپه‌چهنینگ تگیگه قويدیم، داستان بیتیشن واز کپچدیم. قیسقه‌سی داستاننی بیتالمه‌دیم. بیراق اؤرنیگه بیر نپچه داستاندن کۆره کؤپراق اؤرگندیم و اینیقه "بگه بيزله آدم بؤلمه‌ی بيز؟" دېگن مسأله‌نینگ علتینی بیلیم آلدیم.

اېندی کیم که قرشیمگه عصبانی بؤلیب:

- بيزله آدم بؤمه‌ی بيز! دېسه، دراو قؤلیمنی کۆته‌ره‌من و شاقینله‌یمن:

- جناب علت و سببینی مېن بيله‌من! دېمن.

سؤنگگی قماقغه توشگنیم نینگ یگانه اونومی هم شو اېدی، البته!

زنگله گن تونیکه!

بیر بار اهدی، بیر یاغ اهدی... قدیم زمانلرده بیر یوزیده هیچ نرسه سی بؤلمه گن بیر یورت بار اهدی. بو یورت نینگ بیر پادشاهی بار اهدی. ملت نینگ اینگ قیمتلی بؤلگن نرسه سی امانت صفتیده سقله نه دیگن بیر خزانه سی هم بار اهدی. بو امانت اجدادلریدن میراث قالگنی اوچون برچه ملت او بیلن فخرله نیب یورر اهدی. هیچ نرسه ییز بؤلمه سه هم، آته-بابالریمزدن قالگن شونداق امانتگه افتخار قیلیب، اؤزیمیزی تسکین بیره میز، قشاقلیک و محرومیتلریمیزی اونوته میز، دهر اهدیلر. بو امانت بیر کیشیدن اېمس، بلکه بوتون ملت مالی دیر. برچه لر اونینگ اسره شی و سقلشیده اینتیه دیلر و افتخار قیله دیلر.

بیت المال نیکی بؤلگن اوشبو قیمتلی امانت نینگ اسره شی اوچون کؤپ بیللردن بویان دولت خزانه سیده مخصوص بیر اؤزین اجره تیلگن اهدی، البته. رسمگه کؤره، هر بیل بیر قتله پادشاهدن آلیب، باش وزیر، و شهر اعیانلریگچه برچه لر پادشاه سراپیده تۆپله نیب، امانتنی اسره شی اوچون خدا و ناموسلریگه آنت (قسم) ایچر اهدیلر.

كۆپ يىللار اۋتېب، كونلردن بىركون پادشاه نىنگ يوره گيده، هر يىل اونى اسرهش اوچون آنت ايچىب، كىشى اونى نيمه ليگىنى بيلمەيدىگن بو امانت قنفاق نرسە و ارزشى قنچە اېكن، دېگن وسوسە تاپىلدى. او، شونچە كە امانت خزانەدە بىر قوطى نىنگ ايچىدە ليگىنى بىلر اېدى، خلاص. اونى كۆرماق اوچون پادشاه نىنگ يوره گيگە اۋت توشدى.

كونلر نىنگ بىرىدە، پادشاه خزانەگە كىردى. چون پادشاه اېدى، شو اوچون كىشى بارىشى گە تۋسىق بۇلالمس اېدى. او ايچمە-ايچ قىرقتە اتاقدن اۋتگندن سۋنك، قىر قىنچى اتاقدە امانت قۋىيلگن قوطىنى كۆردى. قوطىنى آچدى، ايچىدە بشقە قوطى بار اېدى. اونى آچسە تىغىن بىر قوطى چىقدى. قىسقەسى، قىر قىنچى قوطى دە قىمتى مىنگلرچە ملك نىنگ خراجىگە تېنگ شىچراغ اينجو (شىچراغ گوهرى) بار اېكن. بو نې آلتىن اېدى و نې هم بشقە نرسە لرگە اۋخشش بويوم. اۋزىدن ياروغلىك ترقته دىگن دىنانىنگ اېنگ قىمت نرسە لرىگە اۋخشش بىر نرسە. پادشاه يوره گيده اينجوگە شىدا بۇلىب، اۋزى بىلن دېدى:

- بو پارلۇچى اينجو پادشاه لرگە گىنە يره شهدى و چىرايلى كۆرىنەدى.

چون كىشى قوطى نىنگ ايچىدە نيمە بار ليگىنى بيلمەيدى، دېمك اونى اۋزىمگە آلىب، اۋرنىگە ياقوت، آلتىن، لعل و پلاتىن قۋىه من. بو سرنى كىشى بىلامەيدى. او شونداق قىلىب شىچراغ اينجونى خزانەدن آلىب چىقدى.

بوندىن كىين پادشاه بو امانتنى اسرهشى اوچون بىلىدە ايكى قتله قسم ايچىلسىن، دېب فرمان بېردى. شونداق قىلىب، هر يىل پادشاه، باش وزير و

شهر اعیانلری ملت امانتی نی اسرهش و سقلش اوچون خداوند و ناموسلریگه
ایکی قتله آنت ایچر ابدیلر!

باش وزیر هم چالاک و هوشیار آدم اهدی. بیرکونی، هر ییل ایکی
قتله سقلب-اسرهشی اوچون قسم ایچه دیگن بو امانت نیمه بولسه کهرهک،
دېب اویله دی اؤزی بیلن. کؤنگلی اونی کؤریشنی ایسته دی. او کونلردن بیر
کونی دولت خزانه سیگه باردی. باش وزیر بؤلگنلیگی اوچون دولت
خزانه سیگه بیملال کیرالر اهدی. او قیرق اتاقدن اؤتدی، باشی یاپیق قیرفته
قوطينی آچدی. قیرقینچی قوطينیگ ایچیده آلتین، یاقوت، لعل و
پلاتینلرنی کؤردی. قوطينیگ ایچیده نیمه بارلیگیدن کیشی نینگ خبری
یوق، بیر آزینی آله من دېب، ایتدی اؤز-اؤزیگه. او شونداق قیلیب قوطينی
یاپدی و خزانه دن چیقدی. شوندن کپین، باش وزیر نینگ پیشنهادی بیلن بیر
ییلده پادشاه، باش وزیر و شهر اعیانلری امانتی سقلش اوچون خداوند و
ناموسلریگه اوچ قتله آنت ایچر ابدیلر!

کونلردن بیرکون عمومی خزانه دارنینگ ذهینده: هرکونی امانت نینگ
اسرهشی اوچون قسم ایچیله دی. او قنداق نرسه اېکن؟ دېگن سؤراق
تاپیلدی. اونی کؤریش اوچون یوره گیده وسوسه تاپیلدی. او هم قیرق اتاقدن
اؤتیب، قیرق قوطينی هم بیرمه-بیر آچیب، قیرقینچی قوطیده بیر آز آلتین و
جواهر تاپدی. اؤزی بیلن، قوطیده نیمه بارلیگینی کیم بیله دی دېب، قالگن
اؤشه آلتین و جواهرلر نینگ همه سیننی آلیب، اؤرنیگه زنگله گن بیر پرچه
تونیکه (حلبی) نی قوטיگه قویب، او بیردن چیقدی. او پادشاهگه، ملت
امانتینی اسرهش اوچون هر ییلی تورت قتله قسم ایچیلیشنی پیشنهاده قیلدی...

بیرکون مردم ایچیدن مونچه قسم ایچماقدن جانگه بیتگن بیر کیشی
خلقنی تویلب دبدی:

- بیز آته-بابالری بیزدن بیزگه میراث قالگن امانت اوچون هر ییل
خداوند و ناموسی بیزگه قسم ایچه بیز. بیز بو امانت نینگ اسره شیده امانتکار و
راستکار اہمس بیز می؟ اگر بو امانت بیز اوچون قیمتلی و مقدس بؤلسه،
اونده قسم ایچماغی بیزنی نیمه کپره گی بار؟ یخشیسی بیرکون اونى مردمگه
کؤرسه تیش کپره ک. کپله جکده مبادا بیرکون او اوغیرلنسه، بیز نیمه لیگینی و
قیمتینی بیلپ قویه یلیک!

پادشاه، باش وزیر و عمومی خزانہ دار تشویشگه توشیب ایتدیلر:

- بو قیمتلی و مقدس امانت اجدادی بیزدن قالگن و حالیکچه هیچ
کیم اونى کؤرمه گن. سہن کیم بؤلپ سن کہ، اونى کؤرسنگ؟ بنا برین،
پادشاه بو گستاخ و نفاق تشلاوچی آدمنى قتیق مجازات قیلماق کپره ک
دب، محاکمہ سی اوچون مردمدن قانونی رخصت سؤره دی. و شونداق
بؤلپ، اونى اولیم جزاسیگه محکوم قیلپ، تیزده دارگه آسدیلر. ینہ بیر قتله
امانتی یخشی اسره لیشیده تأکید بؤلپ، بو سفر بیلیده بپش قتله خداوند و
ناموسگه قسم ایچماق تصویب ایتیلدی.

مسألہ شو بیرده توگه مه دی. اولوغلردن بیر کیشی امانتنی کؤرسم، دب
اویلب قالدی. بیر کون یشیرینچه خزانہ گه کیردی و قیرتہ ایچمه-ایچ اتاقدن
اوتیب، قیرتہ قوطینی هم آچدی. قوطیده بابالر و اجدادیدن قالگن مقدس
امانت زنگلگن تونیکه نی کؤردی. تعجب و حیرتدن تونیکه نی قولیکه آلیب
خزانہ دن یوگورپ تشقریگه چیقدی و بلند شاقین سالیب دبدی:

- آهای مردم، منه آته-بابالری بیز امانتی، فقط زنگله گن بیر پرچه تونیکه! ای مردم قره نکلر، بیز نیمه نی سقلب و او اوچون خداگه و ناموسی بیزگه قسم ایچیپ یوریب بیز!...

عمومی خزانهدار بلند بقیردی:

- سهن یلغان ایته سن، بو آته-بابالری بیزدی امانتی اہمس!
باش وزیر ہم یوکسکک تاووش بیلن: بو یلغان دہدی. و پادشاه ہم تختی نینگک اوستیدن بلند شاوقینلہدی:
- سهن یلغان ایته سن، بو بابالری بیزدی امانتی اہمس!

مردک بقیردی:

- بو اجدادی بیز امانتی و اصل امانت تی بیرانته اؤغیرلب، اؤرنیکه بو اریزه گن تونیکه نی قویگن بؤلسه نیمه بیلہ سیز؟! چونکه هیچکیم بو امانت موضوع سیدن خبری یاغ اہدی...

مردکنی اؤشه پیرنینگک اؤزیده بؤغدیلر و زنگله گن تونیکه نی قیتیب اؤز جایی، قیرقینچی قوطی نینگک ایچیگه قوییب، بو امانتنی اسرهش اوچون اہندی هرکونی اوچ قتله: تانگک، توش و شامده خدا و ناموسلریگه قسم ایچماقنی فیصلہ قیلدیلر. مقدس امانت کؤپ اؤغیرلنگن لیکلردن کپین بیر زنگله گن تونیکه گه المہ شیلیب قالگن اہدی!

لایق شاروال

شهر شاروالی نینگ سیلاوی یولگه قۇییلیشی اوچون قرار آلینگن اېدی. ایکی حزب نینگ بویوک شخصیتلری بیر-بیری نینگ قرشی سیگه ایکی تمانده اؤلتیرگن اېدیله. اوایلر، سماوارلر، کوچهلر و بازارلرده پروپاگاند (کمپاین، تبلیغات) ایشلری توگب، گروهلر نینگ ایشلری عمومی میدانلرده بیانیه لرگه بیئیب بارگن اېدی. متقاعد صاحب منصب "بشیر بېگ" بیرینچی گروه تمانیدن و بقال "کاظم بېگ" اېسه ایکینچی گروه تمانیدن بیر-بیریگه رقیب اېدیله.

بشیر بېگ ییللر بۇیی نظم و دیسپلین کؤریب، فرمان بېریب، فرمان اېشیتگن بیر آدم اېدی. او اؤزیگه خاص یؤریغی (روشی، شیوه سی) بار اېدی. او ایشلرینی انه شو تجربه لری و بیلمی اساسیگه یوریتیب، بیر اشاره گینه بیلن برچه دخل و خرچلرینی تېکشیریب، بېلگیلب آلر اېدی. قیشلاق اھالیسی نینگ بیرینچی ایستگی قیشلاقلری اولسوالیککه کؤته ریلیش اېدی. مینیتگده قیلاق نینگ یگانه مکتیدن بیر پایه میز

كېلتىرىپ، ميدانگە قۇيىگن اېدىلر. بىر تە تونگدە سوو و بىر تە ھم گىلاس
اوستىگە قۇيىلگن اېدى.

ايكى رقيب ميز آرتىدە يانمە-يان تورىب نوبت بىلن سۆزلر اېدىلر.
برچەدن آلدىن بشىر بېگ ميز آرتىگە بارىب، حريفىنى مخصوص لحن بىلن
خطاب قىلىپ دېدى:

- مرحمت كاظم بېگ، بىرىنچى سىز سۆزلنك!

كاظم بېگ: استغفرالله، بىز چى كارە بىز، حاضر سىز سۆزلرىزدى
ايتىنك!

اوچ يۇلە شارواللىك رياستىنى اۆتكزگن بشىر بېگ خاص ناز و افادە
بىلن يۇلگە توشدى و مردمنى خطاب قىلىپ دېدى:

- عزیز وطنداشلىر!... اوچ دورە شارواللىك رياستىنى مېنگە ايشانىب،
التفات قىلدىز. مېن ھم سىزلردى كىمكلرىز مېنن امكانى بارىچە اوشبو آغىر
و مسؤوليتلى وظيفەنى بىجردىم. مە اېندى يىنگى سىلاو عرفەسىدە تورىب
بىز. تىغىن مېنى سىلەيلر، دېماقچى اېمسىز؛ چونكە كۆپ ايشدن
چرچەگنسىز. بىراق حرمتلى شېھرداشلىرىم التماسلىرىگە كۆرە، قىتە خىزمەت
قىلماقچە شىلندىم. اېندى بو ياقى سىزلرگە حوالە. يىنە مېنى سىلەي سىزلر مى
يا بشقە بىراونى (كۆز اوچى بىلن كاظم بېككە اىما قىلىپ) مى؟ ھر حالدە، بىر
شاروال و شېھر شوراسى رېئىسى قىنداق شرايط و وظيفەلر ذمەسىگە بۆلىشى
حقىدە سىزلر مېنن گىرماقچىسىز:

بىر شاروال برچە نرسەدن اول تىجربەلى، ياشى و تەنە-توشى پىشىق
بۆلىشى كېرەك. (شو ايكى رقيب كاندىدەن اۆزگەلر نىنگ برچەسى ياش
اېدى) بو ايش جدا چرچەتەدىگن و قىيىنەيدىگن بىر ايش دىر. شو اوچون

ساجلری تۆكيلگن، تيشلری مصنوعى، بدنلری ليقان و قۇل-ياغلرى هم لرزان كيشيلر اوچون بو ايش اصلا قولهى و اؤرينلى اېمس. (بقال كاظم بېگ اؤن تورت ياش بشير بېكدن كته اېدى. ساجلرى هم تۆكيلگن و تيشلرى هم مصنوعى اېدى) بونداق آدم اېليك يا اېليك بېش يشر بۇلېشى كېرەك. (اۆزى اېندى اېليك ايكى ياشگه كيرگن اېدى) رسمى وظيفهنى نظم و قاعدهلرى، مملكت قانون و مقرراتىنى بيلمەگن آدمنى سيله گنلريزده، او سيزلرگه هيچ قنداقتا ايش قىلالمەيدى. (بوتون قيشلاقده كيشى اونينگچه رسميات ايشلريدن خبرى يۇق اېدى و قانونى هم نيمه ليگىنى-كييله ديگن مى يا بيبه ديگن مى؟ كيشى بيلمس اېدى!)

مېنى سيلەيلر، دېب ايتمەيمن. ليكن هوش قىلینگ، حساب-كتاب (محاسبه)نى بيلمەيدىگن آدم (كاظم بېگ سوادسيز اېدى و بقالليك حساب-كتابتىنى اوشه اېسكى يۇرىق اساسيده "چوت" دانەلرى بيلن قىلر اېدى) سيلنمەسين.

شاروال برچه كوچه-پسكوچهلر، تېشيك-مېشيكلرگه باش اورەدى، سيلنگن كيشى عمرىگه بير يۇله نيكتابى تاقمەگن يا پتلونى نینگ تيزەسى ايكى متر ايلگرى چيققن بۇلسە، اونده قيشلاغمىز آبروبى تۆكيلەدى. (قىشلاقده بشير بېكدن اؤزگه بيران كيشى نيكتابى تاقمس اېدى و اتو قىلنمەگن پتلون هم كييمس اېدى)

كلاھسى مېنىگ كلاھمدەى بۇسە جدا يخشى بۇلردى. (كلاھسىنى باشيدن آلب جمعيتگه كۆرستدى) مېنى سيلەيلر دېماقچى اېمس من، بيراق قيشلاغمىز شاروالى مېن ايتگن خصوصيتلرگه اېگه بۇلېشىنى توصيه اېتمەن.

بشیر بېگ خطابه میزینی ترک ایتدی. میدان تېگره گینی اورب آلگن قیشلاقلیکلر گولدوراس فرسکلر چالیب، بلند شاقینله دیلر:

- بوتونله ی توغری، بشیر بېگ حق دیر!....

نوبت کاظم بېککه یتدی. میز آرتیگه باریب، صحبتگه باشله دی:

- جنابلر، مېن تېشه ده ی برچه سینی اؤز تمانیمگه تۆکالمه ی من. بشیر بېگ برچه نرسه نی سیزلرگه ایتدی (رقیبگه ایما). فکریمچه شاروال نینگ ثنایا تیشی آلتون بۆلسین (بشیر بېگ نینگ ثنایا تیشی آلتون ابدی).

ینه اونگه اشاره قیلدی... شاروال نینگ کۆزی حتماً زاغی بۆلیشی کپره ک (جماعت کولگی و قهقهه گه باشله دیلر).

اوچینچی قتله بشیر بېککه برماغی بیلن اشاره قیلدی:

- سؤل یوزیگه هم بیر دانه خالی بۆلیشی کپره ک (بشیر بېگ ناراحتلیک طفیلی لبلودبک قیزه ریب کتدی). شاروال بیرینچیدن قۆلیده بیرته ادب چوبی و ایکینچیدن بورونی اوستیگه هم بیرته عینکی بۆلیشی کپره ک! (قیشلاقلیکلر کولگیدن ایچک اوزدی بۆلدیلر).

شاروال نینگ آتی هم "بشیر" بۆلیشی کپره ک!

کاظم بېگ میز آرتیدن توشدی. قیشلاقلیکلر کولگیدن قۆلیرینی قرینلریگه اوشلب قه-قه اوریب کولر ابدیلر و بشیر بېگ اېسه بورتی نینگ بیر اوچینی چینر ابدی.

ریجه گه کۆره، بو ایش اېرته کونی هم عیناً تکرارلنماقچی ابدی. اېرته سی بشیر بېگ منبری تېگره گیده گی ییغیلگن آدملر، کاظم بېگ نینگ هوادارلریدن کۆپراق ابدی. بشیر بېگ برچه سیاسی نزاکت و ملاحظه لرنی بوتونله ی بیر چپتگه ییغیب قۆیب، کاظم بېگ نینگ یوز و

باشی آرایشى و كيملرى نىنگ يماقلىرى حقيده سۆزلىر اېدى. شوندىن چىقىپ، كاظم بېگ نىنگ توبىلىكى، حماقت و نادانلىكى آدملىر ايچىده اغىزدن-اغىزگه گپ-سۆز بۆلدى.

كىنگى كونى توپلىنگن آدملىرىنىڭ سانى ايكى برابر بۆلگن اېدى. بىرىنچى بۆلىپ بشىر بېگ عىبانىت و جدىت بىلن آدم تىشلىب خىتابه مىزى آرتىگه باردى و شوندىق دېدى:

- يورتداشلىر، اېندى بۆلسه پردەلردى بىر ياققە قىلىپ، آغزىم دى قلفىنى آچىشكە مجبورمەن. بو مردك اربابلىك دورىدە اولوس باشىگە نىمە بلالردى كېلتىرگىنىنى بىلمەيدىگن آدم بار مى، اۋزى؟ نېچە يىل بورونغە چە، كىم قەپىردن كېلسە، تۇغرى اونىنگ اويىگە بارگىنى اېسلىرىدە مى؟ بو اىشتى دىلى نىمە اېدى؟ دىلى حوىلى سىنىنگ ارقەسىدە گى باغدە ايكى كېچە-كوندوز اۋىنىچى "امىنە خانم" مېمانلىرگە اۋىنر اېدى!

قىشلاقلىكلەر: ھە شونداق... بوتونلە تۇغرى ايتەسىز!

- يورتداشلىر، اۋتمىش يىللردە فطرىيە آتىگە او-بودن تۇپلەگن پوللرنى قەپىرگە بىبارگىنىنى بىلەسىزلىر مى؟ بوگون اۋزىنى شاروالىككە كاندىد قىلگن بو آدم حالىگچە تۇرتتە خاتىن اويىگە كېلتىرگىدىن خىرلىرىز بار مى؟ بىر عدە قىشلاقلىكلەر: ھە.. ھە.. عشق قىلىپتى... يە... عىب عىش... قىلگن...

تاووشلىر بلندىراق بۆلدى: بو آدم شېھر اربابى بۆلگىدىن آلدىن بىر مىدە بقاللىك دكاندىن اۋزگە نرسەسى يۇق اېدى. اۋن يىل ايچىدە بو آدم قىشلاق قىلىپ قىشلاق نىنگ بىرىمىگە اېگە بۆلگىنىنى بىرچە نىگىز بىلەسىزلىر. جمعىت ايچىدىن نېچە كىشى نىنگ استىھالى تاووشى قولاققە چىلىندى:

- مردک تی لیاقت و کوچی بار اېکن ده!

- یورتداش لر، اېشیتله دیگن حقیقتلر جدا کؤپ، اما مېن بوندن آرتیق

سؤزله مېمن. اېندی اونى يا مېنى سېلش لریز، سیزلرگه باغلیق.

گولدوراس قرسکلر نینگ سېسى بوتون میدانده ینگره دی. اېندی نوبت بقال کاظم بېککه اېدی. او کولیم سیره گن حالده آغیر و سېکین خطابه میزی تمان یولگه توشدی. خودی چایخانه ده گپیرگند بک جدا آرام و ساوق قانلیک بیلن باشله دی: بشیر بېگ نینگ ایتگن برچه نرسه لری توغری، البته. نې بیر قریچ یېری بار و نې هم بیر قوش هؤکیزی بار. جدا ناموسلی آدم، اؤن لیره هم پس اندازی یؤق. اگر بیر آقشام ایتلمه گن بیر مهمان اوییگه کھلیب قالسه، مهمان اوخلشی اوچون حتی کؤریه و کؤرپچه سی هم بؤلمه سه کپره ک. بیراق اؤزیم حقیمنده سیزلرگه ایتسم، اونینگ ایتیشیچه، ارباب سیلنگن کونیمده اؤن لیره مم یؤق اېدی. حاضر بؤلسه ایکی یوز اېلیک اېکین یېریم بار. خداگه شکر بېترلیچه پولیم هم بار... او اتو قیلینگن پتلونی بار، جاکتی بار، نیکتایی و عینکی بار. مېنینگ سواد و قلمیم یؤق و سیزلر برچه نرسه نی بیله سیزلر.

نطقلر توگه دی و اولوس ترقلدیلر. ریجه گه کؤره ایکی کوندن کپین سیلاو اؤتکه زیلیشی کپره ک اېدی. "ارباب کاظم" گه مشهور بقال کاظم بېگ دکانیده برچه دوستلری و علاقمندلری تۋپلندیلر.

نیمه قیلدینگ کاظم بېگ؟ بو قنفاق گپیرماق اېدی؟ سېن بو بشیر بېگ تی فرشته قیلیب کؤرستینگ-کو!... مبادا سېنی او ساتیب آلگنی یؤق می؟

کاظم بېگ قاه-قاه کولر اېدی:

- ای بابا، نتیجه نیمه بۆلگنینی کیم بیلهدی؟
 - آ سېنینگ ایکی یوز و اېلیک اېکین بېرینگ و ایکی یوز باش
 قۋینگ قه پېرده دیر؟ سېن آته نگدن بیر قوش ھۆکیز میراث اېلتگن
 اېدینگ-کو!... سېن "امینه خانم" دی مھمانلرینگ اوچون اۋینتگن
 اېدینگ-کو!

کاظم بېگ برچه بو مزخرف سۆزلرگه شونداق جواب بېردی:
 - صبر قیلینگ جنابلر، باره یلیک سیلاونینگ نتیجه سینی کۆره یلیک.
 سیلاو بۆلیب توگه دی. بشیر بېگ نینگ رأی کاظم بېگ آلگن رأی
 نینگ تۆرتدن بېریچه هم اېمس اېدی!

قیشلاقلیکلر رأی بېرماقچه بارگینچه بېر بېرلرینگه ایتر اېدیلر:
 - بیزگه یؤل کېرەك، سوو کېرەك، اېکیش و شدیار کېرەك. بو
 بشیردن قیشلاقچه نیمه خیر بېته دی؟... او احمق تی هیچ نرسه سی یاغ؛
 اصلیده تیریکلیک یۆلینی بیلمەیدی؛ حتی بېر عیال نینگ اۋینتگنی هم
 قۆلیدن کېلمەیدی؛ بېر مھمان نینگ مھماندارچیلیک رسمینی بیلمەیدی؛
 قۆلیدن هیچ ایش کېلمەیدی. رأیلر یزدی کاظم بېگکە بېرینگلر!

اۋشە ییلدن کېین، کاندیدلر سیلاو کمپاینلریده شونداق دېر اېدیلر:
 - یورتداشلر، بېش یوز باش ھۆکیز، تۆرتتە قوش و اماچ، بۆیین
 توریق و تیشلری بیلن، تۆرتتە هم شرعی خاتینیم بار. بېش یوز مزرعه
 اېگەسی من و هر هفته بېر خاتیندی یخشی اۋینه تالەمن و شو نرسە لر نینگ
 برچه سینی آلتی آی ایچیدە اۋز لیاقتیم و ایش بیلرمانلیگیم طفیلی اېگە
 بۆلگنمن.

آلغە بارە يىلىك ... يوكسە لە يىلىك ... رواجلنە يىلىك ...!

هر بىر مطلبنى بىتماق اوچون كىرىش سۆز كېرەك. سىزگە بىتە دىگن نرسەمنى داستان بۆلگنلىكى اوچون "بىر بار اېدى، بىر ياغ اېدى" بىلن باشلەيمىن. اگر بو داستان بۆلمەي، بىر نطق بۆلگنيدە اېدى، اونده سېومىلى يورتداشلىرى سۆزى بىلن باشلىرى اېدىم.

هە، بىر بار اېدى، بىر ياغ اېدى. قديم دى زمانيدە، ملكىنى امانيدە، بو اولكن دىنيانىنگ بىر اۆلكە سىدە بىر اولوس يىش اېدى. اولر نىنگ تورموشى اونچە ليك يىخسى اېمس اېدى. بشقە احتياجلرى او ياقده تورسىن، قىرنلىرىنى گىنە زورگە تۇيغەزر اېدىلر.

بىر كونى اوشبو اۆلكە نىنگ اوچ كىشى سى اۆزگە يورتلىرى تورموشىنى تېكشىرماق و اۆرگنماق اوچون سفرگە چىقىدىلر. كۆپ مدت سىر قىلىپ يورىب، اۆز يورتلىرىگە قىتىدىلر. بىر كونى اولر اولوسنى تۇپلېب، بىرىنچىسى:

- اۆرتاقلر، مېن اوزاق مدت چېت اېلگە سفر قىلىپ، كۆپ نرسە لرنى اۆرگندىم، دېدى.

- نىمە لرنى اۆرگندىنگ؟ دېب سۆرەيدىلر تۇپلنگن اولوس.

- آلغه باره یلیک! دېب جواب بېره دی .
 اولوس اونینگ سۆزینی قبول قیله دیلر:
 - یخشی فکر، موافق بیز، آلغه باریشی بیز کپرهک!
 ایکینچی کیشی: مېن ایریم نرسه لرنی اؤرگندیم، دیدی.
 اوندن هم: سېن نیمه نی اؤرگندینگ؟ دېب سؤره دیدیلر.
 - یوکسه له یلیک! دیدی.
 او یورت اولوسی دراؤ اونینگ سۆزینی هم قبول قیله دیلر:
 - بو هم یخشی فکر، یوکسه لیش کپرهک!
 اوچینچی مسافردن: سېن هم بیرار نرسه اؤرگندینگ می؟ دېب
 سؤره دیدیلر.
 او اېسه، البته، رواجلنه یلیک! دېب جواب بېره دی.
 اونینگ سۆزینی هم برچهلر قبول قیله دیلر: یخشی فکر اېکن،
 رواجلنیش کپرهک!
 اؤشه کوندن باشل ب اوشبو اوچ جمله مملکت نینگ شعاریگه
 ایلنه دی:
 "آلغه باره یلیک... یوکسه له یلیک... رواجلنه یلیک...!"
 اولوس بیر-بیری بیلن اوچر شگنلریده سلام و حال و احوال سؤره ش
 اؤرنیگه، بیر-بیرلریگه: آلغه باره یلیک! و بشقه سی اېسه: هه،
 یوکسه لیش کپرهک! دپیر اېدی.
 حتی مسافرلرنی کوزه تیش اوچون بندرگه بارگنلریده، بیری بقیرر
 اېدی: رواجلنه یلیک!

اۋرتاقلرى كېمەنىڭ ايچىدىن قۇل كۆتەرىپ: ھە، رواجلىنىش كېرەك!
دېب جواب بېرر اېدىلر.

بىر مدت اۋتىب روشنفكرلر قىچەلر آلغەبارىش، يوكسەلىش و
رواجلەنىشگە ايمانلرى بۇلسە ھم، بو سۆزلرنىڭ فايده سىزلىگى و حالىگچە
رواجلەنىش يۇلىنى تاپمەگنلىك لرىنى بىلەدىلر.

حقيقى آلغە بارىش، يوكسەلىش و رواجلەنىش يۇل-يۇرىغىنى بىلماق
اوچون، روشنفكرلر تەغىن سىفرگە آتلىماقچى بۇلدىلر. اولر بىر مدت سىر و
سياحت قىلىپ، اۋز يورتلىرىگە قەيتىپ كېلەدىلر.

اولردن بىرى دېدى: سېويملى يورتداشلر، نھايت مېن يۇلنى تاپدىم.
"آلغە بارەيلىك" تۇغرى اېمس، "بايد آلغە بارەيلىك!" دېيش كېرەك اېكن.
اولوس يەنە اونىڭ سۆزلرىنى تصدىقلەدىلر: تۇغرى "آلغە
بارەيلىك" دن فايده يۇق، "بايد آلغە بارەيلىك!" تۇغرى.

ايكىنچى روشنفكر دېدى:

- مېن ھم يىڭى مطلبىنى اۋرگندىم. "يوكسەلەيلىك" تىڭگ معناسى
يۇق، "قنداق يوكسەلەيلىك؟" توزوك.

اولوس اونىڭ سۆزىنى ھم تايىد قىلدى: بوتونلەي تۇغرى، "قنداق
يوكسەلەيلىك؟"

اوچىنچى روشنفكر ايتدى: مېن كۆپ يىرلرنى گېزىپ، يىڭىراق
نرسەلرنى اۋرگندىم.

اولوس: نىمەلرنى اۋرگندىڭ؟ دېب سۆرەيدىلر.

او اېسە: فقط "رواجلەنەيلىك" دېسك فايدهسى يۇق، بلكە "قنداق
رواجلەنەيلىك؟" دېيشىمىز كېرەك.

اۋشە كوندن سۇنگ مملكت شعارى الميشيلهدى؛ مثال اوچون: اگر
بیر كيشی رستورانتگە كیرسه:

- يیگیتلر، باید آلغه بارسك! دپیر ابدی.

مردم سۇرر ابدی: قنداق آلغه باریش كبرهك؟

اېرلری اېرتەلب ایشخانەلری تمان جۇنەياتگندە، خاتین لریگە:

- يوكسه لیشیمیز كبرهك! دپیر ابدیلر.

خاتینلر اېسه:

- قنداق يوكسه لیشیمیز كبرهك؟ دپیر ابدیلر.

بلەلر اوخلەياتگنلریدە آنەلریگە "خیرلی تون" اۋرنیگە: آنە جان،

رواجلە نیشیمیز كبرهك! دپیر ابدیلر.

آنەلر اېسه كویلب:

- هە بلەم، اما قنداق رواجلە نیشیمیزنی بیلماغیمیز كبرهك، دپیر

اېدیلر!

نېچە ییل اۋلكەدە اوشبو جملەلر تکرارلنر ابدی، بیراق ینە اولوس

قنداق آلغه باریش و يوكسه لیش و رواجلە نیش نی بیلمس ابدیلر. بونینگ

اوچون روشنفرکلر ینە سفر قیلیشگە تصمیم آلدیلر. اولر جۇنوب كېتدیلر،

يوریدیلر و بیر مدتدن سۇنگ اۋلكەگە قەیتیب كېلدیلر.

روشنفرکلردن بیرى: مېن بو ایش نینگ رازینی تاپدیم، دېدی. "قنداق

آلغه باریش كبرهك؟" سۇراغی بیلن موضوع حل بۇلمەیدی.

مردم اونینگ سۇزینی تصدیقلەدیلر:

- تۇغرى، سۇرهگن بیلن هیچ ایش بیتمەیدی. قنداق آلغه باریشنی

بیلیش كبرهك.

ایکینچی روشنفکر دەدی: مېن كۆپ نوسەلرنى اۋرگندىم. "قنداق يوكسەلىش كېرەك؟" نى ايتماق بىلن ھېچ ايش بۆلمەيدى؛ بلكە "قنداق يوكسەلىش كېرەكلىگىنى بىلماق كېرەك.

مردم اونىنگ سۆزلىرىنى ھم تايىدلەدىلەر: ھە، قنداق يوكسەلىش كېرەكلىك نىنگ يۇلىنى بىلماق لازم، دەيدىلەر.

اۋچىنچى روشنفکر دەدى: اۋرتاقلەر، مېن يىنگى نوسە تاپدىم. "قنداق رواجلەنەيلىك؟" نى ايتماق بىلن ايش تۈزەلمەيدى؛ بلكە رواجلەنىش يۇلىنى تاپماق كېرەك.

برچەلر بىر سېس بىلن: بو اۋرتاق تۇغرى ايتەدى. "قنداق رواجلەنىش كېرەك؟" بىلن ھېچ بىر درد دوا بۆلمەيدى؛ بلكە رواجلماق يۇلىنى تاپماق كېرەك.

مملكت شىعارى يەنە اۋزگردى. اوندن سۇنگ ھركىم بىر دوستى بىلن اوچرەشسە، حال-احوال سۇرەش اۋرنىگە: آلغە بارىش كېرەك!، دېر اېدى. دوستى اونگە:

- آلغە بارىش نىنگ فايدهسى يۇق، آلغە بارىش يۇلىنى بىلماق كېرەك! دېر اېدى.

قۇشنىلر باشلىرىنى كىلكىندن چىقەرىپ صحبتلىشگندە:

- آھاي سىنگىل جان يوكسەلەيلىك!

- ھە آپە جان يوكسەلىش كېرەك!

- بو سۆزلر بىلن ھېچ درد دوا بۆلمەيدى، قنداق يوكسەلىشنى بىلماق كېرەك.

اۋقیتوۋچىلر صنفدە اۋقوۋچىلرگە دېر اېدىلەر:

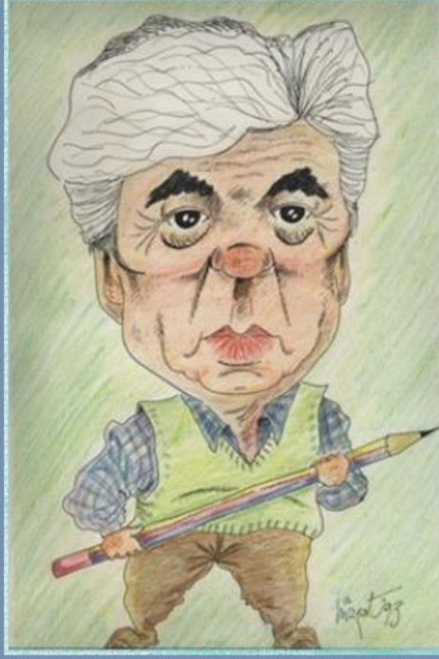
- ییگیتلر، رواجلنە یلیک!

اؤقووچیلر: هه جناب، رواجلە نیش کپره ک!

اؤقیتووچی: شعار بیلن رواجلە نیش بؤلمه ییدی. رواجلە نیش یؤلینی
تاپماق کپره ک.

هرکونی بو جمله لرنی تکرار قیلر ابدیلر، بیراق نی آله باریش بار ابدی
و نی رواجلە نیش. روشنفکرلرینه تصمیم آلدیلر....

چیندن هم بو داستان قچانگچه دوام ایتیشی ممکن؟ بو بیلن داستان
توگه مه ییدی. روشنفکرلر هر نیچه وقتده سفرگه کپته دیلر و ینگه نرسه نی
اؤرگه نیب، اونی یورت اولوسیگه اؤرگه تیشلری ممکن. اولر هم اؤشه
سؤزلرنی تکرار قیلشلری ممکن. بیراق بونینگ بیران نتیجه سی بار میکن؟
اگر شعار بیلن "آله باریلسه؛ یوکسه لیلسه و رواجلە نیلسه" مین
کپریشگه هیچ قنفاق سوزیم یوق.

Bir çift laneti Çorap

Aziz Nesin

Çevirmen: M. Halim Yarqin

2024